

**Raad
van
State**

**Activiteitenverslag
2017-2018**

INLEIDING

Dit document vormt het jaarlijks activiteitenverslag als bedoeld in artikel 119 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.

Het bestaat uit vier onderdelen betreffende:

- de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad, opgesteld door de Eerste Voorzitter, de heer Roger Stevens, die ook de leiding heeft over deze afdeling;
- de Afdeling Wetgeving van de Raad, opgesteld door de Voorzitter, de heer Jacques Jaumotte, die de leiding heeft over deze afdeling;
- het Auditoraat, opgesteld door de Auditeur-generaal, de heer Luc Vermeire en de Adjunct-auditeur-generaal, de heer Eric Thibaut, die respectievelijk de leiding hebben over de N en F afdeling;
- het beheer van de Raad van State en van zijn infrastructuur gedurende het begrotingsjaar 2018, opgesteld door de Eerste Voorzitter, de heer Roger Stevens, met medewerking van de Beheerder, de heer Klaus Vanhoutte, de Stafdirecteur Budget en Beheer, wijlen de heer Jef Busschots en de Stafdirecteur Personeel & Organisatie, de heer Christophe Stassart.

De penibele personeelssituatie van de Algemene Diensten (zie het 4° onderdeel van dit verslag) is er de hoofdoorzaak van waarom dit activiteitenverslag niet vroeger kon worden neergelegd.

Namens de korpschefs,

R. Stevens
Eerste Voorzitter

I. WERKING VAN DE KAMERS – AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK

A. Inleidende situering

B. Statistieken en analyse

B.1. Begrippen

B.2. Statistieken

B.2.1. Overzicht hangende zaken afdeling Bestuursrechtspraak

B.2.2. Nieuw ingeleide zaken

B.2.3. Evolutie van de productie

B.2.4. Aantal hangende zaken op 31/08/2018 per jaar van indiening

B.3. Analyse van de statistieken

B.3.1. Evolutie van het totaal aantal uitgesproken arresten en beschikkingen

B.3.2. Evolutie van het aantal op het einde van het gerechtelijk jaar bij de kamers aanhangige zaken

B.3.3. Doorlooptijden in de Kamers

B.3.4. Bondig overzicht van de toepassing van de cassatieprocedure en meer in het bijzonder de toelaatbaarheidsprocedure (art. 119, tweede lid, 3°, R.v.St.-wet)

B.3.5. Conclusie

C. Inhoudelijke analyse

C.1. Hervorming van de Raad van State door de wet van 20 januari 2014

C.1.1. Algemeen

C.1.2. Modernisering van het administratief kort geding

C.1.3. Maatregelen voor de definitieve geschillenbeslechting

C.2. Schadevergoeding tot herstel

D. E-justice

E. Nieuwe bevoegdheden toegekend aan de Raad van State

F. Rolrecht

G. Uiteenzetting over de tenuitvoerlegging van het beleidsplan van de eerste voorzitter

H. Aanwending van de in artikel 122, § 1, gec. w. bedoelde staatsraden en de verwezenlijkte vooruitgang met het oog op de in die bepaling nagestreefde doelen (art. 122, § 2, gec. w.)

I. Algemeen besluit

II. WERKING VAN DE KAMERS – AFDELING WETGEVING

A. Werklast 2017-2018

A.1. Aantal adviesaanvragen en uitgebrachte adviezen

A.2. Uitsplitsing volgens adviesaanvrager

A.3. Uitsplitsing op basis van de termijnen van onderzoek

A.3.1. Spoedprocedures

A.3.2. Gewone procedure

A.3.3. Grafiek adviesaanvragen en uitgebrachte adviezen per termijn 2017-2018

A.4. Uitsplitsing op basis van de samenstelling van de afdeling Wetgeving

A.5. Verdeling van de adviezen op basis van de taalrol

B. Evolutie van de middelen van de afdeling Wetgeving

B.1. Magistraten en griffiers

B.2. Assessoren – inschakeling van deskundigen

B.3. Administratief personeel en informatisering

C. Vademecum

D. Bekendmaking van de adviezen van de afdeling Wetgeving

E. Toekomstperspectieven

III. WERKING VAN HET AUDITORAAT

A. De afdeling Bestuursrechtspraak

A.1. Hangende zaken

A.1.1. Evolutie

A.1.2. Commentaar

A.2. Ingekomen verzoekschriften

A.2.1. De schorsings- en vernietigingsgeschillen

A.2.2. De cassatieberoepen

A.2.3. Schorsings- en vernietigingsgeschillen en cassatieberoepen
gezamenlijk

A.2.4. Commentaar

A.3. Neergelegde verslagen

A.3.1. De schorsings- en vernietigingsgeschillen

A.3.2. De cassatieberoepen

A.3.3. Schorsings- en vernietigingsgeschillen en cassatieberoepen
gezamenlijk

A.3.4. Commentaar

B. De afdeling Wetgeving

B.1. Evolutie van het aantal adviesaanvragen en uitgebrachte verslagen

B.2. Commentaar

C. Organisatie van het Auditoraat

C.1. De auditeurs

C.1.1. Organieke toestand op 1 september 2017

C.1.2. Evolutie en reële toestand in FTE

C.2. De bestuurlijk attachés

C.3. Andere medewerkers

D. Verslag over de uitvoering van de beleidsplannen van de auditeurs-generaal

D.1. Wegwerken van de achterstand en verkleinen van de doorlooptijd – wisselwerking tussen de afdeling Bestuursrechtspraak en de afdeling Wetgeving

D.1.1. Nederlandstalige afdelingen

D.1.2. Franstalige afdelingen

D.1.3. Cassatieberoepen

D.2. Het verzorgen van de databanken - verzekeren van de alimentatie en de verbetering van de databanken - tijdelijke documentaire middelen over de toepassing van de nieuwe procedures en bevoegdheden

D.3. Weerslag van de werklast op de ter beschikking gestelde middelen

D.3.1. Het aantal auditeurs en hun affectatie

D.3.2. Het ondersteunend personeel

D.4. Relaties met de pers en de rechtzoekenden- de persmagistraten bij het Auditoraat

D.5. Vorming en informatie

D.6. Verhouding binnen het Auditoraat en tussen de Raad en het Auditoraat

D.7. Bijzondere situatie van de documentaristen en de deskundigen documentatie aangesteld bij het Auditoraat

D.8. Eindbeschouwing

IV. BEHEER VAN DE RAAD VAN STATE EN ZIJN INFRASTRUCTUUR IN HET LICHT VAN DE UITVOERING VAN HET BELEIDSPLAN VAN DE EERSTE VOORZITTER

A. Personeel

A.1. Ambtsdragers

A.1.1. Bezetting

A.1.2. Voortgezette nationale opleidingen

A.1.3. Onderhouden en verstevigen van de internationale relaties

A.2. Administratief personeel

A.2.1. Bezetting

A.2.2. Initiatieven ter verbetering van het humanresourcesbeleid

B. Begroting 2018

B.1. Toegekende vastleggingskredieten – beschikbare kredieten en kredietverbruik

B.1.1. Toegekende kredieten

B.1.2. Beschikbare kredieten – verbruikte kredieten en saldo

B.1.3. Evolutie van de beschikbare kredieten en het verbruik

B.2. De personeelskredieten

B.3. Werkings- en investeringskredieten

C. Infrastructuur

I. WERKING VAN DE KAMERS – AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK

A. Inleidende situering

Op grond van artikel 73/1 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State is de eerste voorzitter van de Raad van State thans verantwoordelijk voor de afdeling bestuursrechtspraak.

Concreet betekent dit dat deze korpschef naast zijn verantwoordelijkheden als eerste voorzitter, de verantwoordelijkheid heeft over de werking van de kamers van die afdeling.

Dit gedeelte van het activiteitenverslag bevat de statistieken en een analyse ervan betreffende de werking van de afdeling bestuursrechtspraak bekeken vanuit deze bevoegdheid.

Ook het in artikel 119, tweede lid, 3°, beoogde overzicht van de toepassing van de toelaatbaarheidsprocedure in cassatiezaken komt hier aan bod.

Tevens wordt de door artikel 119, tweede lid, 2°, voorgeschreven uiteenzetting over de tenuitvoerlegging van het beleidsplan van de bedoelde korpschef gegeven.

Ten slotte wordt in dit hoofdstuk het in artikel 122, § 2, van de gecoördineerde wetten bedoelde verslag uitgebracht over de aanwending van het op grond van artikel 122, § 1, van dezelfde wetten verhoogde aantal staatsraden en de verwezenlijkte vooruitgang met het oog op de nagestreefde doelen.

B. Statistieken en analyse

B.1. Begrippen

De hangende zaken worden ingedeeld per soort contentieux (cassatiecontentieux inzake vreemdelingenzaken, ander cassatiecontentieux en de andere contentieux -algemeen contentieux- o.a. annulatie, korte gedingen, volle rechtsmacht en alle bijzondere procedureregelingen).

Onder totaal hangende zaken wordt begrepen: elk rolnummer waarin minstens nog één eindarrest of één beschikking van niet-toelaatbaarheid in cassatie moet worden gewezen om de zaak definitief af te handelen en het rolnummer af te sluiten. Er wordt één rolnummer toegekend per ingeleide zaak, zelfs als de zaak aanleiding geeft tot verschillende vorderingen.

Onder “nieuw ingeleide zaak” wordt verstaan elk nieuw rolnummer.

De rubriek “uitgesproken arresten” heeft betrekking op alle ausgesproken arresten. In de arresten ausgesproken in het cassatiecontentieux wordt een onderscheid gemaakt tussen de arresten ausgesproken in de vreemdelingenzaken (“Vreemdelingenzaken”) en de arresten ausgesproken in de andere zaken (“Algemeen”).

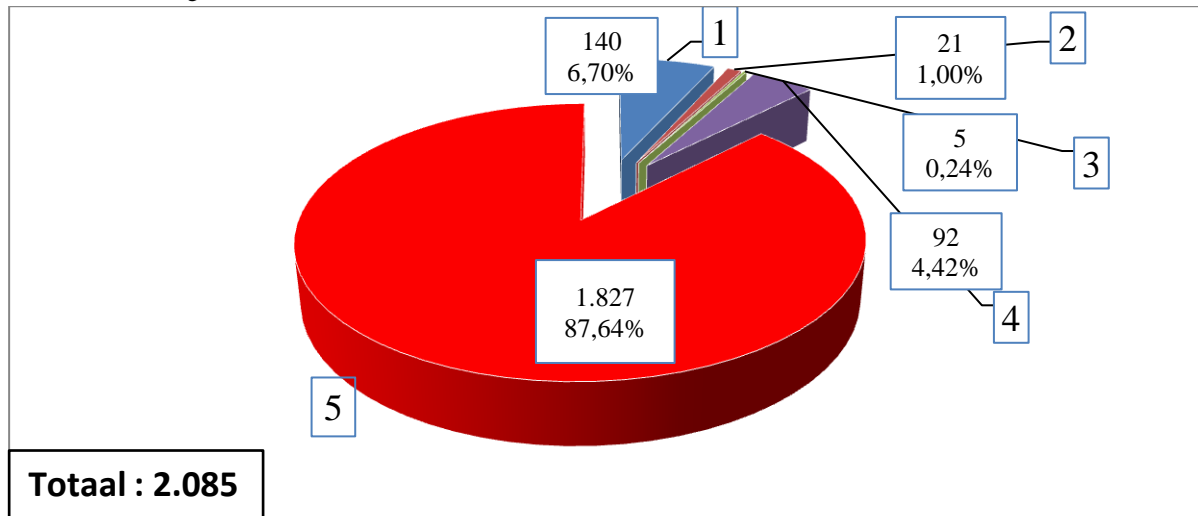
De beschikkingen genomen in het kader van de filterprocedure in het cassatiecontentieux worden in een afzonderlijke rubriek opgenomen. In de beschikkingen wordt een onderscheid gemaakt tussen de beschikkingen ausgesproken in vreemdelingenzaken (“Vreemdelingenzaken”) en de andere zaken (“Algemeen”).

B.2. Statistieken

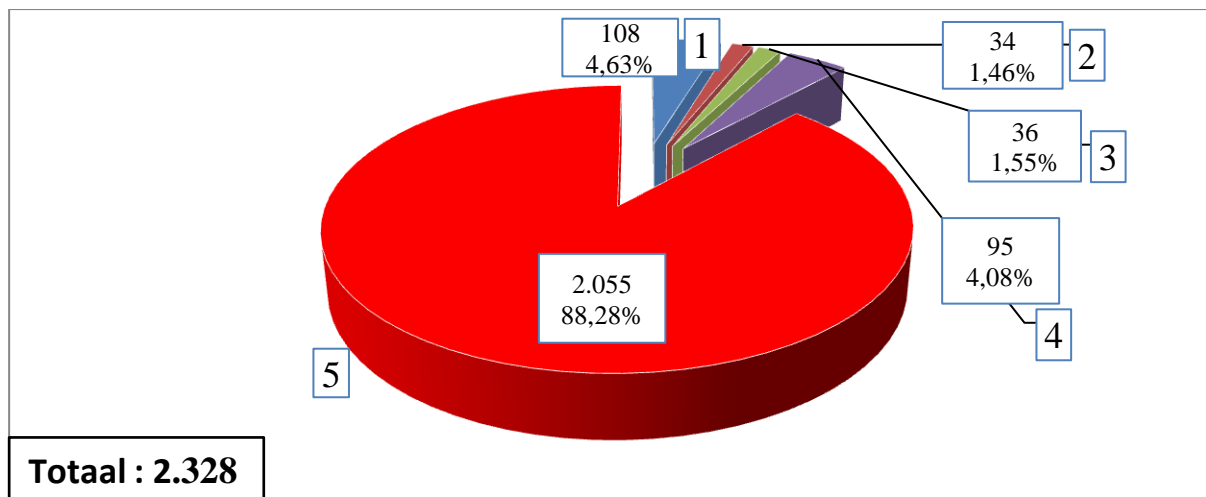
B.2.1. Overzicht hangende zaken afdeling Bestuursrechtspraak ⁽¹⁾

1.1. Nederlandstalige ⁽²⁾ zaken

1. cassatie ten gronde
2. cassatie filter
3. uiterst dringende noodzakelijkheid
4. schorsing
5. vernietiging

1.2. Franstalige ⁽³⁾ zaken

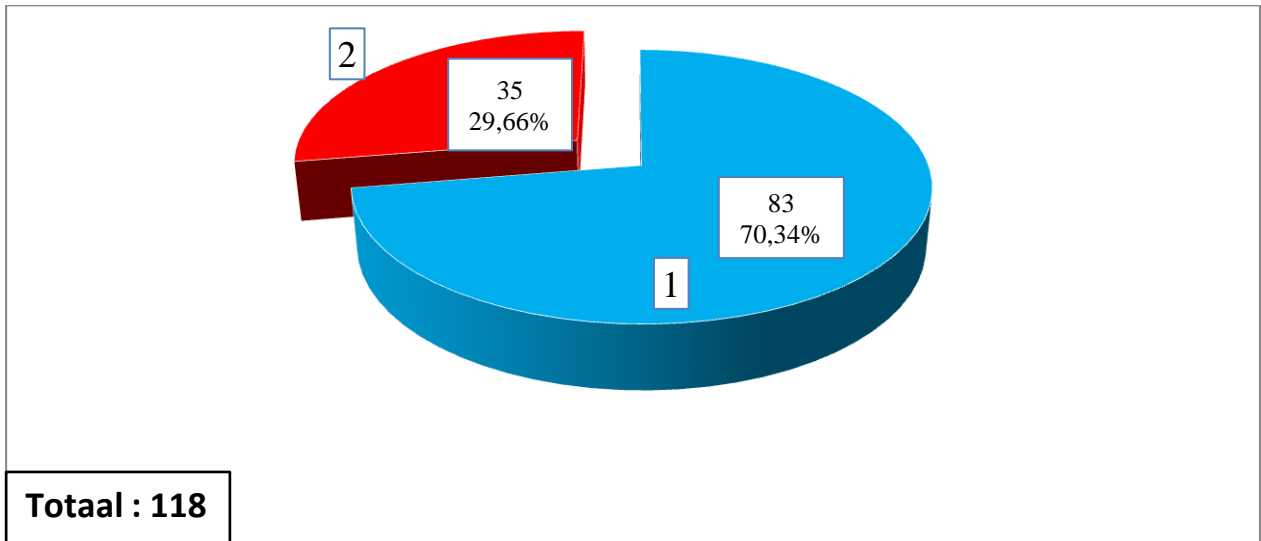
1. cassatie ten gronde
2. cassatie filter
3. uiterst dringende noodzakelijkheid
4. schorsing
5. vernietiging

(1) Het betreft alle hangende zaken ongeacht het stadium waarin of de component van de Raad van State waarbij ze zich bevinden (Kamers, Auditoraat, Griffie).

(2) Het betreft de zaken behandeld door de kamers VII, IX, X, XII en XIV.

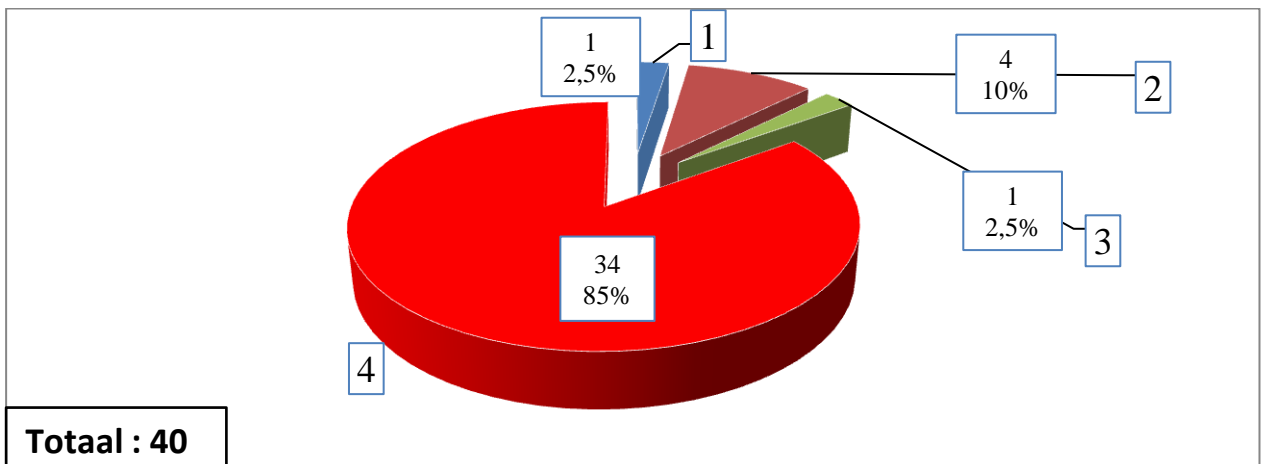
(3) Het betreft de zaken behandeld door de kamers VI, VIII, XI, XIII en XV.

1.3. Tweektalige ⁽¹⁾ zaken

1. schorsing
2. vernietiging

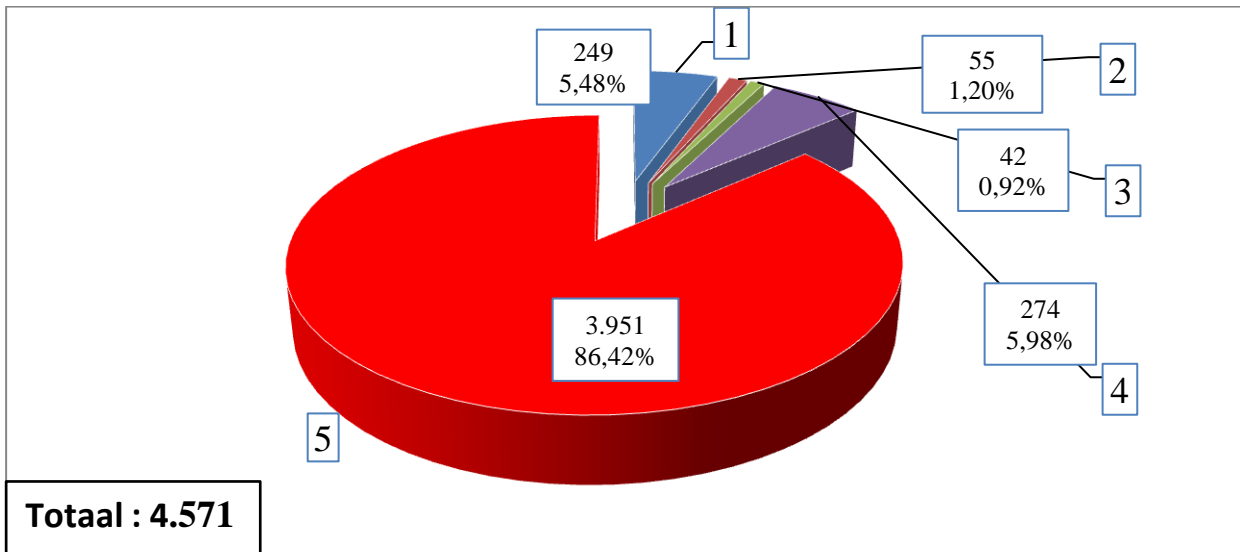
1.4. Duitstalige ⁽²⁾ zaken (Kamer *Vbis*)

1. uiterst dringende noodzakelijkheid
2. schorsing
3. cassatie ten gronde
4. vernietiging

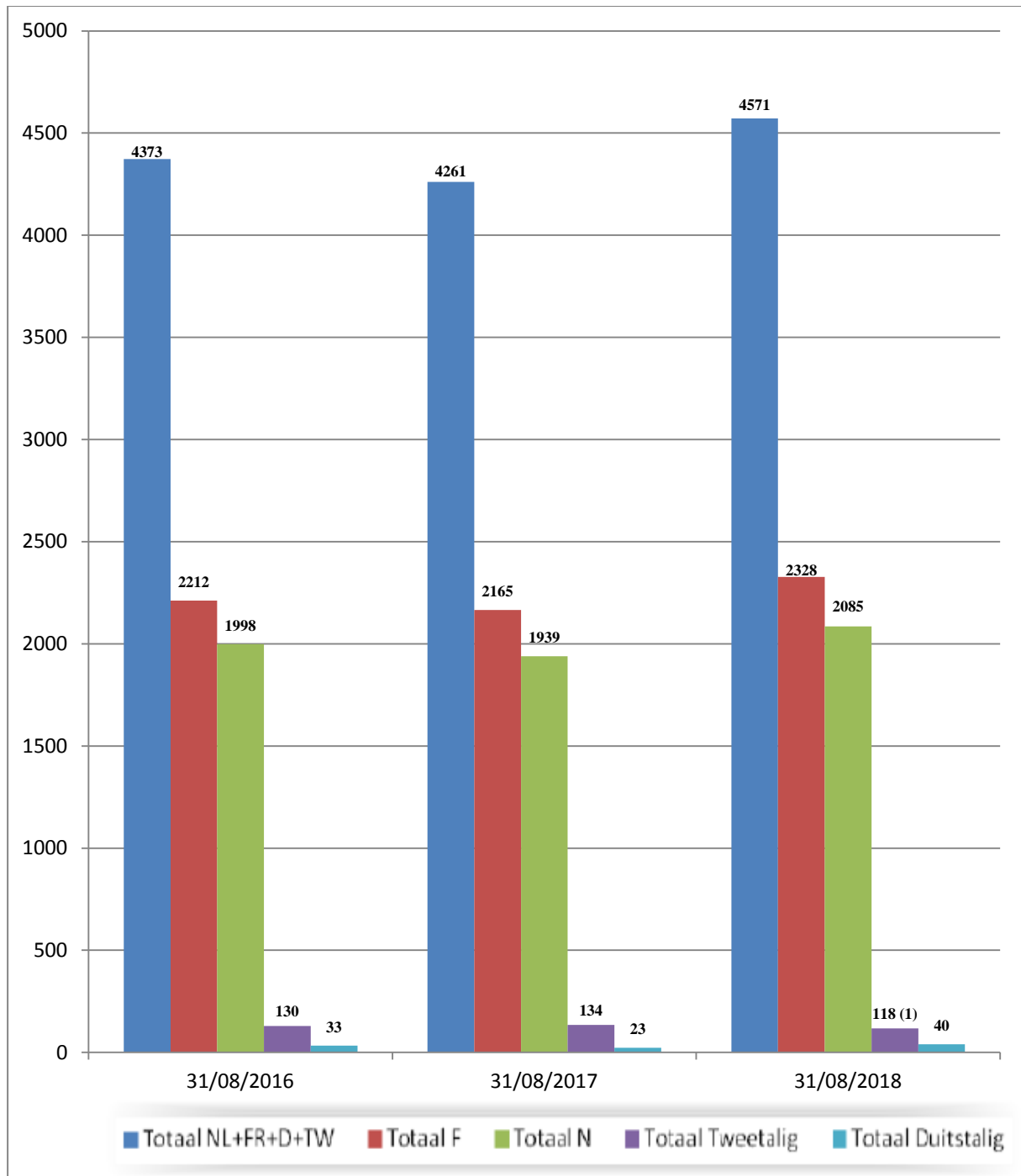
(1) Hiermee worden alle zaken bedoeld waarin de Nederlandse en de Franse taal moet worden gebruikt. Deze zaken worden behandeld door de Vde Kamer.
(2) Hiermee worden alle zaken bedoeld waarin de Duitse taal moet worden gebruikt. Deze zaken worden behandeld door de *Vbis*-kamer.

1.5. Totaal hangende zaken

- 1. totaal cassatie ten gronde
- 2. totaal cassatie filter
- 3. totaal uiterst dringende noodzakelijkheid
- 4. totaal schorsing
- 5. totaal vernietiging

1.6. Grafiek inzake de evolutie van het globaal aantal hangende zaken per taalrol

(1) waarvan 96 Fr./NI. en 22 NI./Fr.

B.2.2. Nieuw ingeleide zaken

	Algemeen contentieux Franstalig	Algemeen contentieux Nederlandstalig	Algemeen contentieux Tweektalig	Algemeen contentieux Duitstalig	Algemeen Totaal
2015 – 2016	1.433	1.214	7	14	2.668
2016 – 2017	1.303	1.079	8	16	2.406
2017 – 2018	1.493	1.030	4	17	2.544

	Franstalig cassatiecontentieux			Nederlandstalig cassatiecontentieux			Tweektalig cassatiecontentieux			Duitstalig cassatiecontentieux			Algemeen Totaal
	Algemeen	Vreemde-lingen	Totaal	Algemeen	Vreemde-lingen	Totaal	Algemeen	Vreemde-lingen	Totaal	Algemeen	Vreemde-lingen	Totaal	
2015-2016	12	263	275	81	263	344	0	0	0	0	0	0	619
2016-2017	12	199	211	63	127	190	0	0	0	0	0	0	401
2017-2018	12	207	219	74	163	237	0	0	0	1	0	1	457

Totaal ingeleide zaken alle contentieux

	Franstalig	Nederlandstalig	Tweektalig	Duitstalig	Algemeen Totaal
2015 - 2016	1.708	1.558	7	14	3.287
2016 - 2017	1.514	1.269	8	16	2.807
2017-2018	1.712	1.267	4	18	3.001

B.2.3. Evolutie van de productie

B.2.3.1. Uitgesproken arresten

Algemeen contentieux												
	Franstalig			Nederlandstalig			Tweetalig			Duitstalig		
	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2015-2016	2016-2017	2017-2018
Eindarresten	1.395	1.282	1.327	981	1.017	931(2)	15	7	13	25	8	9
Tussenarresten	449	459	458(1)	437	303	309 (3)	3	1	3	12	7	8
Totaal	1.844	1.741	1.785	1.418	1.320	1240	18	8	¹⁶	37	15	17

Cassatiecontentieux algemeen												
	Franstalig			Nederlandstalig			Tweetalig			Duitstalig		
	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2015-2016	2016-2017	2017-2018
Eindarresten	2	11	3	47	67	56	0	0	0	0	0	0
Tussenarresten	0	0	0	7	8	7	0	0	0	0	0	0
Totaal	2	11	3	54	75	63	0	0	0	0	0	0

(1) waarvan 2 tussenarresten Algemene Vergadering (F).

(2) waarvan 1 eindarrest *Abis*.

(3) waarvan 10 tussenarresten *Abis*.

Cassatiecontentieux vreemdelingenzaken												
	Franstalig			Nederlandstalig			Tweetalig			Duitstalig		
	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2015-2016	2016-2017	2017-2018
Eindarresten	91	99	67	78	59	42	0	0	0	0	0	0
Tussenarresten	7	6	6	4	5	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	98	105	73	82	64	42	0	0	0	0	0	0

Algemeen totaal uitgesproken arresten en behandelde rolnummers						
	2015-2016		2016-2017		2017-2018	
	ARRESTEN	ROLNUMMERS	ARRESTEN	ROLNUMMERS	ARRESTEN	ROLNUMMERS
FRANSTALIG	1.944	2.005	1.857	1.906	1.861	1.896
NEDERLANDSTALIG	1.554	1.579	1.459	1.487	1.345	1.355
TWEETALIG	18	19	8	8	16	20
DUITSTALIG	37	47	15	16	17	17
TOTAAL	3.553	3.650	3.339	3.417	3.239	3.288

B.2.3.2. Filterprocedure ⁽¹⁾

Franstalige filterprocedure

	Nieuw ingeleide zaken		Beschikkingen van Toelaatbaarheid				Beschikkingen van Niet-toelaatbaarheid			
	Algemeen	Vreemdelingen	Algemeen		Vreemdelingen		Algemeen		Vreemdelingen	
2015-2016	12	263	8	80%	108	41%	2	20%	156	59%
2016-2017	12	199	5	39%	78	38%	8	61%	125	62%
2017-2018	12	208	11	92%	93	47%	1	8%	104	53%

Nederlandstalige filterprocedure

	Nieuw ingeleide zaken		Beschikkingen van Toelaatbaarheid				Beschikkingen van Niet-toelaatbaarheid			
	Algemeen	Vreemdelingen	Algemeen		Vreemdelingen		Algemeen		Vreemdelingen	
2015-2016	81	263	74	96%	47	18%	3	4%	213	82%
2016-2017	63	127	63	95%	38	29%	3	5%	95	71%
2017-2018	74	163	70	100%	32	20%	0	0%	130	80%

---

(1) Er werden geen tweetalige of Duitstalige cassatieberoepen ingeleid in de laatste drie gerechtelijke jaren.

Filterprocedure totaal cassatie algemeen en totaal cassatie vreemdelingen

	Nieuw ingeleide zaken		Beschikkingen van Toelaatbaarheid				Beschikkingen van Niet-toelaatbaarheid			
	Algemeen	Vreemdelingen	Algemeen		Vreemdelingen		Algemeen		Vreemdelingen	
2015-2016	93	526	82	94%	155	30%	5	6%	369	70%
2016-2017	75	326	68	91%	116	34%	11	7%	220	66%
2017-2018	86	371	81	99%	125	35%	1	1%	234	65%

Filterprocedure algemeen totaal

	Nieuw ingeleide zaken	Beschikkingen van Toelaatbaarheid		Beschikkingen van Niet-toelaatbaarheid	
2015-2016	619	237	39%	374	61%
2016-2017	401	184	45%	231	55%
2017-2018	457	206	47%	235	53%

B.2.4. Aantal hangende zaken op 31/08/2018 per jaar van indiening

JAAR	FRANSTALIG		NEDERLANDSTALIG		TWEETALIG		DUITSTALIG	
	ALGEMEEN	CASSATIE	ALGEMEEN	CASSATIE	ALGEMEEN	CASSATIE	ALGEMEEN	CASSATIE
2018	811	108	639	99	1		8	1
2017	853	26	629	43	15		12	
2016	315	7	447	10	7		10	
2015	101	1	161	7	8		7	
2014	47		27	1	3		2	
2013	17		8		14			
2012	11		6		13			
2011	7		1	1	28			
2010	10				13			
2009	7		2		4			
2008	2		1		12			
2007	1		1					
2006	4							
2005			1					
2004								
2003			1					
	2186	142	1924	161	118	0	39	1
TOTAAL HANGENDE ZAKEN 4.571								

B.3. Analyse van de statistieken

Het aantal bij de instelling in haar geheel aanhangige zaken, ongeacht het procedurestadium waarin ze zich bevinden, is voor het eerst sedert het gerechtelijk jaar 2008-2009 gestegen met 310 eenheden, zijnde met 7,3%, tot een totaal van 4.571 zaken (in het gerechtelijk jaar 2016-2017 waren er op 31/08/2017 4.261 zaken hangende).

Het aantal tijdens het betrokken gerechtelijk jaar bij de afdeling bestuursrechtspraak nieuw ingeleide zaken bedraagt 3.001. Dit is een stijging met ongeveer 7% (in het gerechtelijk jaar 2016-2017 werden er 2.807 nieuwe zaken ingeleid). In het Franstalig algemeen contentieus is het aantal nieuw ingeleide zaken gestegen met 14,5%. Deze stijging met 190 eenheden is quasi volledig toe te schrijven aan een reeks van 180 bijna identieke zaken met betrekking tot de toelating van studenten geneeskunde. In het Nederlandstalig algemeen contentieus valt een afname met 4,5% te noteren. In het algemeen cassatiecontentieus is het aantal Franstalige nieuw ingeleide zaken gelijk gebleven maar in het Nederlandstalige algemeen cassatiecontentieus is het aantal zaken gestegen met ongeveer 17,5%. In het Franstalig cassatiecontentieus vreemdelingenzaken is het aantal nieuw ingeleide zaken heel lichtjes gestegen, doch het aantal Nederlandstalige zaken is met 28% gestegen.

Hierna volgt een grondige analyse van de werking van de Kamers.

B.3.1. Evolutie van het totaal aantal uitgesproken arresten en beschikkingen

Tijdens het gerechtelijk jaar 2017-2018 werden in totaal 3.239 arresten (eindarresten en tussenarresten) uitgesproken: 1.345 Nederlandstalige¹ - 1.861 Franstalige² - 16 tweetalige Nederlands/Frans³ - 17 tweetalige Frans/Duits⁴.

¹ Inclusief 1 eindarrest en 2 tussenarresten *Abis*.

De voormelde 3.239 uitgesproken arresten hadden betrekking op 3.288 rolnummers.

Tevens werden 441 beschikkingen met betrekking tot de toelaatbaarheid van cassatieberoepen gewezen (209 F en 232 N).

Vermits het grootste deel van de beschikkingen inzake toelaatbaarheid afwijzende beschikkingen zijn -hoewel dit aantal een dalende tendens vertoont-, welke een vrij omstandige motivering vereisen, en in deze procedures geen tussenkomst van het auditoraat is voorzien, vergen die beschikkingen een werklast die min of meer vergelijkbaar is met die van een doorsnee arrest.

In totaal werden dus 3.680 uitspraken gevelde, dit nog zonder rekening te houden met bijzondere beschikkingen, zoals deze over de ontvankelijkheid van tussenkomsten. Dit is een afname met 74 uitspraken of ongeveer 2% in vergelijking met het vorig gerechtelijk jaar, waarin 3.754 uitspraken werden gevelde.

Gemiddeld waren er aan de afdeling bestuursrechtspraak 29,42 FTE staatsraden verbonden gedurende het gerechtelijk jaar 2017-2018 (13,42 FTE Franstalige staatsraden en 16 FTE Nederlandstalige staatsraden). Er werden in totaal 3.680 uitspraken gevelde (2.084 Franstalige uitspraken en 1.596 Nederlandstalige uitspraken). Dit maakt dat er per FTE staatsraad circa 125,08 uitspraken werden gevelde (per FTE Franstalige staatsraad 155,29 en per FTE Nederlandstalige staatsraad 99,75).

Hieronder (B.3.2) zal blijken dat niet substantieel meer arresten hadden kunnen worden gewezen gelet op de beperkte instroom bij de kamers.

B.3.2. Evolutie van het aantal op het einde van het gerechtelijk jaar bij de kamers aanhangige zaken

Op het einde van het besproken gerechtelijk jaar, dus op 31 augustus 2018, bevonden zich in de kamers in totaal 1.018 zaken. Het betreft voornamelijk: de zaken die bij de kamers aanhangig zijn voor het uitspreken van een arrest in uiterst dringende noodzakelijkheid, de zaken waarin de toelaatbaarheidsbeschikking inzake cassatie wordt verwacht, evenals de schorsings- en vernietigingszaken die in de kamers liggen om vastgesteld te worden voor een zitting, deze die reeds zijn vastgesteld voor een welbepaalde zitting, en deze die reeds op zitting werden behandeld, maar waarvoor nog een arrest dient te worden uitgesproken, d.w.z. de zaken in beraad.

Wanneer men dit cijfer afzet tegen de toestand geldend bij het begin van het gerechtelijk jaar, komt men tot de conclusie dat het totaal aantal in de kamers aanwezige zaken is gedaald met 276 eenheden van 1.294 zaken op 31/8/2017 tot 1.018 zaken op 31/8/2018, dit is een vermindering met 21,4%.

Bovendien weze vastgesteld dat de globale werkvoorraad per staatsraad op het eind van het gerechtelijk jaar gemiddeld ⁵ circa 32 ⁶ zaken bedroeg. Wanneer men alleen de zaken in acht

---

² Inclusief 2 tussenarresten Algemene Vergadering (F).

³ Waarvan 9 arresten N/F en 7 arresten F/N.

⁴ Waarvan 10 arresten Nederlandstalige verslaggever en 7 arresten Franstalige verslaggever.

⁵ Er waren op het einde van het gerechtelijk jaar 31 staatsraden aan de afdeling Bestuursrechtspraak verbonden.

⁶ Vgl. op 31 augustus 2017 : 33 zaken.

neemt die nog niet in de fase van finalisering zijn, nl. deze die nog niet zijn vastgesteld voor een zitting, komt men aan 13⁷ zaken per staatsraad.

Uit dit alles blijkt dat er bij de kamers globaal gezien alleen een normale werkvoorraad hangende is, m.a.w. dat er geen achterstand is, en dat de globale werkvoorraad verder blijft dalen. Er konden ook, gelet op de instroom van zaken in de kamers, niet substantieel meer arresten gewezen worden.

Bovendien wordt de toestand constant gemonitord, en wordt er indien nodig via interne verschuivingen van mensen en materies voor gezorgd dat er ook op het niveau van elke kamer afzonderlijk geen achterstand bestaat of, blijft bestaan.

B.3.3. Doorlooptijden in de Kamers

De gemiddelde behandelingstermijn van een zaak ten gronde in het niet-cassatiecontentieux in de schoot van de kamers (d.w.z. tussen de ontvangst van het dossier in de kamer en de einduitspraak) bedroeg 93 dagen (vorig gerechtelijk jaar: 92 dagen). Abstractie gemaakt van de arresten gewezen in het kader van allerhande verkorte procedures, bedraagt deze termijn 164 dagen (vorig gerechtelijk jaar: 159 dagen).

De gemiddelde duur voor de behandeling van een schorsingszaak door de kamers bedroeg 46 dagen (vorig gerechtelijk jaar: 50 dagen).

In het cassatiecontentieux bedroeg de doorlooptijd binnen de kamers gemiddeld 64 dagen (vorig gerechtelijk jaar: 59).

De beschikkingen van al dan niet toelaatbaarheid in dit contentieux, werden door de kamers gewezen in een gemiddelde termijn van 16 dagen (vorig gerechtelijk jaar: 14 dagen), dit is ruimschoots binnen de wettelijke termijn van één maand.

Globaal kan worden vastgesteld dat de meeste doorlooptijden gelijk zijn gebleven in vergelijking met het vorig gerechtelijk jaar.

B.3.4. Bondig overzicht van de toepassing van de cassatieprocedure en meer in het bijzonder de toelaatbaarheidsprocedure (art. 119, tweede lid, 3°, R.v.St.-wet)

In het cassatiecontentieux werden in het gerechtelijk jaar 2017-2018 181 arresten uitgesproken: 105 N - 76 F.

Normaliter wordt een cassatiearrest, gelet op de toepasselijke proceduretermijnen, uitgesproken in de loop van het gerechtelijk jaar volgend op dat van de indiening van het cassatieberoep. Dit impliceert dat de uitstroom van arresten de instroom van het vorig gerechtelijk jaar min of meer volgt.

Dergelijke zaken worden immers door de kamers prioritair behandeld.

Op grond van artikel 20, § 4, van de gecoördineerde wetten, doet de kamer uitspraak over een toelaatbaar verklaard cassatieberoep binnen zes maanden nadat de toelaatbaarheidsbeschikking werd genomen.

---

⁷ Vgl. op 31 augustus 2017 : 10 zaken.

Alleen in de door een staatsraad met minstens drie jaar graadanciënniteit, aangewezen door de voorzitter, toelaatbaar verklaarde cassatieberoepen komt het auditoraat tussen en stelt het een verslag op.

De doorlooptijd tussen de ontvangst van het auditoraatsverslag en de uitspraak van het arrest bedraagt gemiddeld iets meer dan twee maanden (zie B.3.3).

Het aantal beschikkingen van (niet-)toelaatbaarheid, procedure waarin het auditoraat niet tussenkomt en in beide taalstelsels een alleenzetelende staatsraad met een griffier de werklast draagt, bedroeg, zoals hoger reeds aangegeven: 441.

Inzake deze beschikkingen wordt de wettelijk bepaalde termijn van één maand ruimschoots gerespecteerd. Meer zelfs: de gemiddelde effectieve termijn bedraagt, zoals ook reeds onder B.3.3. weergegeven, amper 16 dagen.

B.3.5. Conclusie

Er kan uit het voorgaande alleen maar besloten worden dat de kamers van de afdeling Bestuursrechtspraak op kwantitatief vlak hun opdracht behoorlijk hebben vervuld, dat zij grosso modo de volledige instroom hebben behandeld, en gelet op die instroom in wezen niet meer arresten hadden kunnen uitspreken, en er binnen de kamers geen achterstand bestaat, en de werkvoorraad gestaag afneemt.

C. Inhoudelijke analyse

C.1. Hervorming van de Raad van State door de wet van 20 januari 2014

C.1.1. Algemeen

In het activiteitenverslag 2013-2014 werd een overzicht gegeven van de nieuwe instrumenten en bevoegdheden die zijn ingevoerd bij de wet van 20 januari 2014 houdende hervorming van de bevoegdheid, de procedureregeling en de organisatie van de Raad van State (zie de pagina's 22 e.v. van dat verslag).

Zoals opgemerkt in het voormelde activiteitenverslag kunnen de belangrijkste wijzigingen van de bevoegdheden van de afdeling Bestuursrechtspraak worden opgedeeld in een tweetal categorieën: de modernisering van het administratief kort geding en de maatregelen voor de definitieve geschillenbeslechting. Hieronder wordt voor elk van deze categorieën de cijfermatige situatie voor het gerechtelijk jaar 2017-2018 weergegeven.

C.1.2. Modernisering van het administratief kort geding

Wat de modernisering van het administratief kort geding betreft (pag. 23 van het activiteitenverslag 2013-2014) dient vastgesteld te worden dat in het besproken gerechtelijk jaar 2017-2018 slechts in 32 gevallen gebruikgemaakt werd van de mogelijkheid om de vordering tot schorsing niet via een enig verzoekschrift tot nietigverklaring en tot schorsing in te dienen, maar wel na het indienen van de vordering tot nietigverklaring, op elk moment van de procedure, meer bepaald in het stadium waarin de zaak echt dringend begint te worden (vgl. gerechtelijk jaar 2016-2017: 20 gevallen).

Er moet bijgevolg worden vastgesteld dat er nog steeds weinig gebruikgemaakt wordt van de nieuwe mogelijkheid om de vordering tot schorsing in te dienen nadat het verzoekschrift tot nietigverklaring is ingediend. Nochtans bestond één van de doelstellingen van deze nieuwe regeling erin om zoveel mogelijk te vermijden dat dergelijke vorderingen vrijwel automatisch gelijktijdig met het annulatieberoep werden ingediend, en zo – samen met de vervanging van de voorwaarde betreffende het moeilijk te herstellen ernstig nadeel door een voorwaarde van dringendheid – de behandeling van de annulatieprocedures te versnellen.

Ter vergelijking: in het gerechtelijk jaar 2017-2018 werd in liefst 363 gevallen de schorsing gelijktijdig met de nietigverklaring gevorderd.

C.1.3. Maatregelen voor de definitieve geschillenbeslechting

a) Injunctiebevoegdheid (art. 36, § 1, gec. wetten):
in 2 arresten werd toepassing gemaakt van artikel 36, § 1, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.⁸

b) Indeplaatsstelling :
van deze mogelijkheid werd gebruikgemaakt in één arrest.⁹

Die arresten kunnen, zoals alle andere arresten, geraadpleegd worden op de website van de Raad van State: www.raadvanstate.be.

C.2. Schadevergoeding tot herstel

In het activiteitenverslag 2013-2014 werd de aandacht gevestigd op de nieuwe bevoegdheid, opgenomen in artikel 11*bis* van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, tot het verlenen van een schadevergoeding tot herstel (pag. 25 e.v. van dat verslag).

In het gerechtelijk jaar 2017-2018 werd een dergelijke vergoeding in 2 arresten toegekend.¹⁰

In hetzelfde jaar werden 45 vorderingen tot het bekomen van die vergoeding ingeleid. Dergelijke geschillen brengen een extra werklast met zich mee.

D. E-justice

D.1. E-justice betreft de mogelijkheid die de partijen sinds 1 februari 2014 hebben om hun beroepen via een digitaal platform in te dienen, met daaraan gekoppeld de elektronische uitwisseling, via datzelfde digitaal platform, van de procedurestukken betreffende het inleidend verzoekschrift.

Zo wordt het verzenden en ontvangen van procedurestukken aanzienlijk vergemakkelijkt.

Rekening houdend met de technologische ontwikkelingen op het gebied van de communicatie werd geopteerd voor een systeem via een website beheerd door de Raad van State, die dienst doet als een beveiligd platform voor uitwisseling. De gebruiker die toegang wil hebben tot dat platform, dient zich eenvoudig kenbaar te maken door middel van een elektronische identiteitskaart, zodat hij zich op een betrouwbare manier kan identificeren.

⁸ Namelijk in de arresten nrs. 240.586 van 26 januari 2018 en 242.013 van 29 juni 2018.

⁹ Namelijk in arrest nr. 240.975 van 8 maart 2018.

¹⁰ Namelijk in de arresten nrs. 239.250 van 28 september 2017 en 240.459 van 16 januari 2018.

Een en ander maakt het voorwerp uit van het koninklijk besluit van 13 januari 2014 tot wijziging van het regentsbesluit van 23 augustus 1948 tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, het koninklijk besluit van 5 december 1991 tot bepaling van de rechtspleging in kort geding voor de Raad van State en het koninklijk besluit van 30 november 2006 tot vaststelling van de cassatie-procedure bij de Raad van State, met het oog op de invoering van de elektronische rechtspleging (B.S. 16 januari 2014).

Op de website van de Raad van State, www.raadvanstate.be, bevindt zich een tabblad "e-Procedure" met de nodige uitleg en een praktische handleiding. Daarin vindt men ook een "Logboek van onderbrekingen" dat vermeldt in welke periodes de website onbeschikbaar is geweest (dit overeenkomstig artikel 85bis, § 14 APR).

D.2. Tijdens het gerechtelijk jaar 2017-2018 werd ongeveer 50% van de dossiers minstens gedeeltelijk elektronisch behandeld. Het betreft de zogenaamde "gemengde" of "asymmetrische" dossiers.

Tijdens diezelfde periode werd ongeveer 5% van alle zaken volledig elektronisch behandeld.

E. Nieuwe bevoegdheden toegekend aan de Raad van State

Tijdens het besproken jaar zijn bij verscheidene wetteksten nieuwe bevoegdheden toegekend aan de Raad van State. Vastgesteld moet worden dat er een tendens is om de Raad van State volle rechtsmacht te verlenen.

Zie bijvoorbeeld:

- het Vlaams decreet van 10 november 2017 inzake maatregelen ter verlaging van de kosten voor de aanleg van elektronische-communicatienetwerken met hoge snelheid en tot wijziging van diverse decreten (art. 11);
- het Waals decreet van 29 maart 2018 tot wijziging van de decreten van 12 februari 2004 betreffende het statuut van de overheidsbestuurder en van 12 februari 2004 betreffende de Regeringscommissaris en de controleopdrachten van de revisoren binnen de instellingen van openbaar nut, met het oog op een sterker bestuur en een sterkere ethiek binnen de Waalse instellingen (art. 9 en 27);
- het Waals decreet van 29 maart 2018 tot wijziging van het Wetboek van de Plaatselijke Democratie en de Decentralisering met het oog op een sterker bestuur en een sterkere transparantie in de uitvoering van de openbare mandaten in de lokale en bovenlokale structuren en hun filialen (art. 1, 62 en 66).

F. Rolrecht

In 2014 is het betalen van de rolrechten betreffende een beroep een voorwaarde geworden die vervuld moet zijn opdat de Raad van State dat beroep kan behandelen. Die rolrechten bedroegen 200 euro voor een inleidend verzoekschrift en 150 euro voor een tussenkomst in de procedure. De betaling diende verricht te worden binnen een termijn van acht dagen vanaf de ontvangst van de uitnodiging tot betaling uitgaande van de griffie van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. De regelgeving bepaalde *in concreto* dat de rekening van de Raad van State binnen een termijn van 8 dagen gecrediteerd moest worden. In de praktijk bleek echter al snel dat die termijn te kort was en dat heel wat betalingen te laat

ontvangen werden om de eenvoudige reden dat de partij die het rolrecht verschuldigd was, cliënt was bij een andere bank dan die welke de rekening van de Raad van State beheert. Naar aanleiding van een beroep dat door de balies ingesteld was, heeft de Raad van State die termijn van 8 dagen begin 2016 vernietigd (arrest nr. 233.609 van 26 januari 2016).

Daarop is een nieuwe regeling ingevoerd bij het koninklijk besluit van 25 december 2017 ‘tot wijziging van diverse besluiten betreffende de procedure voor de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State’. Dat besluit is in werking getreden op 1 maart 2018. Volgens die tekst geldt sindsdien een termijn van 30 dagen voor het verrichten van de betaling en dient tevens een bijdrage van 20 euro betaald te worden ten behoeve van het Begrotingsfonds voor de juridische tweedelijnsbijstand.¹¹

Vandaag de dag wordt een beroep dus pas op de rol van de Raad van State ingeschreven wanneer vooraf een bedrag van 220 euro per verzoeker betaald is: 200 euro rolrechten en 20 euro bijdrage aan een fonds voor juridische bijstand. Voor het indienen van een verzoekschrift tot tussenkomst is een recht van 150 euro verschuldigd.

In de praktijk schrijft de griffie het beroep onmiddellijk op de rol in, maar neemt ze het niet in behandeling zolang de rolrechten niet betaald zijn: dat is de “bevrozing van de procedure”. Indien de betaling niet binnen de gestelde termijn verricht is, wordt het beroep of de vordering geacht niet ingesteld te zijn.

(Zie hoofdzakelijk de artikelen 66 tot 77 van het besluit van de Regent van 23 augustus 1948 ‘tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State’, en meer bepaald artikel 70)."

G. Uiteenzetting over de tenuitvoerlegging van het beleidsplan van de eerste voorzitter

G.1. Dit activiteitenverslag kadert in het beleidsplan dat op 10 maart 2017 werd opgesteld met het oog op de benoeming tot eerste voorzitter van de Raad van State, tevens verantwoordelijk voor de afdeling bestuursrechtspraak.

In dat beleidsplan wordt in een eerste strategisch doel ingezet op het recht spreken binnen een behoorlijke termijn.

Het *eerste operationele doel* is het “zorgen dat de huidige gunstige situatie in de kamers geconsolideerd wordt”.

Uit het vorige activiteitenverslag is gebleken dat de kamers geen achterstand meer hadden, meer dan behoorlijke doorlooptijden hanteren en grosso modo de volledige instroom hadden behandeld.

Uit de hierboven gegeven cijfermatige analyse (zie B.3.3.) blijkt dat deze toestand is geconsolideerd en zelfs nog verbeterd.

G.2. Wat het *tweede operationeel doel* van het beleidsplan van de voorzitter betreft, met name het bewerkstelligen van het verminderen van de doorlooptijden binnen de huidige

---

¹¹ Dat opgericht is bij de wetten van 19 maart en 26 april 2017.

procedure context, kan, vanuit diens bevoegdheid, in hoofddeurde verwezen worden naar de hoger geschetste doorlooptijden binnen de kamers.

Wat de annulatieberoepen betreft, blijkt uit de gemiddelde doorlooptijden in de kamers (*circa* 5,5 maanden voor de gewone, niet-verkorte procedures), dat de door artikel 15 van het algemeen procedurereglement voorgeschreven termijn van 12 maanden vanaf het neerleggen van het auditoraatsverslag, ruimschoots gerespecteerd wordt.

De doorlooptijd bij de kamers van de cassatieberoepen bedraagt gemiddeld circa 2 maanden. Een eventuele overschrijding van de wettelijke -feitelijk te korte- behandelingstermijn van zes maanden vanaf de toelaatbaarverklaring, kan dus niet aan de kamers worden toegeschreven.

G.3. Ook het *derde operationeel doel* uiteengezet in dat beleidsplan werd bewerkstelligd.

G.3.1. Vooreerst werd volop aandacht besteed aan het prioritair afhandelen van de oudste zaken.

In het algemeen statistisch deel (zie B.2.) werd een overzicht gegeven van het aantal, in alle geleidingen van de Raad samen, hangende zaken per jaar van indiening.

Uit een vergelijking met het overzicht gegeven in het vorig activiteitenverslag blijkt dat het aantal oude zaken blijft afnemen.

De kamers blijven prioriteit geven aan het behandelen van de oudste zaken. Vermits de door het auditoraat toegeleverde zaken zeer snel worden behandeld, geldt dit, *a fortiori*, ook voor de oudste zaken.

G.3.2. Uit al het voorgaande blijkt meteen ook dat een andere doelstelling, met name het naleven van de wettelijke en reglementaire termijnen met speciale aandacht voor de afhandeling van de administratieve korte gedingen en de cassatieberoepen, door de kamers wordt gerespecteerd.

G.4. Het *tweede strategisch doel* in het beleidsplan heeft betrekking op het bewerkstelligen van een nog kwaliteitsvollere rechtspraak.

Daartoe werd in een operationeel doel vooral ingezet op het waken over en het bewerkstelligen van de eenheid in de rechtspraak.

Een van de vooropgestelde projecten is het opvolgen van de rechtspraak en via preventief optreden een verzending voorkomen van zaken naar de algemene vergadering van de afdeling Bestuursrechtspraak, waar een zware en zeer tijdrovende procedure toepasselijk is.

Ook dit gerechtelijk jaar werden diverse initiatieven genomen teneinde te komen tot een zo eenvormig en kwaliteitsvol mogelijk optreden van de verschillende kamers.

Door onderling overleg, gestuurd door de voorzitter van de afdeling, wordt constant gepoogd tegenstrijdige rechtspraak op proactieve wijze te voorkomen, onder meer via het op regelmatige tijdstippen georganiseerd kamervoorzittersoverleg en via meer informeel georganiseerd e-mailverkeer binnen de afdeling.

Bovendien blijft de rol van de Commissie Procedure cruciaal, en treedt deze Commissie zeer vaak en snel op.

Dit alles vergt grote extra-inspanningen van de leden van de afdeling die zich op termijn vertalen in een grotere en meer kwalitatieve output.

Mede hierdoor kon het optreden van de algemene vergadering van de afdeling Bestuursrechtspraak tot een minimum worden beperkt.

In de betreffende periode werden door de “gewone” algemene vergadering van de afdeling Bestuursrechtspraak 2 arresten uitgesproken.

Om de eenheid van rechtspraak te waarborgen moest de algemene vergadering van de Raad van State in twee gevallen uitspraak doen over de vraag of een verzoekende partij die haar belang bij het verkrijgen van de nietigverklaring van de bestreden handeling in de loop van het geding heeft verloren, maar die nog voor de uitspraak van het arrest waarbij die onontvankelijkheid wordt vastgesteld een verzoek om schadevergoeding tot herstel heeft ingediend, nog steeds belang heeft bij het doen vaststellen van de onwettigheid van die handeling met het oog op een latere uitspraak over haar vordering tot schadevergoeding.

In zijn arresten nrs. 241.865 en 241.866 van 21 juni 2018 oordeelde die algemene vergadering dat de omstandigheid dat de verzoekende partij in de loop van het geding haar belang bij de vernietiging verloren heeft, niet belet dat de Raad van State, wanneer een onwettigheid wordt vastgesteld, de vordering tot schadevergoeding onderzoekt, voor zover voldaan is aan de voorwaarden voor de ontvankelijkheid van het beroep tot nietigverklaring op de dag waarop het wordt ingesteld.

Deze arresten kunnen, zoals alle andere arresten, geraadpleegd worden op de website van de Raad van State: www.raadvanstate.be.

G.5. Bij de wet van 19 juli 2012 tot wijziging van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, wat de behandeling van geschillen betreft door de algemene vergadering van de afdeling Bestuursrechtspraak, op vraag van personen gevestigd in de randgemeenten (B.S. 22 augustus 2012), zijn de gecoördineerde wetten op de Raad van State gewijzigd teneinde er ten behoeve van iedere natuurlijke persoon dan wel privaats- of publiekrechtelijke rechtspersoon die gevestigd is op het grondgebied van een van de gemeenten bedoeld in artikel 7 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966 (de zogenaamde “randgemeenten” Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel en Wezembeek-Oppem), het recht in te schrijven om, mits aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan, te verzoeken dat in het bestuurlijk geschil dat deze persoon betreft, recht wordt gesproken door de algemene vergadering van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Voor zover aan alle hiertoe bepaalde wettelijke voorwaarden is voldaan, heeft de uitoefening van dit recht tot gevolg dat de zaak die bij de Raad van State aanhangig is gemaakt, zal worden onderzocht en beslecht door een in taalkundig opzicht paritaire vergadering in plaats van door een kamer met een alleenzettelend rechter of een kamer met drie rechters overeenkomstig de gemeenschappelijke procedureregels die ter zake van toepassing zijn.

De samenstelling van de bedoelde algemene vergadering is in dit opzicht specifiek dat de korpschef bevoegd voor de afdeling Wetgeving er ook deel van uitmaakt en dat ze

afwisselend wordt voorgezeten door de Eerste Voorzitter en de Voorzitter, met, in geval van staking van stemmen, doorslaggevende stem voor de korpschef die de desbetreffende vergadering voorziet.

Deze nieuwe rechtsprekende bevoegdheid van deze "bijzondere" algemene vergadering van de afdeling bestuursrechtspraak heeft uitwerking sinds 14 oktober 2012. Ze heeft betrekking op alle bestuursrechtelijke geschillen die tot de bevoegdheid van de genoemde vergadering behoren en die na deze datum zijn aangebracht.

In de betreffende periode werden in dit kader door deze algemene vergadering 11 arresten uitgesproken (de arresten nrs. 240.937, 240.938, 240.939, 241.099, 241.100, 241.512, 241.513, 241.514, 241.515, 241.516 en 241.517).

Naar aanleiding van drie beroepen die een verzoekende partij, als rechtstreeks verkozen lid van de OCMW-raad van Wezembeek-Oppem, ingesteld heeft tegen, enerzijds, de vernietiging van haar aanwijzing als waarnemend voorzitter van het voornoemd OCMW en, anderzijds, de weigering om haar in dat ambt te benoemen, heeft deze algemene vergadering de arresten nummers 240.937, 240.938 en 240.939 van 7 maart 2018 gewezen.

Bij haar arresten nummers 240.937 en 240.938 (verbeterend arrest: nr. 241.099) heeft de algemene vergadering geoordeeld dat de aanwijzing van de verzoekende partij als waarnemend voorzitter van het OCMW van Wezembeek-Oppem onregelmatig was, haar vordering tot schorsing afgewezen en het besluit van de OCMW-raad vernietigd waarbij zij voor die functie aangewezen was.

Bij haar arrest nummer 240.939 (verbeterend arrest: nr. 241.100) heeft de algemene vergadering de tenuitvoerlegging geschorst van de beslissing d.d. 30 maart 2017 waarbij de Vlaamse Minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen en Armoedebestrijding geweigerd heeft de verzoekende partij te benoemen tot voorzitter van de OCMW-raad van Wezembeek-Oppem. De algemene vergadering heeft geoordeeld dat er voor de beslissing houdende weigering van die benoeming, die gebaseerd is op de bevinding dat de betrokkene van het Nederlands niet de kennis zou hebben die nodig is om de geambieerde functie uit te oefenen, *in casu* op het eerste gezicht geen voldoende ernstige aanwijzingen bestaan. Bovendien heeft ze geoordeeld dat de zaak spoedeisend was.

Voorts werden bij de algemene vergadering van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State meerdere schorsingsberoepen ingesteld door randgemeenten en inwoners ervan, gericht tegen beslissingen van de Vlaamse toezichthoudende overheid. Het gaat om beslissingen tot vernietiging van de besluiten van die gemeenten die ertoe strekten dat de Franstalige inwoners hun wens kenbaar konden maken om voor een periode van vier jaar in het Frans te worden bediend, en die ertoe strekten dat die keuze in het Rijksregister van de natuurlijke personen werd geregistreerd.

Bij de arresten nrs. 241.512, 241.513 en 241.514 van 17 mei 2018 heeft de algemene vergadering beslist de tenuitvoerlegging van drie nietigverklaringen te schorsen die betrekking hebben op de gemeenten Sint-Genesius-Rode, Drogenbos en Wezembeek-Oppem, en heeft ze bevestigd (zie arresten nrs. 227.775 en 227.776 van 20 juni 2014, waarin geoordeeld is dat de particulier die het Frans wil gebruiken in zijn betrekkingen met het bestuur, die keuze ter kennis van het gemeentebestuur moet brengen en dat die keuze vier jaar blijft gelden) dat de interpretatie van de faciliteitenregeling die de toezichthoudende overheid

heeft gegeven, niet in overeenstemming is met de wettelijke bepalingen tot regeling van die faciliteiten.

Twee beroepen met betrekking tot de gemeente Kraainem werden verworpen daar de toezichhoudende overheid geen vernietigingsbeslissing betreffende die gemeente heeft genomen (arresten nrs. 241.516 en 241.517 van 17 mei 2018).

Deze arresten kunnen, zoals alle andere arresten, geraadpleegd worden op de website van de Raad van State: www.raadvanstate.be.

G.6. Een ander in het beleidsplan gestelde strategisch doel betreft het behouden en verder ontwikkelen van de rol van de Raad van State in administratieve geschillenbeslechting en streven naar erkenning van die rol via een actieve communicatiepolitiek.

Onder meer de verdere implementatie van de hoger vermelde recente nieuwe instrumenten en bevoegdheden (zie randnrs. C.1. en C.2.), gecombineerd met het stimuleren van het gebruik van de elektronische procedure (zie D.) moeten verder leiden tot een nog slagkrachtigere afdeling bestuursrechtspraak.

Eveneens overeenkomstig dit strategisch doel, meer bepaald het streven naar de erkenning van de rol van de Raad van State in administratieve geschillenbeslechting, wordt, zoals de vorige jaren, volop ingezet op een proactieve berichtgeving naar het publiek toe omtrent de rechtspraak van de Raad van State.

Er wordt een actieve politiek gevoerd erop gericht om belangstelling opwekkende arresten preventief in eenvoudige taal te duiden.

Dergelijke arresten worden via een newsflash op de website (zie voornamelijk de knop “Nieuws”) en via het persagentschap Belga en de andere belangrijke perskanalen, in eenvoudige taal geduid, voor de pers en, uiteindelijk, het brede publiek.

In dit verband moge nogmaals verwezen worden naar de hoger vermelde website www.raadvanstate.be.

In het gerechtelijk jaar 2017-2018 werden 55 persberichten op de website gepubliceerd. Het leeuwendeel van deze persberichten betrof communicatie over belangwekkende arresten. Er wordt, in het kader van de proactieve communicatiepolitiek zoals vooropgesteld in het beleidsplan, op toegezien dat de berichtgeving zo veel als mogelijk parallel loopt met de uitspraak en de betekening van de arresten.¹²

Naast het publiceren van de (verduidelijkende) persberichten over de arresten van onze instelling, vormt onze website eveneens het kanaal waarlangs de Raad van State kan reageren op eventuele foute berichtgeving die omtrent de instelling verschijnt of waarlangs de rol van de instelling kan worden verduidelijkt. Tijdens dit gerechtelijk jaar is slechts één maal een dergelijke verduidelijking moeten gegeven worden, met betrekking tot de adviezen van de afdeling Wetgeving.¹³

¹² Twee publicaties betroffen de eedaflegging en de installatie van de nieuwe korpschefs van de Raad van State.

¹³ “Reactie van de Raad van State in verband met de adviezen van de afdeling wetgeving

Naar aanleiding van een aantal artikelen die op 16 en 17 april II. verschenen zijn in de Franstalige pers over het advies dat de afdeling Wetgeving van de Raad van State heeft uitgebracht over het voorontwerp van decreet van de Franse Gemeenschap met betrekking tot de basisopleiding van leerkrachten, benadrukt de Raad van State dat de adviezen die verstrekt worden door één van de kamers van de afdeling Wetgeving de mening weergeven van alle leden van die kamer, met inbegrip in voorkomend geval van de assessoren die deel uitmaken van

Ook kan de website gebruikt worden om het publiek attent te maken op nieuwe of gewijzigde regelgeving met betrekking tot (de procedure bij) de Raad van State, zo bijvoorbeeld de publicatie over het koninklijk besluit van 25 december 2017 tot wijziging van diverse besluiten betreffende de procedure (nieuw systeem voor de betaling van de rolrechten en uitvoering van de wet van 26 april 2017 houdende de regeling van de oprichting van een begrotingsfonds voor de juridische tweedelijnsbijstand voor wat de Raad van State en de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen betreft).

Ten slotte voert de Raad van State via de website een communicatie over zijn contacten met de buitenwereld, bijvoorbeeld over de werkbezoeken die georganiseerd worden om de werking van de beide afdelingen van de Raad van State toe te lichten.¹⁴

Er dient op te worden gewezen dat de voormelde actieve communicatiepolitiek wordt gevoerd met de beperkte middelen waarover de Raad van State ter zake beschikt. De persdienst van de Raad van State is de laatste jaren verder uitgebouwd. Hij bestaat thans, wat de Raad *sensu stricto* betreft, uit vier persmagistraten, twee van elke taalrol. Deze magistraten leveren hiervoor bovenop hun gewone taken geheel belangeloos grote extra-inspanningen. Zij verzorgen de contacten met de pers en staan in voor de coördinatie van het publiceren van de duidende persberichten die op de website van de instelling worden geplaatst. Zij hebben ook een faciliterende rol bij de procedure en proberen de kamers te sensibiliseren om van deze procedure gebruik te maken.

H. Aanwending van de in artikel 122, § 1, gec. w. bedoelde staatsraden en de verwezenlijkte vooruitgang met het oog op de in die bepaling nagestreefde doelen (art. 122, § 2, gec. w.)

Met toepassing van artikel 122, § 2, van de gecoördineerde wetten, brengt de eerste voorzitter, in het jaarlijks activiteitenverslag, verslag uit over de aanwending, in de afdeling Bestuursrechtspraak, van de bijkomende staatsraden bedoeld in artikel 122, § 1, van diezelfde wetten, en over “de verwezenlijkte vooruitgang met het oog op de nagestreefde doelen”.

Luidens het vermelde artikel 122, § 1, wordt het aantal staatsraden, tot 31 december 2015, met zes eenheden verhoogd, “teneinde de achterstand in de afdeling bestuursrechtspraak weg te werken of te voorkomen, of om het hoofd te kunnen bieden aan de werklast in de afdeling Wetgeving”.

Dit speciaal tijdelijk kader is dus uitgedoofd op 1 januari 2016.

Dit betekent dat vanaf die datum staatsraden die de instelling verlaten, niet meer kunnen vervangen worden totdat we teruggevallen zijn op het eigenlijke wettelijke kader.

Wat de F staatsraden betreft is de Raad van State in vorig gerechtelijk jaar teruggevallen op het basis wettelijk kader en geniet hij dus niet meer van het tijdelijk uitbreidingskader.

---

de kamer. Deze adviezen komen tot stand na een collegiale beraadslaging die plaatsvindt nadat het lid van het auditoraat dat belast is met het onderzoek van de adviesaanvraag mondeling zijn verslag heeft uiteengezet en na eventuele contacten met de gemachtigde(n) van de adviesaanvrager. De opmerkingen die in het advies staan zijn dus geenszins de weergave van een mening van één enkel lid van de kamer, en al helemaal niet van enkel en alleen het lid van het auditoraat dat belast is met het onderzoek van de aanvraag, die, hoewel hij de beraadslaging in de kamer bijwoont, niet stemgerechtigd is. (18/04/2018)”.

¹⁴ Voor 2017 ging het om werkbezoek VBO en werkbezoek SERV en andere strategische adviesraden.

Wat de N staatsraden betreft genoot alleen de afdeling Wetgeving van 2 staatsraden in overtal. Er werd immers voor geopteerd, gelet op de grote werklast van die afdeling, het overtal volledig ter beschikking van de afdeling Wetgeving te stellen.

Uit de cijfermatige analyse sub B.3. en de littera G.1. tot G.4. blijkt dat de beleidsdoelstellingen op het vlak van wegwerking van achterstand door de kamers volledig zijn gerealiseerd.

Er dient evenwel op gewezen te worden dat, indien het aantal staatsraden verbonden aan de afdeling Bestuursrechtspraak zou dalen tot onder het “gewone” kader van 30 eenheden, dit wel degelijk een negatieve impact dreigt te hebben op de verwezenlijking van de nagestreefd doelen.

I. Algemeen besluit

Het bilan van de werking van de kamers bestuursrechtspraak gedurende het gerechtelijk jaar 2017-2018 is mijns inziens positief.

Er heerst geen achterstand; de zaken worden op korte termijn nadat ze bij de kamers aankomen, kwaliteitsvol afgehandeld.

II. WERKING VAN DE KAMERS - AFDELING WETGEVING

A. Werklast 2017-2018

A.1. Aantal adviesaanvragen en uitgebrachte adviezen

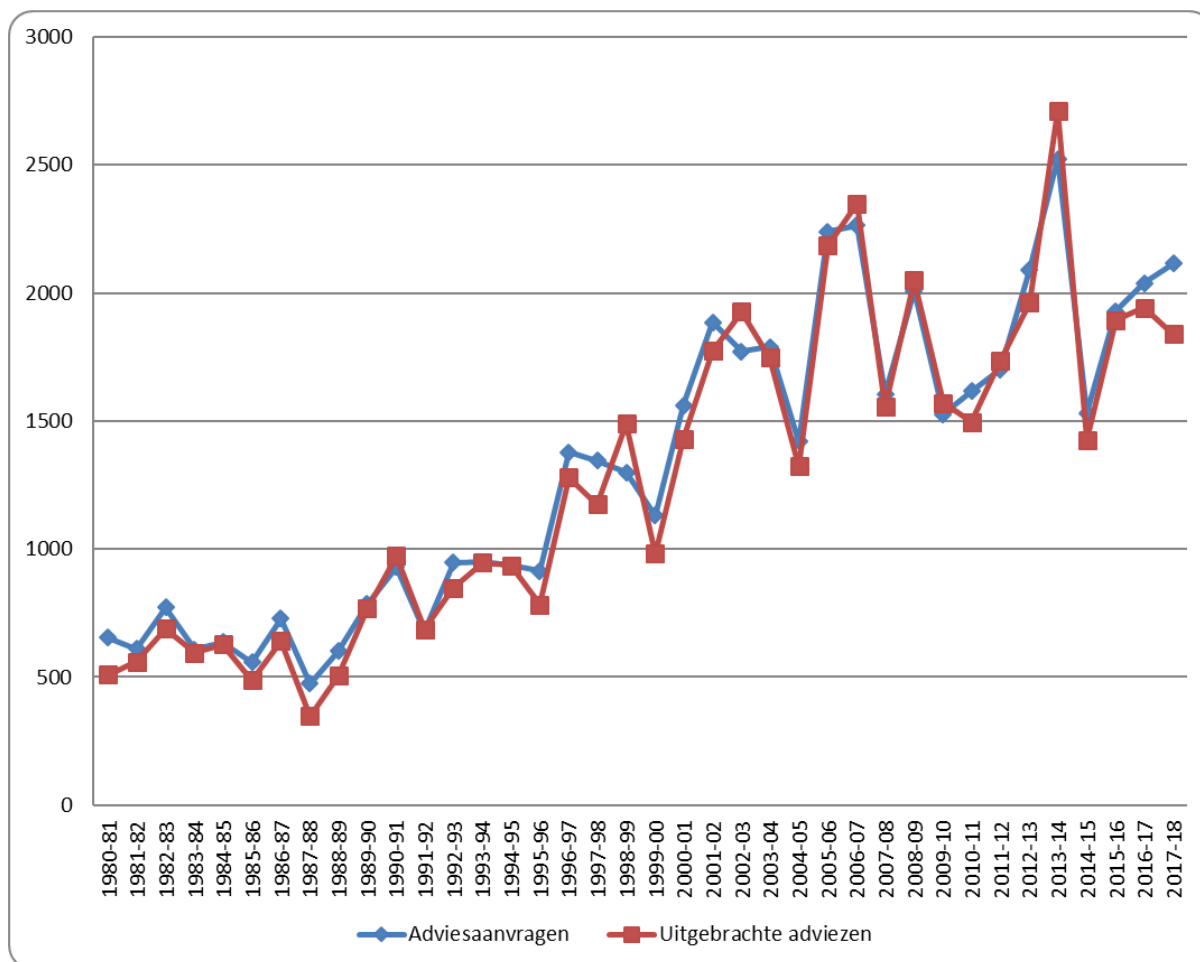
1. Het totale aantal uitgebrachte adviezen bedraagt **1.839** (wat een totaal van 1.912 aan reële werklast geeft: adviezen verenigde kamers, adviezen algemene vergadering, adviezen ontwerpen van programmawet of mozaïekontwerpen). Het totale aantal adviesaanvragen bedraagt **2.115** (wat een totaal van 2.246 aan reële werklast geeft).

Het negatieve verschil van 276 eenheden tussen het aantal adviesaanvragen en het aantal uitgebrachte adviezen voor het gerechtelijk jaar 2017-2018, kan, op het eerste gezicht, vragen oproepen, maar is als volgt te verklaren:

- vooreerst moet erop gewezen worden dat bij dat aantal ook de verschillende adviesaanvragen behoren waarop de zogenaamde “overlaatprocedure” toegepast is en waarvoor dus geen enkel advies uitgebracht is. Tijdens het beschouwde gerechtelijk jaar is die procedure gevolgd in 219 gevallen, wat neerkomt op een gemiddelde van 10,35% van het totale aantal ingediende adviesaanvragen;
- daarbij komen nog adviesaanvragen die van de rol geschrapt zijn om een technische reden of wegens een aanvraag in die zin door de indiener ervan;
- wat betekent dat bij het verstrijken van het gerechtelijk jaar 2017-2018 nog slechts een vijftigtal adviesaanvragen in behandeling waren, wat volstrekt normaal is, aangezien de meeste aanvragen ingediend worden met het verzoek een advies uit te brengen binnen een termijn van dertig dagen, wat neerkomt op een gemiddelde van 176 adviesaanvragen per maand.

Er kan dan ook worden gesteld dat de afdeling Wetgeving, net zoals in de voorgaande gerechtelijke jaren, geen achterstand heeft. Toch blijft het zorgwekkend dat het feit dat er voor het gerechtelijk jaar 2017-2018 geen achterstand bestaat, grotendeels te verklaren is door het steeds vaker toepassen van de zogenaamde “overlaatprocedure”, een problematiek waarop hierna teruggekomen zal worden.

2. Het totale aantal adviesaanvragen is tijdens het jaar 2017-2018 voor het derde jaar op rij opnieuw toegenomen (2.115 adviesaanvragen, dat is gemiddeld 176 adviesaanvragen per maand) in vergelijking met het jaar daarvoor (2.039 adviesaanvragen, dat is gemiddeld 170 adviesaanvragen per maand). Dat komt neer op een toename met 76 adviesaanvragen, ofwel een toename van 6% wat aantoont dat de toename van het totale aantal adviesaanvragen een constante blijft.

3. In de onderstaande tabel wordt het totale aantal onderzochte artikelen weergegeven alsook het aantal artikelen dat per kamer onderzocht is.

Kamers/ gerechtelijk jaar	Aantal art. 2014-2015	Aantal art. 2015-2016	Aantal art. 2016-2017	Aantal art. 2017-2018
Kamer I	6.350	11.291	9.338	11.229
Kamer II	4.337	7.420	10.731	8.935
Kamer III	6.485	12.437	6.603	8.095
Kamer IV	3.761	8.650	9.780	15.542
Verenigde Kamers	2.194	3.546	3.286	4.638
Totaal	23.127	43.344	39.738	48.439

De tendens waarop in de vorige jaren gewezen is in verband met het gemiddelde aantal artikelen per dossier, wordt ook voor dit gerechtelijk jaar bevestigd. Dit gerechtelijk jaar (2017-2018) heeft de afdeling Wetgeving immers 48.439 artikelen geanalyseerd, dat is een

gemiddelde van 23 artikelen per adviesaanvraag. Vorig jaar zijn 39.738 artikelen onderzocht, dat is 21 artikelen per dossier.

4. Het is bijgevolg niet langer logisch de werklast bij de afdeling Wetgeving louter op basis van het aantal adviesaanvragen te meten. Er moet ook met andere factoren rekening gehouden worden, zoals de omvang van de teksten die voor advies voorgelegd worden en het feit dat voor eenzelfde aangelegenheid verscheidene adviesaanvragen ingediend worden. Dat laatste doet zich steeds vaker voor naarmate de zesde staatshervorming doorgevoerd wordt, en leidt ertoe dat steeds meer zaken naar de verenigde kamers van de afdeling Wetgeving verwezen moeten worden.

Gelet op het voorgaande, moet er rekening mee worden gehouden dat de werklast zal toenemen, terwijl het aantal kamers bij de afdeling Wetgeving al 30 jaar lang ongewijzigd gebleven is. Zoals reeds opgemerkt is in de voorgaande activiteitenverslagen, zal het absoluut nodig zijn om in de toekomst een structurele oplossing te vinden voor dat probleem.

A.2. Uitsplitsing volgens adviesaanvrager

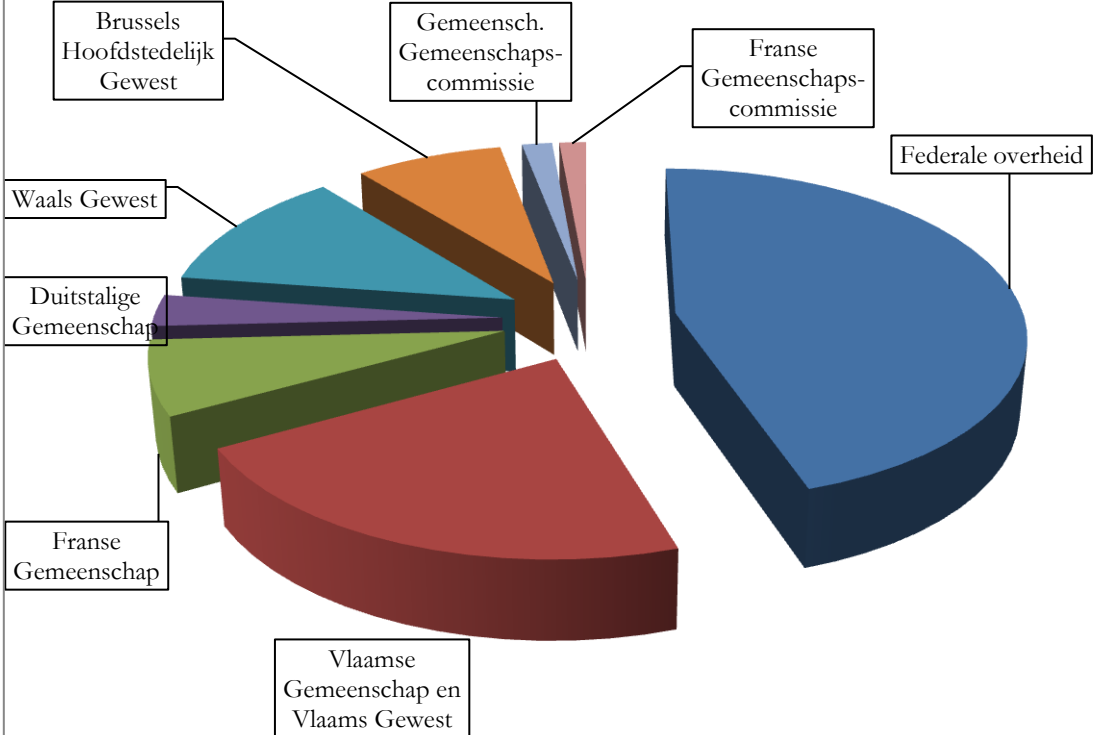
	AANVRAGEN	PERCENTAGE
FEDERALE OVERHEDEN	952	45%
<i>Ontwerpen van wet</i>	188	
<i>Voorstellen van wet</i>	23	
<i>Koninklijke besluiten</i>	620	
<i>Ministeriële besluiten</i>	106	
<i>Amendementen op ontwerpen/voorstellen van wet</i>	14	
<i>Varia</i>	1	
DEELENTEITEN	1.163	55%
VLAAMSE GEMEENSCHAP EN VLAAMS GEWEST	465	40%
<i>Ontwerpen van decreet</i>	124	
<i>Voorstellen van decreet</i>	5	
<i>Besluiten van de regering</i>	273	
<i>Ministeriële besluiten</i>	60	
<i>Amendementen op ontwerpen/voorstellen van decreet</i>	3	
FRANSE GEMEENSCHAP	152	13%
<i>Ontwerpen van decreet</i>	60	
<i>Voorstellen van decreet</i>	9	
<i>Besluiten van de regering</i>	76	
<i>Ministeriële besluiten</i>	3	
<i>Amendementen op ontwerpen/voorstellen van decreet</i>	4	
DUITSTALIGE GEMEENSCHAP	65	6%
<i>Ontwerpen van decreet</i>	36	
<i>Voorstellen van decreet</i>	1	
<i>Besluiten van de regering</i>	28	
WAALS GEWEST	251	21%
<i>Ontwerpen van decreet</i>	85	

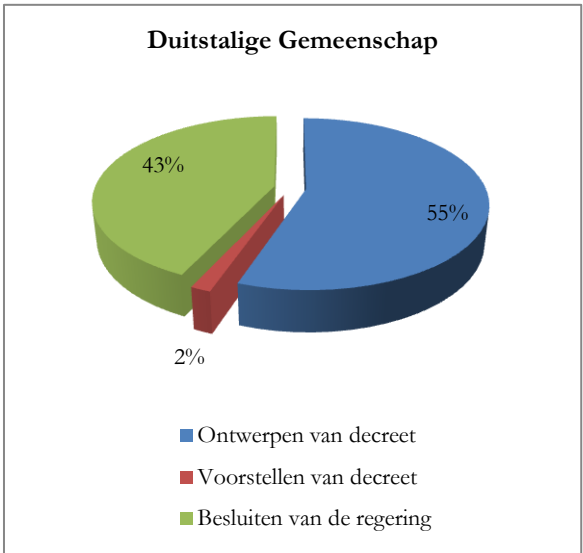
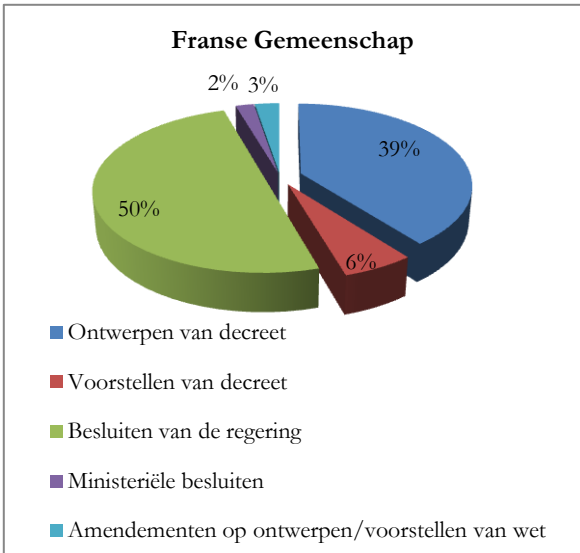
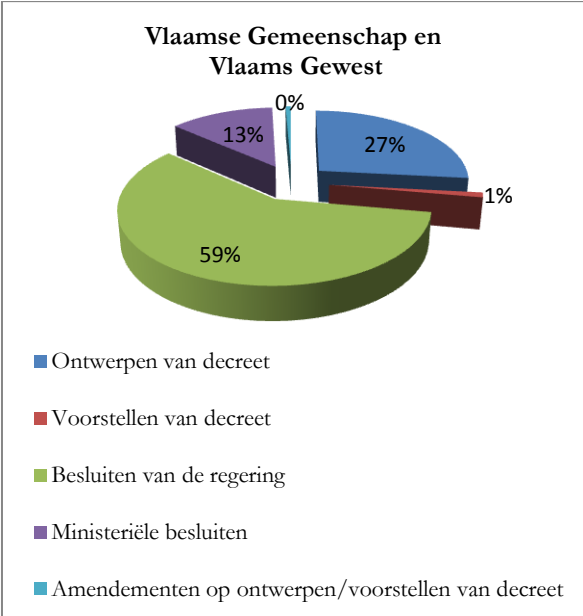
<i>Ontwerpen van bijzonder decreet</i>	2	
<i>Voorstellen van decreet</i>	11	
<i>Voorstellen van bijzonder decreet</i>	3	
<i>Besluiten van de regering</i>	118	
<i>Ministeriële besluiten</i>	29	
<i>Amendementen op ontwerpen/voorstellen van decreet</i>	1	
<i>Amendementen op ontwerpen/voorstellen van bijzonder decreet</i>	2	
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST	166	14%
<i>Ontwerpen van ordonnantie</i>	55	
<i>Voorstellen van (gezamenlijke) ordonnantie</i>	2	
<i>(Gezamenlijke) besluiten van de regering</i>	92	
<i>Ministeriële besluiten</i>	15	
<i>Amendementen op ontwerpen/voorstellen van ordonnantie</i>	2	
GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE	34	3%
<i>Ontwerpen van ordonnantie</i>	22	
<i>(Gezamenlijke) besluiten van de regering</i>	11	
<i>Besluiten van de leden (een lid) van de regering</i>	1	
FRANSE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE	30	3%
<i>Ontwerpen van decreet</i>	10	
<i>Voorstellen van decreet</i>	1	
<i>Besluiten van de regering</i>	19	
TOTAAL	2.115	100,00%

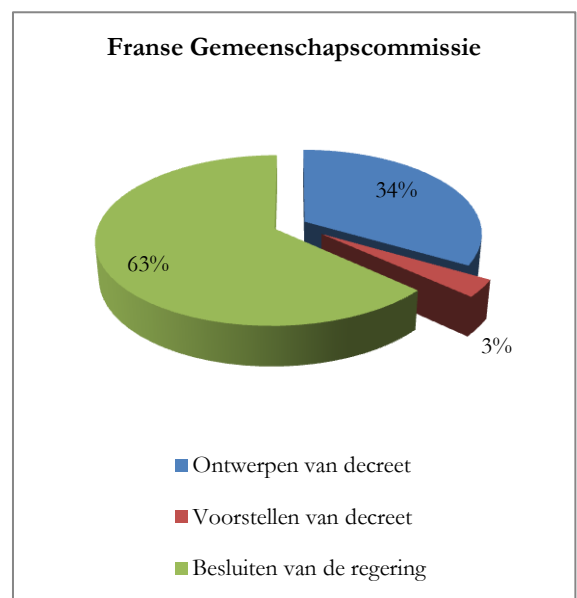
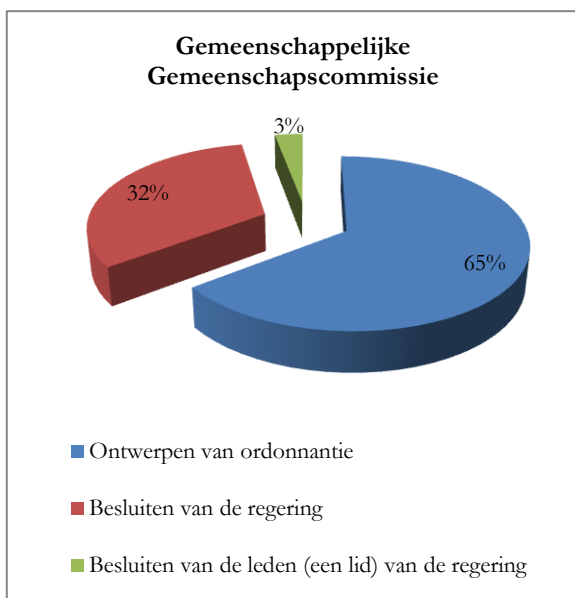
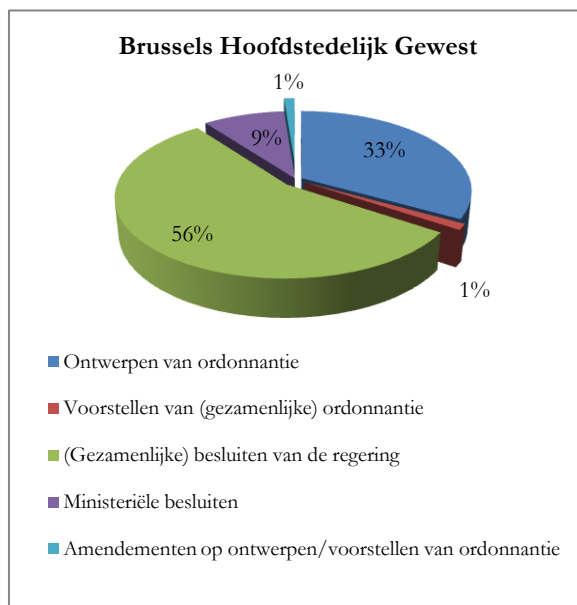
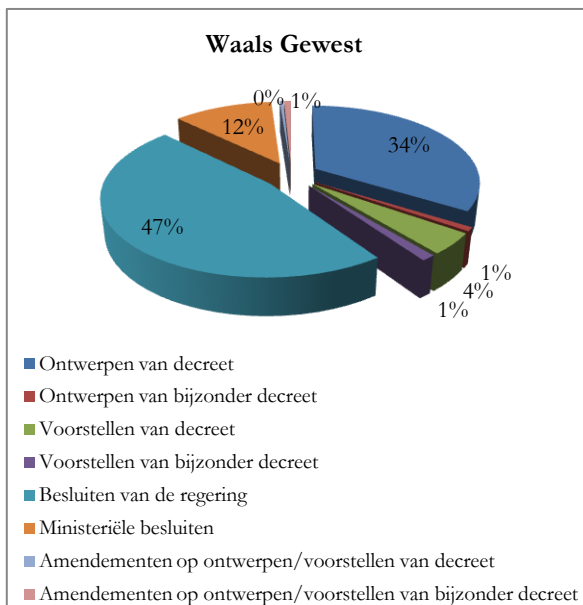
Het percentage adviesaanvragen verdeeld over federale overheden en de deelentiteiten blijft nu sedert enkele jaren vrij constant. In 2017-2018 heeft de federale overheid 952 adviesaanvragen ingediend (45%), terwijl het er het jaar voordien 930 waren (46%). In diezelfde periode hebben de gemeenschappen en gewesten 1.163 adviesaanvragen ingediend (55%), tegen 1.109 in 2016-2017 (54%).

Daarnaast moet worden vastgesteld dat het aantal adviesaanvragen dat ingediend is door de federale, de gemeenschaps- en de gewestregeringen (2.043), nog altijd veel hoger ligt dan het aantal adviezen dat aangevraagd is door de voorzitters van de parlementaire vergaderingen (72).

Overzicht van de adviesaanvragen per niveau

A.3. Uitsplitsing op basis van de termijnen van onderzoek

A.3.1. Spoedprocedures

A. Adviesaanvragen

Het aantal adviesaanvragen ingediend met opgave van een spoedtermijn teneinde binnen 60 dagen, 30 dagen of 5 dagen over een advies te beschikken, bedroeg **2.104**, wat neerkomt op **99,48%** van het totale aantal adviesaanvragen, hetgeen een toename is met 3,4% vergeleken met het jaar 2016-2017.

De stijging van het totale aantal adviesaanvragen is alleen het gevolg van een toename van aanvragen om advies binnen 30 dagen. Alle andere procedures kennen een lichte tot sterke daling. De adviesaanvragen op 30 dagen zijn veruit het populairst en winnen zelfs aan populariteit, namelijk **1.973** in 2017-2018, dat is **93%** van het totale aantal adviesaanvragen, tegenover 1.881 in 2016-2017, dat was 92 % van het totale aantal adviesaanvragen.

Het aantal aanvragen om advies binnen vijf dagen, namelijk **99**, is verder gedaald in verhouding tot de 122 ingediende aanvragen in 2016-2017.

Ten slotte zijn **32** adviezen aangevraagd binnen 60 dagen, amper 2 meer dan het vorige jaar goed voor 1,51% van het totale aantal adviesaanvragen. Daarmee is, spijtig genoeg, een einde gekomen aan de gestage opgang van deze procedure nog voor deze echt is kunnen doorbreken. Voor adviesaanvragen over complexe of omvangrijke dossiers is het echter uiterst raadzaam om een termijn van minstens zestig dagen toe te staan, gelet op de belangrijke impact van dergelijke dossiers op de reeds grote werklast van de afdeling wetgeving. In het andere geval zal de afdeling wetgeving doorgaans aandringen op een termijnverlenging. De termijn van zestig dagen wordt overigens niet verlengd met een termijn van vijftien dagen tijdens de zomervakantie, zoals dit wel het geval is voor de termijn van dertig dagen.

B. Uitgebrachte adviezen

Het aantal adviezen dat uitgebracht is volgens de spoedprocedures (60 dagen, 30 dagen en 5 dagen), bedraagt **1.829**, dat is **99%** van het totale aantal adviezen dat tijdens het beschouwde jaar gegeven is. Dat percentage is stabiel gebleven ten opzichte van de voorgaande jaren.

Dat aantal kan als volgt uitgesplitst worden:

- artikel 84, § 1, eerste lid, 1°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State (60 dagen): **32**, dat is **2%** van de uitgebrachte adviezen;
- artikel 84, § 1, eerste lid, 2°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State (30 dagen): **1.705**, dat is **91%** van de uitgebrachte adviezen;
- artikel 84, § 1, eerste lid, 3°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State (5 dagen): **92**, dat is **6%** van de uitgebrachte adviezen;

A.3.2. Gewone procedure

A. Adviesaanvragen

De gewone procedure, waarbij er voor de behandeling van de dossiers geen termijn vooropgesteld is en de dossiers behandeld worden op basis van de volgorde van inschrijving op de rol, is na een kortstondige opleving opnieuw in onbruik geraakt.

Immers, tijdens het jaar 2017-2018 zijn maar **11** adviesaanvragen zonder termijn ingediend, waarvan 2 werden ingeschreven op de wachtrol met toepassing van artikel 84*bis* van de gecoördineerde wetten op de Raad van State. Dit is ongeveer 0,5% van het totale aantal adviesaanvragen (2.115).

B. Uitgebrachte adviezen

Zo ook betroffen slechts 10 adviezen (dit is 0,54% van het totale aantal adviezen) adviesaanvragen waarvoor om geen enkele spoedprocedure verzocht is.

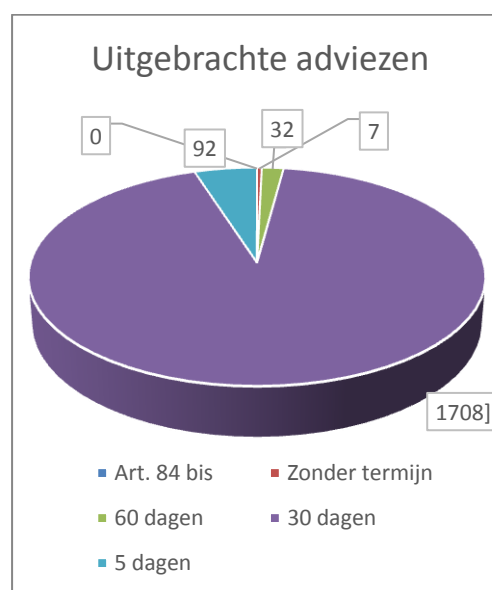
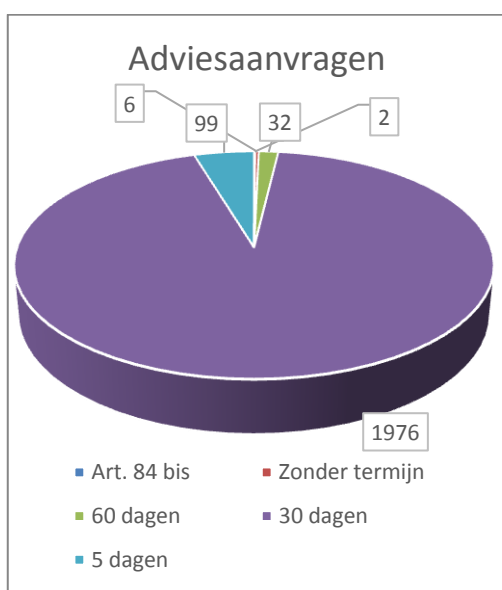
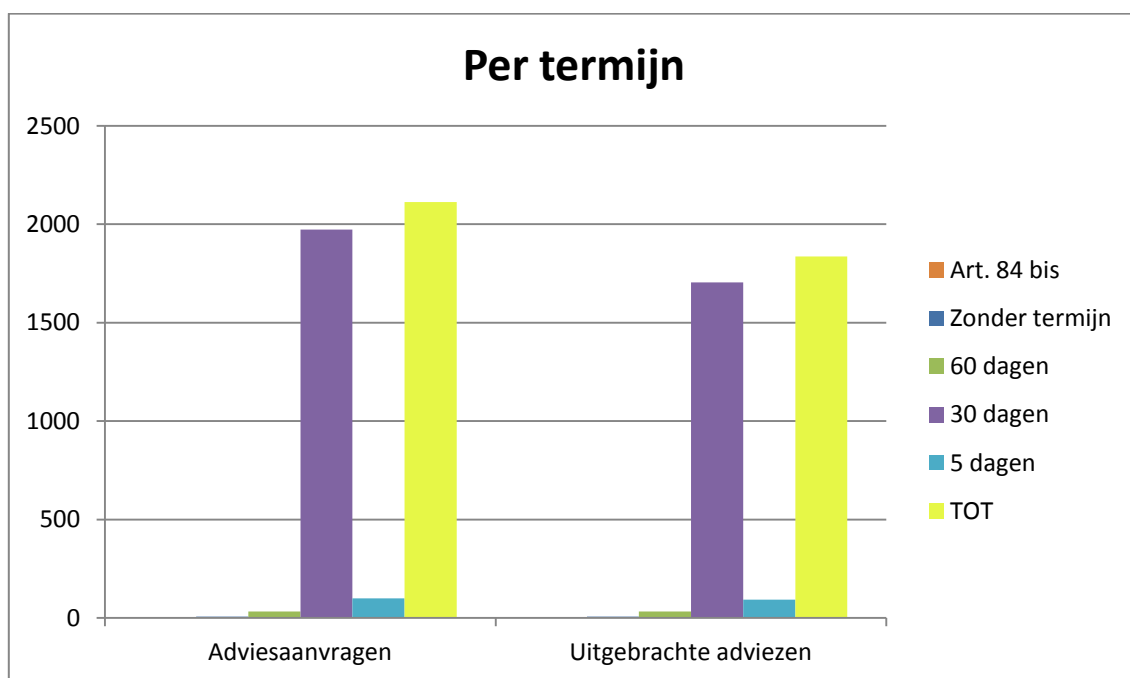
Opnieuw behoort benadrukt te worden dat alleen zulke adviesaanvragen “zonder termijn” garanderen dat de om advies voorgelegde tekst door de afdeling Wetgeving volledig wordt onderzocht en de afdeling in staat stellen haar adviesfunctie ten volle uit te oefenen. Bij aanvragen om binnen een termijn van zestig dagen, dertig dagen of vijf dagen advies uit te brengen, kan of moet de afdeling Wetgeving, naargelang van het geval, zich immers beperken tot het onderzoek van drie punten, namelijk de bevoegdheid van de steller van de handeling, de rechtsgrond en de vraag of aan de voorgeschreven vormvereisten voldaan is.

Tevens dient de nadruk gelegd te worden op het feit dat de afdeling Wetgeving, telkens er geen uitdrukkelijke termijn door de adviesaanvrager wordt gevraagd, al het mogelijke doet om het advies binnen een termijn van vier tot zes maanden te geven.

A.3.3. Grafiek adviesaanvragen en uitgebrachte adviezen per termijn 2017-2018

2017-2018	Adviesaanvragen	Uitgebrachte adviezen
Art. 84 bis	2	0
Zonder termijn	6	7
60 dagen	32	32
30 dagen	1.976	1.708
5 dagen	99	92
TOT	2.115	1.839

A.4. Uitsplitsing op basis van de samenstelling van de afdeling Wetgeving

Gedurende de beschouwde periode hebben de verenigde kamers (een Nederlandstalige kamer en een Franstalige kamer) 87 adviesaanvragen (d.w.z. een toename met 21 adviesaanvragen in vergelijking met het gerechtelijk jaar 2016-2017) en de algemene vergadering 6 adviesaanvragen onderzocht.

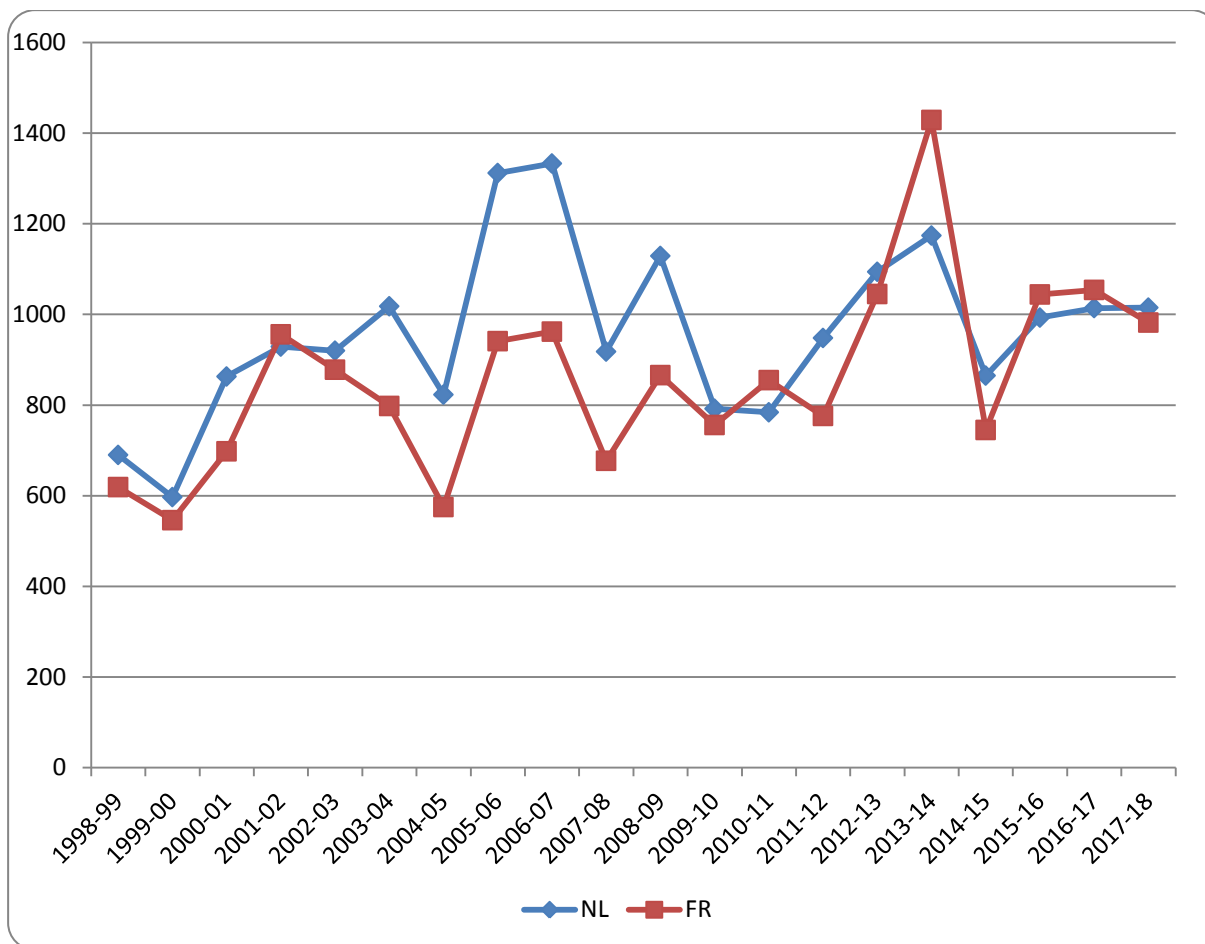
Beide procedures vertegenwoordigen samen 5,06% van de uitgebrachte adviezen, d.w.z. een toename in vergelijking met het percentage van 3,76% in het gerechtelijk jaar 2016-2017.

Wanneer meer bepaald een beroep wordt gedaan op de verenigde kamers, laat dit toe dat een adviespraktijk met betrekking tot de bevoegdheidsverdeling tot stand wordt gebracht. Dat proces werd opnieuw met de zesde staatshervorming ingezet, en het zal naar alle waarschijnlijkheid nog verschillende jaren duren vóór de adviespraktijk ter zake van de afdeling Wetgeving geconsolideerd is.

Voor het overige is het zeker zinvol erop te wijzen dat, hoewel die adviezen een klein percentage van het totale aantal adviezen vormen, daarvoor werk moet worden verzet dat zowel op inhoudelijk als op organisatorisch vlak ontegensprekelijk complexer is. Aangezien die adviezen het resultaat zijn van een gezamenlijk onderzoek, dat in overleg is uitgevoerd door kamers van beide taalrollen, wordt er een groter gezag aan toegekend en vormen ze een essentiële schakel in het behoud van het institutioneel evenwicht in België.

A.5. Verdeling van de adviezen op basis van de taalrol

Zoals uit onderstaande grafiek blijkt, is de werklast nog steeds tamelijk evenwichtig verdeeld over de Nederlandstalige en de Franstalige kamers.

B. Evolutie van de middelen van de afdeling Wetgeving

B.1. Magistraten en griffiers

De verwachting dat de werklust verder zou toenemen (zie Activiteitenverslag 2015-16, II., B.) heeft zich doorgezet. Het aantal ingediende adviesaanvragen is gestegen met 6% tegenover het voorgaande jaar. De afdeling Wetgeving heeft deze stijging moeten verwerken ondanks het aanhoudende besparingsregime. De samenstelling blijft sinds 1982 beperkt tot 4 kamers Wetgeving, twee Nederlandstalige (Iste en IIIde Kamer) en twee Franstalige (IIde en IVde Kamer), hoewel het aantal adviesaanvragen is gestegen van ongeveer 500 tot ongeveer 2.000 tussen 1982 en nu. Aan Franstalige kant is de uitdoving van het uitbreidingskader reeds een feit. Elk vertrek brengt het aantal Franstalige staatsraden onder het wettelijk kader. In deze omstandigheden is een (tijdelijk) uitbreiding van de IIde en IVde Kamer met een bijkomende staatsraad vooralsnog niet mogelijk. Aan Nederlandstalige kant hebben de Iste en de IIIde kamer, door het feit dat het uitbreidingskader vooralsnog twee leden telt, een vierde lid mogen behouden, op basis van de overeenkomst in 2014-2015 gesloten tussen de toenmalige eerste voorzitter en voorzitter.

De vier kamers van de afdeling Wetgeving blijven overigens functioneren met een theoretische bezetting van vier griffiers/toegevoegde griffiers per taalrol, hoewel dat aantal maar zelden bereikt wordt om reden van langdurige afwezigheden ten gevolge van ziekte.

B.2. Assessoren – inschakeling van deskundigen

In 2016-2017 is beslist een mandaat van assessor niet meer in te vullen in elke taalrol en de aldus gerealiseerde besparing aan te wenden voor de inschakeling van deskundigen voor erg complexe of volumineuze dossiers. Dit systeem werkt momenteel goed.

B.3. Administratief personeel en informatisering

Doordat vertrekkende administratieve medewerkers niet vervangen worden, blijft het noodzakelijk de werkmethodes aan te passen, waarbij bovendien rekening gehouden moet worden met de recente fusie van de administratieve diensten van het Coördinatiebureau en de griffie Wetgeving tot één nieuwe dienst Wetgeving-Coördinatie. Zo zijn, om het gebrek aan personeel bij de Coördinatie op te vangen, bepaalde medewerkers van de griffie Wetgeving opgeleid om documentaire taken uit te voeren waardoor ze, voor zover hun werklast bij de griffie dat toelaat, kunnen helpen met het aanvullen en up-to-date houden van de databanken van het Coördinatiebureau. Aldus wordt een grotere polyvalentie verwacht van de leden van het administratief personeel, wat noodzakelijk is gelet op de beperking van het personeelsbestand ten gevolge van de opgelegde lineaire besparingsmaatregelen van de laatste jaren.

Terzelfder tijd wordt de informatisering van de werkprocessen (automatisering van de eerste bladzijden van de adviezen / ontwikkeling van de module “zitting” / ....) doorgezet.

C. Vademecum

Voortbouwend op wat inmiddels een traditie geworden is, heeft de Raad van State een versie 2018 van zijn vademecum uitgebracht en informatiesessies georganiseerd voor de gemachtigden van de adviesaanvragers (twee in het Frans en twee in het Nederlands). In beide gevallen zijn een aantal verbeteringen aangebracht.

Het vademecum kan voortaan gemakkelijker geraadpleegd worden op de site van de Raad van State: http://www.raadvst-consetat.be/?page=proc_consult&lang=nl.

De informatiesessies zelf kennen altijd een groot succes. Ze vormen voor de gemachtigden immers de gelegenheid om vragen te stellen en op een ongedwongen manier met hun professionele gesprekspartners te communiceren.

D. Bekendmaking van de adviezen van de afdeling Wetgeving

De bekendmaking van de adviezen van de afdeling Wetgeving is voortgezet volgens de regels waarin voorzien is bij de wet van 16 augustus 2016 tot wijziging van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, met het oog op de bekendmaking van de adviezen van de afdeling Wetgeving. Er zij opgemerkt dat het tegen die wet ingestelde beroep tot nietigverklaring verworpen is bij arrest 149/2017 van het Grondwettelijk Hof van 21 december 2017. De nadere regels voor die bekendmaking zijn beschreven in het vorige activiteitenverslag van de Raad van State.

Nu, een jaar later, kan vastgesteld worden dat de aldus ingestelde procedure van bekendmaking goed werkt en gunstig onthaald wordt door het publiek.

Er dient overigens op te worden gewezen dat de einddatum van 1 januari 2019, vastgesteld bij de wet van 16 augustus 2016 voor de bekendmaking van alle adviezen die dateren van voor 1 januari 2017, werd gehaald.

E. Toekomstperspectieven

Zoals reeds aangegeven is het aantal adviesaanvragen die jaarlijks ingediend worden, ook dit gerechtelijk jaar, licht gestegen en lijkt niets erop te wijzen dat die stijgende trend zich niet zal voortzetten.

Aangezien het personeelsbestand van de afdeling Wetgeving bovendien nagenoeg niet toegenomen is sinds de jaren 80, is de trend die zich al aftekende in de loop van het gerechtelijk jaar 2016-2017, tijdens het gerechtelijk jaar 2017-2018 alleen maar pertinenter geworden:

- in de eerste plaats is de afdeling Wetgeving, in een vrij groot aantal gevallen, genoopt geweest om niet noodzakelijkerwijs advies te geven over ontwerpen van reglementaire besluiten, door gebruik te maken van de zogeheten “overlaatprocedure” waarin sinds 14 juni 2003 voorzien is bij artikel 84, § 4, tweede lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State. Terwijl de afdeling Wetgeving altijd getracht heeft zo min mogelijk gebruik te maken van die procedure, die de afdeling de taak ontnemt om van bij het uitwerken van reglementaire besluiten een preventieve controle uit te oefenen, moet vastgesteld worden dat het aanwenden van die procedure de laatste gerechtelijke jaren een almaar gangbaardere praktijk geworden is (197 keer toegepast in het gerechtelijk jaar 2017-2018, tegen 65 keer in het gerechtelijk jaar 2016-2017);

- in de tweede plaats is de afdeling Wetgeving eveneens steeds vaker genoopt geweest de haar toegemeten termijn van dertig dagen te overschrijden om advies te geven over voorontwerpen of over voorstellen van wetgevende teksten, en dat tot grote ontsteltenis van de adviesaanvragers;

- in de derde plaats is de afdeling Wetgeving, voor de aanvragen om advies binnen dertig dagen – 93% van de aanvragen ingediend in de loop van het gerechtelijk jaar 2017-2018 –, er meestal toe genoopt geweest het onderzoek van de haar voorgelegde tekstontwerpen te beperken tot het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, de rechtsgrond en de te vervullen voorgeschreven vormvereisten, hoewel de afdeling Wetgeving daar krachtens artikel 84, § 3, eerste lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State zelf vrij mag over beslissen.

Alles lijkt er bovendien op te wijzen dat die fundamentele trend zich in de loop van de volgende gerechtelijke jaren zal voortzetten, des te meer daar rekening gehouden dient te worden met de volgende factoren:

- in de eerste plaats de concrete gevolgen van de zesde staatshervorming, gelet op het grote aantal aangelegenheden die, geheel of gedeeltelijk, overgedragen zijn aan de gewesten en de gemeenschappen, wat een rechtstreekse impact heeft op het aantal adviesaanvragen die potentieel ingediend kunnen worden bij de afdeling Wetgeving;

- in de tweede plaats de vergelijkbare situatie die voortvloeit uit de geplande overdracht van verscheidene bevoegdheden van het Waals Gewest aan de Duitstalige Gemeenschap, inzonderheid van belangrijke aangelegenheden als stedenbouw en ruimtelijke ordening;

- in de derde plaats de vaststelling dat de toe te passen rechtsregels en de daaraan verbonden rechtspraak almaar complexer worden, met name onder invloed van het recht van de Europese Unie en het internationaal recht.

In het licht van die vaststelling is de conclusie overduidelijk: de afdeling Wetgeving botst sinds enkele jaren meer en meer tegen de grenzen aan van het bereikbare, in het bestaande juridische kader en met de menselijke en materiële middelen waarover ze beschikt; alleen structurele hervormingen, waaronder met name een versterking van deze afdeling, zullen die laatste in staat stellen om volop haar rol te blijven spelen van preventieve juridische raadgever, in de vorm van een bescherming van de rechtsstaat en van een preventieve juridische bescherming ten behoeve van zowel de federale overheid als van de gemeenschappen en de gewesten.

III. WERKING VAN HET AUDITORAAT

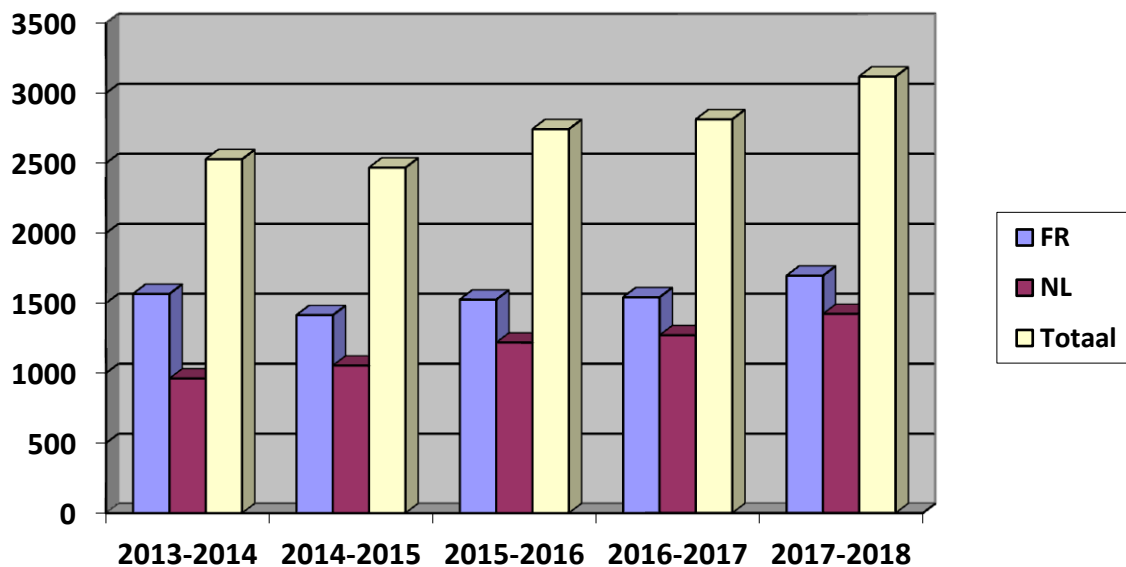
A. De afdeling Bestuursrechtspraak

A.1. Hangende zaken

Voorafgaande opmerking: met “hangende zaken” bij het Auditoraat worden alle dossiers bedoeld die op de rol ingeschreven zijn en waarvoor nog op zijn minst een verslag moet opgesteld worden of één van de meldingen bedoeld in de artikelen 11/2 tot 11/4 en 14*bis* van de algemene procedureregeling.

A.1.1. Evolutie

Gerechtigd jaar	FR	NL	Totaal	Evolutie
2013-2014	1566	962	2528	-374 of -12,9%
2014-2015	1414	1054	2468	-60 of -2%
2015-2016	1525	1218	2743	+275 of +11,1%
2016-2017	1542	1271	2813	+70 of +2,5%
2017-2018	1696	1423	3119	+306 of +10,9%

A.1.2. Commentaar

Zoals in het vorig gerechtelijk jaar 2016-2017 is ook in het gerechtelijk jaar 2017-2018 het aantal hangende Nederlandstalige en Franstalige zaken gestegen, nu zelfs met 10,9% (i.p.v. 2,5% in 2016-2017). Het aantal hangende Nederlandstalige zaken steeg met +152 of +12%. Langs Franstalige kant is de stijging +154 of +10% .

Het verschil in aantal hangende zaken tussen de Nederlandstalige en de Franstalige afdelingen bleef in 2017-2018 stabiel en bedraagt 273. In het gerechtelijk jaar 2016-2017 bedroeg dit verschil 271 zaken.

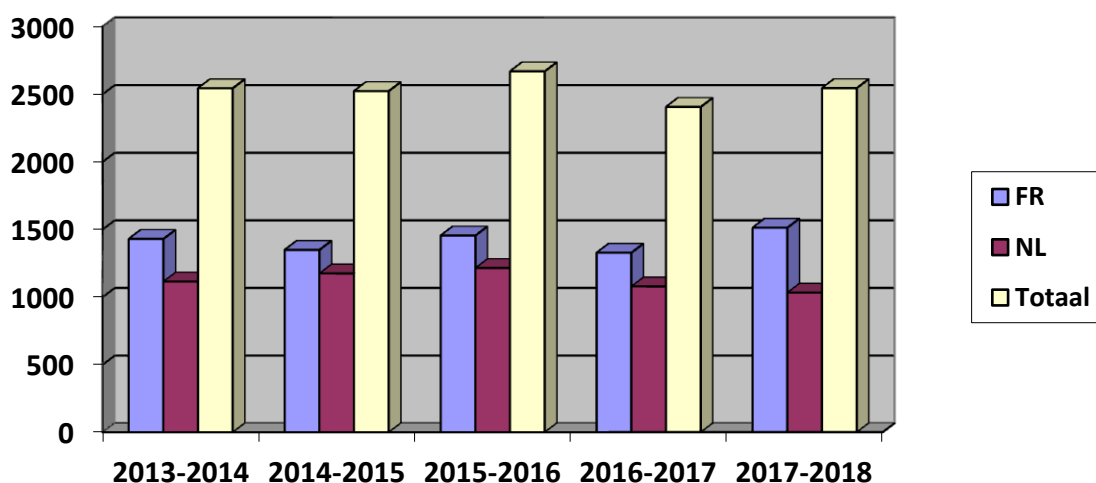
De verdere toename van het aantal hangende zaken, ook in 2017-2018, stemt tot terecht bezorgdheid¹⁵.

A.2. Ingekomen verzoekschriften¹⁶

Voorafgaande opmerking: het aantal verzoekschriften stemt overeen met het aantal nieuwe rolnummers die tijdens het gerechtelijk referentiejaar werden toegekend. Wat de administratieve cassatie betreft, stemt dit aantal overeen met het aantal verzoekschriften die in de loop van dezelfde periode toelaatbaar zijn verklaard: alleen die verzoekschriften worden door een lid van het Auditoraat onderzocht.

A.2.1. De schorsings- en vernietigingsgeschillen¹⁷

Gerechtelijk jaar	FR	NL	Totaal	Evolutie
2013-2014	1429	1114	2543	-356
2014-2015	1348	1174	2522	-21
2015-2016	1454	1214	2668	+146
2016-2017	1327	1078	2405	-263
2017-2018	1512	1032	2544	+139

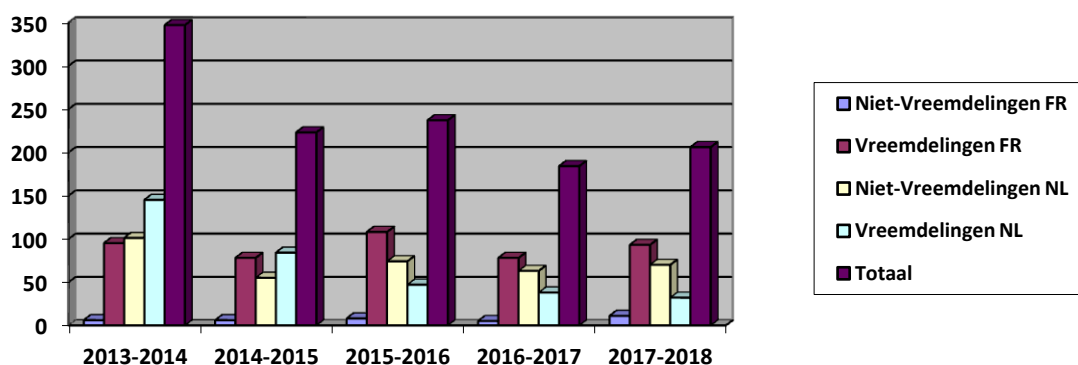
¹⁵ Zie voor een omkadering ook punt A.2. over de inkomende verzoekschriften, punt A.3 over het aantal neergelegde verslagen, punt C over de effectieven en punt D over de beleidsplannen, inzonderheid punten D.1. en D.3.

¹⁶ De hier gebruikte cijfers zijn gebaseerd op de statistieken meegedeeld door de beheerder en verschillen licht van de cijfers in de eigen statistieken van het Auditoraat. Dit is onder meer het gevolg van het gebruik van verschillende data in en uit.

¹⁷ Bedoeld zijn niet enkel verzoekschriften tot nietigverklaring, maar ook andere vorderingen (dan cassatie) met eigen rolnummer zoals een vordering tot schorsing bij uiterst dringende noodzakelijkheid zonder annulatieberoep of een vordering tot schadevergoeding tot herstel ingediend na nietigverklaring.

A.2.2. De cassatieberoepen

Gerechtelijk jaar	FR		NL		Totaal	Evolutie
	Niet-Vreemdelingen	Vreemdelingen	Niet-Vreemdelingen	Vreemdelingen		
2013-2014	6	95	101	145	347	+77
2014-2015	6	78	55	84	223	-124
2015-2016	8	108	74	47	237	+14
2016-2017	5	78	63	38	184	-53
2017-2018	11	93	70	32	206	+22

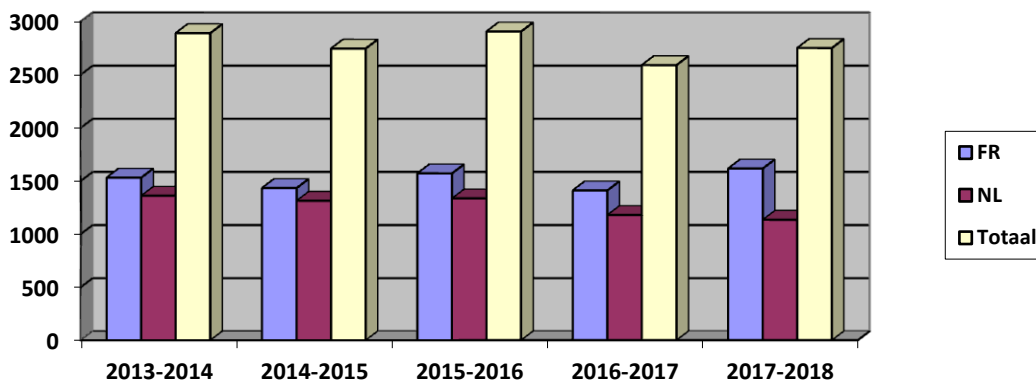

De procedureregeling voor de cassatieberoepen voorziet in een toelaatbaarheidsprocedure waarbij het Auditoraat niet tussenkomt. Alleen de zaken die toelaatbaar worden verklaard worden naar het Auditoraat gezonden. Vandaar dat het aantal cassatieberoepen dat door het Auditoraat moet worden behandeld beduidend lager ligt dan het aantal cassatieberoepen dat bij de Raad van State wordt ingediend. Anderzijds vereisen zeker de toelaatbaar verklaarde cassatieberoepen een grondig onderzoek.

A.2.3. Schorsings- en vernietigingsgeschillen¹⁸ en cassatieberoepen gezamenlijk

Gerechtelijk jaar	FR	NL	Totaal	Evolutie
2013-2014	1530	1360	2890	-279
2014-2015	1432	1313	2745	-145
2015-2016	1570	1335	2905	+160
2016-2017	1410	1179	2589	-316
2017-2018	1616	1134	2750	+161

¹⁸ Zie voetnoot 17.

A.2.4. Commentaar

Anders dan in 2016-2017 is in het gerechtelijk jaar 2017-2018 het totaal aantal ingekomen verzoekschriften opnieuw gestegen en wel met +161 of +6,2%, zij het uitsluitend aan Franstalige zijde (+206 of +15%). Aan Nederlandstalige zijde is het aantal ingekomen verzoekschriften met 45 eenheden of -3,8% gedaald. Dit is aanzienlijk minder dan de daling met 156 eenheden of -11,7% in 2016-2017. Het Auditoraat heeft geen enkele impact op de instroom van zaken.

Het totaal aantal ingediende verzoekschriften blijft ook groter aan Franstalige kant. Het verschil met het aantal Nederlandstalige verzoekschriften is opnieuw vergroot (482 vergeleken met 231 in het gerechtelijk jaar 2016-2017). Dit verschil heeft vooral te maken met het groter aantal schorsings- en vernietigingsgeschillen aan Franstalige kant (+480). Het aantal toelaatbaar verklaarde cassatieberoepen is bijna gelijk (+2 aan Franstalige kant).

Specifiek voor 2017-2018 is wel het groot aantal - 185 - Franstalige "dossiers d'étudiants non admis à un cycle supérieur". Indien hiermee geen rekening wordt gehouden, bedraagt het verschil nog slechts 295 schorsings- en vernietigingsgeschillen en 297 verzoekschriften in totaal. Dit verschil is nog steeds hoger dan in 2016-2017.

Dat verschil valt hoofdzakelijk te verklaren doordat alleen door het Vlaamse Gewest/de Vlaamse Gemeenschap administratieve rechtscolleges met een bijzondere bevoegdheid opgericht zijn. Men denke in het bijzonder aan de stedenbouwkundige vergunningen, de studievoortgangsbepalingen en bepaalde milieuhandhavingsbeslissingen, die bij de Raad van State aan Nederlandstalige kant in het kader van cassatie in administratieve zaken wordt behandeld en aan Franstalige kant in het kader van schorsings- en nietigverklaringsgeschillen. Dat verklaart waarom er meer Franstalige beroepen tot schorsing of nietigverklaring zijn. Regelmatig wordt voor die beroepen immers ook een vordering in kort geding ingesteld, terwijl er geen kort geding bestaat voor cassatie in administratieve zaken¹⁹.

Het totaal aantal cassatieberoepen dat door de Raad van State toelaatbaar werd verklaard en in 2017-2018 bij het Auditoraat binnenkwam ligt zowel voor cassatieberoepen in vreemdelingenzaken als voor cassatieberoepen niet-vreemdelingen hoger dan in 2016-2017

¹⁹ Zo is er evenmin een vordering tot schadevergoeding tot herstel mogelijk in cassatieberoepen maar wel in annulatieberoepen artikel 14, §1 en §2, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.

(+22 of +12%)²⁰. Aan Franstalige zijde is er een toename voor cassatieberoepen in vreemdelingenzaken en voor cassatieberoepen niet-vreemdelingen. Aan Nederlandstalige zijde is er een stijging voor cassatieberoepen niet-vreemdelingen en een verdere daling voor cassatieberoepen in vreemdelingenzaken.

Het verschil tussen dit totaal aantal toelaatbaar verklaarde en bij het Auditoraat in 2017-2018 binnengekomen cassatieberoepen in vreemdelingenzaken aan Franstalige zijde en dat aan Nederlandstalige zijde is in 2017-2018 opnieuw gestegen van 40 in 2016-2017 tot 61 of ruim meer dan de helft.

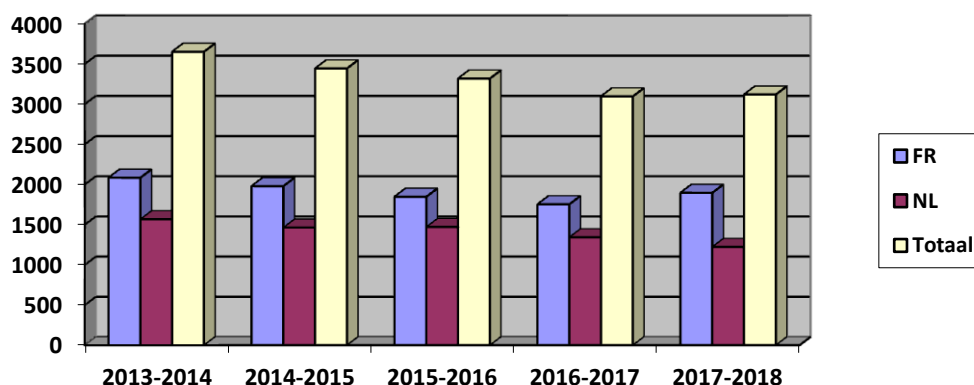
Aan Nederlandstalige zijde ligt, zoals in 2016-2017, het aantal cassatieberoepen niet-vreemdelingen aanzienlijk hoger dan het aantal cassatieberoepen in vreemdelingenzaken (+38). Dit verschil heeft uiteraard te maken met het bestaan van de Vlaamse bestuursrechtscolleges. Aan Franstalige zijde is het aantal cassatieberoepen niet-vreemdelingen weliswaar gestegen, maar blijft dit beperkt ten opzichte van het aantal cassatieberoepen in vreemdelingenzaken (8,45%).

A.3. Neergelegde verslagen

Onder de term “neergelegde verslagen” vallen de adviezen die bij uiterst dringende noodzakelijkheid zijn gegeven, de verslagen in schorsing- en nietigverklaringszaken, de meldingen bedoeld in de artikelen 11/2 tot 11/4 en 14bis van de algemene procedureregeling, de aanvullende verslagen en de verslagen in cassatiegedingen²¹.

A.3.1. De schorsings- en vernietigingsgeschillen

Gerechtelijk jaar	FR	NL	Totaal	Evolutie
2013-2014	2084	1567	3651	-231
2014-2015	1979	1464	3443	-208
2015-2016	1847	1471	3318	-125
2016-2017	1753	1343	3096	-222
2017-2018	1896	1223	3119	+23

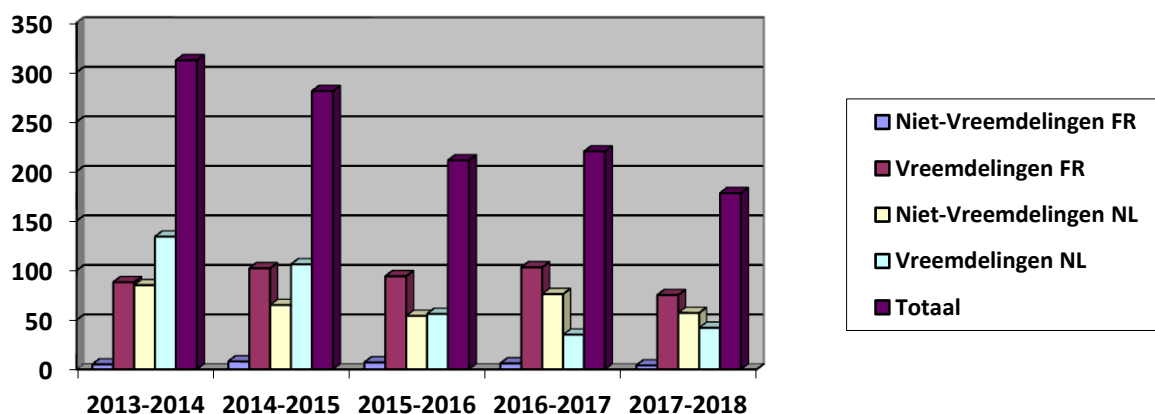

²⁰ In feite werden in 2017-2018 door de Raad aan Nederlandstalige zijde geen cassatieberoepen niet-vreemdelingen niet-toelaatbaar verklaard, aan Franstalige zijde 1. 130 cassatieberoepen in vreemdelingenzaken werden niet toelaatbaar verklaard aan Nederlandstalige zijde en 104 aan Franstalige zijde. Zie de gegevens in deel I - Werking van de Kamers - afdeling Bestuursrechtspraak, sub B.2.3.2.

²¹ Niet inbegrepen zijn de meldingen artikel 14quater en 14quinquies van de algemene procedureregeling, en artikel 18 van de cassatieprocedureregeling.

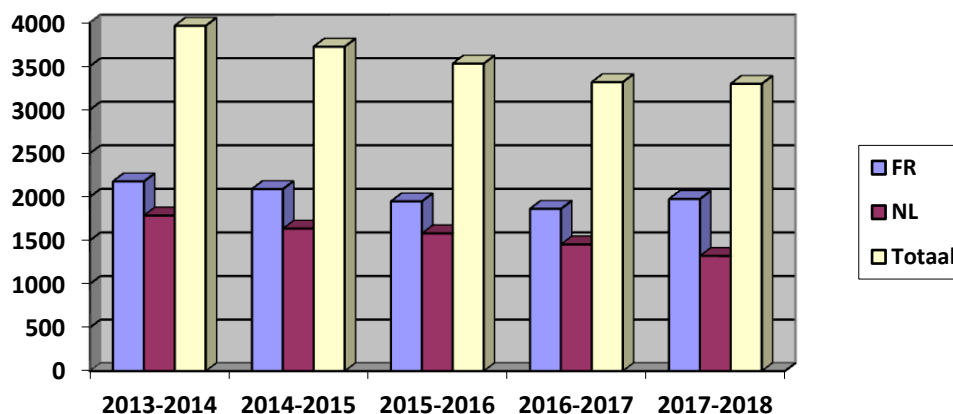
A.3.2. De cassatieberoepen

Gerechtelijk jaar	FR		NL		Totaal	Evolutie
	Niet-Vreemdelingen	Vreemdelingen	Niet-Vreemdelingen	Vreemdelingen		
2013-2014	5	88	85	134	312	+4
2014-2015	8	102	65	106	281	-31
2015-2016	7	94	54	56	211	-70
2016-2017	6	103	76	35	220	+9
2017-2018	4	75	57	42	178	-42

A.3.3. Schorsings- en vernietigingsgeschillen en cassatieberoepen gezamenlijk

Gerechtelijk jaar	FR	NL	Totaal	Evolutie
2013-2014	2177	1786	3963	-227
2014-2015	2089	1635	3724	-239
2015-2016	1948	1581	3529	-195
2016-2017	1862	1454	3316	-213
2017-2018	1975	1322	3297	-19

A.3.4. Commentaar

Het totaal aantal neergelegde verslagen is in 2017-2018 verder gedaald, maar met -19 of -0,5% aanzienlijk minder dan in 2016-2017. De daling met 132 of 9%, langs Nederlandstalige zijde, is iets hoger dan in 2016-2017 (dan een daling met 127 of -8%). Aan Franstalige zijde is het aantal verslagen met 6,1% (+113) gestegen. Zoals het ook het geval was tijdens de vorige jaren blijft het aantal neergelegde verslagen aan Franstalige kant aanzienlijk groter. Terwijl de vorige gerechtelijke jaren dit verschil schommelde tussen 367 en 454 is dit verschil in 2017-2018 653. Specifiek voor 2017-2018 is wel het groot aantal - 185 - Franstalige dossiers "étudiants non admis à un cycle supérieur", hetgeen het grotere verschil in 2017-2018 deels verklaart.

Zoals reeds is opgemerkt in eerdere activiteitenverslagen, moet de bijkomende werklust van de hervormingen van 2014 ook niet worden onderschat. Naast de accessoire vorderingen "schadevergoedingen tot herstel" en "handhaving van de gevolgen" die een bijkomende onderzoek vergen, blijven het nieuwe kort geding met de afweging van de aanwezige belangen in dat kader, de mogelijkheid om tot het verslag ten gronde een vordering tot schorsing of vordering tot schorsing bij uiterst dringende noodzakelijkheid in te dienen, de debatten als gevolg van de rechtsplegingsvergoeding en alle nieuwe vragen die uit die hervormingen voortvloeien, niet zonder gevolgen voor de werklust en dus voor doorlooptijd van de dossiers.

Zo werden in 2017-2018 bv. door de Nederlandstalige en Franstalige afdelingen van het Auditoraat 41 (23 F en 18 N) verslagen of mededelingen opgesteld over een vordering tot schadevergoeding tot herstel en 27 (18 F en 9 N) verslagen over een vraag tot handhaving van de gevolgen na nietigverklaring. In totaal zijn dit 68 bijkomende verslagen en dus onderzoeken. Dit cijfer is hoger dan het gemiddeld jaarlijks werkvolume van één auditeur. De indruk bestaat dat, na een aarzelende "opstartperiode", het aantal vorderingen tot schadevergoeding tot herstel stijgt.

Wat de Nederlandstalige afdelingen betreft is de daling van het totaal aantal verslagen in 2017-2018 (- 132), zoals reeds opgemerkt, iets hoger dan in 2016-2017 (- 127) en beduidend hoger dan in 2015-2016 (-54), maar lager dan in 2014-2015 (- 151) en 2013-2014 (-210 vergeleken met 1996 verslagen in 2012-2013).

Bij dit alles dient rekening te worden gehouden met de geleidelijke vermindering van het effectief van de Nederlandstalige afdelingen van 46 eenheden – dit is het wettelijk kader van de auditeur-generaal of adjunct-auditeur-generaal, 7 eerste auditeurs-afdelingshoofden en 32 eerste auditeurs, auditeurs of adjunct-auditeurs bedoeld in art. 69, 2°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State plus het zogenaamde “achterstandskader” van zes eerste auditeurs, auditeurs of adjunct-auditeurs bedoeld in art. 123, § 1, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State²², tot het wettelijk kader (40) op 1 augustus 2017. Verder dienen bij voorrang 12 auditeurs toegewezen aan de afdeling Wetgeving (art. 76, § 1, laatste lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State), en is er de impact van het systeem van wederzijdse bijstand wetgeving - bestuursrechtspraak beschreven in punt D.3.1. van de activiteitenverslagen 2015-2016 en 2016-2017²³.

In 2017-2018 werd bovendien reeds gedurende enkele maanden onder het wettelijk kader gewerkt door het vacant worden van twee ambten gedurende samen 5 maanden (weliswaar *de facto* in de Nederlandstalige afdeling Wetgeving). Dit is in FTE -0,42.

In 2017-2018 waren, ingevolge inruststellingen van twee eerste auditeurs-afdelingshoofden, tot 1 juni 2018 12, vanaf 1 juni 2018 11 en vanaf 1 juli 2018 nog 10 auditeurs vast toegewezen aan de afdeling Wetgeving. Via het voormelde systeem van wederzijdse bijstand wetgeving - bestuursrechtspraak werkte vanaf 1 november 2017 tot 28 februari 2018 één van deze auditeurs in een afdeling Bestuursrechtspraak, terwijl één auditeur bestuursrechtspraak vanaf 1 september 2017 en een tweede auditeur bestuursrechtspraak vanaf 1 november 2017 en dit telkens tot 28 februari 2018 werkte in de afdeling Wetgeving. Vanaf 1 april 2018 werd een auditeur bestuursrechtspraak tijdelijk toegewezen aan de afdeling Wetgeving. Aldus werkte de afdeling Wetgeving in 2017-2018 *de facto* tot 1 maart 2018 en van 1 april tot 1 juni 2018 met 13 auditeurs; in maart en juni 2018 werkte de afdeling Wetgeving met 12 auditeurs en van 1 juli tot 31 augustus 2018 met 11 auditeurs. Onder meer om dit op te vangen werden in die zomermaanden *ad hoc* 7 dossiers toegewezen aan auditeurs bestuursrechtspraak. Gelet op de grote bevraging van de afdeling Wetgeving ook in 2017-2018, werkte deze afdeling in 2017-2018 aldus zo veel mogelijk met 12 en soms met 13 leden. Alhoewel in 2017-2018 27 auditeurs waren toegewezen aan de afdelingen Bestuursrechtspraak, had dit tot gevolg dat de Nederlandstalige afdelingen Bestuursrechtspraak in 2017-2018 *de facto* grotendeels slechts met 26 auditeurs (de auditeur-generaal niet inbegrepen) werkten²⁴.

Daarnaast waren er in het gerechtelijk jaar 2017-2018 een aantal soms langdurige afwezigheden om medische redenen, voornamelijk in de afdelingen Bestuursrechtspraak. In totaal leidde dit tot -2,11 FTE alle afdelingen samen. Enkel rekening houdende met afwezigheden om medische redenen van minstens één maand en een halfzijdse afwezigheid om medische redenen gedurende meerdere maanden, ging het in totaal om bijna -1,75 FTE in de afdelingen Bestuursrechtspraak.

Alhoewel in 2017-2018 27 auditeurs waren toegewezen aan de Nederlandstalige afdelingen Bestuursrechtspraak, werkten deze aldus *de facto* met 26 auditeurs (de auditeur-generaal niet inbegrepen) en in feite slechts met 24,25 FTE.

---

²² Luidens het vermelde artikel 123, § 1, wordt het aantal bedoeld in vermeld art. 69, 2°, verhoogd van 64 tot 76, zijnde een verhoging met zes eerste auditeurs, auditeurs of adjunct-auditeurs per taalrol, “ten einde de achterstand in de afdeling Bestuursrechtspraak weg te werken of te voorkomen, of om het hoofd te kunnen bieden aan de werklust in de afdeling Wetgeving”. Deze tijdelijke verhoging hield op te bestaan op 31 december 2015. Dit houdt in dat auditeurs die daarna het Auditoraat verlaten hebben, niet vervangen konden worden tot het wettelijk kader terug was bereikt. Die afbouw begon in feite reeds vanaf 1 september 2014 - enkel op 24 juni 2015 steeg het aantal auditeurs nog eens van 40 naar 43. Zie verder ook punten C.1., D.1.1. en D.3.1.

²³ Zie hierover ook punten D.1.1. en D.3.1.

²⁴ Enkel in maart 2018 met 27. Zie ook punt C.1.2.

Dit alles verklaart mede de daling van het aantal verslagen aan Nederlandstalige kant ook in 2017-2018 en het verschil met het aantal verslagen aan Franstalige kant. Immers bedroeg het effectief aan Franstalige kant in 2017-2018 nog gemiddeld 43,5 eenheden.

Gerekend op 27 vast toegewezen auditeurs werden in 2017-2018 door de Nederlandstalige afdelingen Bestuursrechtspraak gemiddeld 49 verslagen per auditeur opgesteld. Gerekend op effectief 26 auditeurs geeft dit in 2017-2018 een gemiddelde van 51 verslagen per auditeur (1322:26). Indien verder rekening wordt gehouden met de voormelde langdurige afwezigheden om medische redenen van bijna -1,75 FTE, beantwoordt een gemiddelde berekend op 24,5 auditeurs beter aan de realiteit. Dit geeft dan gemiddeld bijna 54 verslagen per auditeur (1322:24,5).

Berekend op 28 auditeurs vast toegewezen aan de afdelingen Bestuursrechtspraak (de adjunct-auditeur-generaal niet inbegrepen) werden in 2016-2017 in totaal 1454 verslagen neergelegd²⁵ of gemiddeld 52 verslagen per auditeur. Via voormeld systeem van wederzijdse bijstand bestuursrechtspraak - wetgeving waren er dit in 2016-2017 *de facto* slechts 27. Zij legden dan gemiddeld 54 verslagen per auditeur neer.

Wat de Franstalige afdelingen betreft, is de toename van het aantal prestaties in hoofdzaak te wijten aan de 185 beroepen die ingesteld zijn door studenten die niet werden toegelaten tot een hogere opleidingscyclus. Wanneer daarmee geen rekening wordt gehouden, staan we op hetzelfde niveau als het voorgaande jaar, maar blijven we wel onder het gemiddelde van de jaren daarvoor. Tijdens die periode genoten de Franstalige afdelingen een tijdelijke uitbreiding van de personeelsformatie in vergelijking met het wettelijk vastgestelde aantal van 40 auditeurs. Die uitbreiding van de personeelsformatie is tijdens de periode 2017-2018, op één eenheid na, ongedaan gemaakt. Een VTE auditeur was gedurende dat jaar bovendien langdurig afwezig en kon ook niet worden vervangen. Tijdens die periode is een auditeur met pensioen gegaan en werden drie auditeurs benoemd tot staatsraad, zonder dat in hun vervanging werd voorzien.

De wettelijke verplichting om bij voorrang 12 auditeurs aan te stellen in de afdeling Wetgeving (art. 76, § 1, zesde lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State) heeft er overigens voor gezorgd dat een VTE auditeur bestuursrechtspraak aangesteld werd om, met ingang van 1 juni, te voorzien in de vervanging van een van de drie auditeurs die benoemd werden tot staatsraad. Dat heeft een negatieve impact gehad op het aantal verslagen dat ingediend is bij de afdeling Bestuursrechtspraak.

B. De afdeling Wetgeving

B.1. Evolutie van het aantal adviesaanvragen en uitgebrachte verslagen

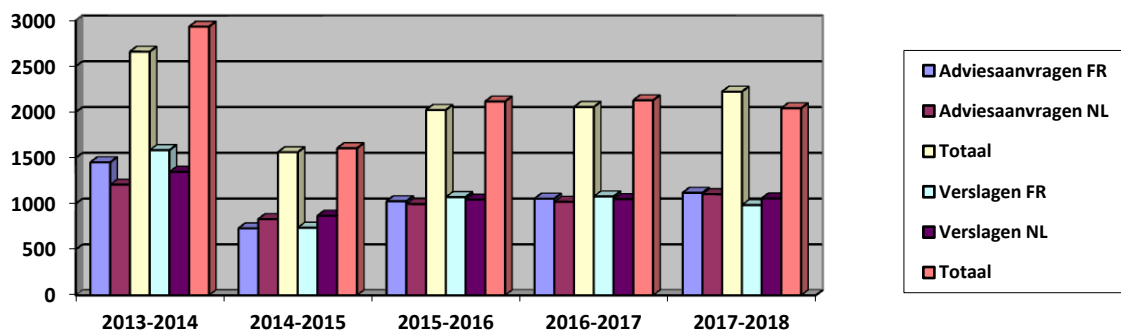
Voorafgaande opmerking: de cijfers betreffende het aantal “ingekomen adviesaanvragen” geven het aantal adviesaanvragen weer die werkelijk op het secretariaat van het Auditoraat zijn binnengekomen. Dat brengt met zich dat die cijfers kunnen afwijken van de cijfers van de griffie wetgeving, waarin rekening wordt gehouden met de datum waarop de adviesaanvragen bij de griffie zijn binnengekomen²⁶⁻²⁷⁻²⁸.

²⁵Opnieuw zonder de meldingen artikel 14*quater* en 14*quinquies* van de algemene procedureregeling, en artikel 18 van de cassatieprocedureregeling.

²⁶Daarbij dient eveneens rekening te worden gehouden met het feit dat de statistieken van het Auditoraat voor de afdeling Wetgeving de periode 1 september 2017-31 augustus 2018 betreffen, en niet 15 september 2017-14 september 2018 zoals het geval is in andere statistieken wetgeving.

Gerechtelijk jaar	Adviesaanvragen		Totaal	Verslagen		Totaal
	F	N		F	N	
2013-2014	1452	1208	2660	1585	1348	2933
2014-2015	731	831	1562	738	868	1606
2015-2016	1027	996	2023	1072	1044	2116
2016-2017	1055	1021	2076	1079	1050	2129
2017-2018	1119	1104	2223	985	1057	2042

B.2. Commentaar

In vergelijking met het gerechtelijk jaar 2016-2017 is het aantal adviesaanvragen met 147 eenheden of 6,6% toegenomen. Deze toename is weliswaar duidelijk minder dan in 2015-2016 (+ 461) - dit is echter een gerechtelijk jaar dat volgde op het begin van een zittingsperiode met een duidelijk lager aantal adviesaanvragen, maar opnieuw meer dan in 2016-2017 (+ 53). Het totaal aantal adviesaanvragen blijft ook ruim onder de piek van 2013-2014. Dat was echter het einde van een zittingsperiode. Afgezien van die specifieke situaties aan het begin en op het einde van de zittingsperiode, moet worden opgemerkt dat de laatste jaren steeds de kaap van 2000 adviesaanvragen wordt overschreden, terwijl dat tot 2011-2012 zelden het geval was (bv. 1830 in 2011-2012 en 1595 in 2010-2011). 2014-2015 is een uitzondering maar dit kan verklaard worden door de samenvallende federale en deelstatelijke verkiezingen en regeringsvormingen in die periode.

Er blijft een relatief evenwicht waar te nemen tussen de Nederlandstalige (1104) en de Franstalige (1119) adviesaanvragen. Dat evenwicht ziet men ook in het aantal neergelegde verslagen (1057 N en 985 F).

Bij dit alles moet worden opgemerkt dat het aantal adviesaanvragen dat wordt behandeld een belangrijke aanduiding is van de werklast van de afdelingen Wetgeving, maar dat daarnaast die werklast ook bepaald wordt door het volume of de inhoud van de voorgelegde teksten²⁹.

²⁷Zogenaamde tweetalige dossiers worden zowel bij F als bij N geteld. Dit zijn dossiers die in hun geheel of deels worden vastgesteld in algemene vergadering of verenigde kamers of toegewezen aan kamers van verschillende taalrol, en zowel door een Nederlandstalige als Franstalige auditeur worden behandeld.

²⁸Gelet op de zogenaamde "overlaat"-procedure (zie verder punt B.2) wijkt dit aantal ingekomen adviesaanvragen af van het aantal aan een auditeur toegewezen adviesaanvragen.

²⁹Uiteraard geldt ook in de afdelingen Bestuursrechtspraak dat niet enkel het aantal ingediende verzoekschriften de werklast bepaalt maar ook de inhoud ervan.

Ook in 2017-2018 werden omvangrijke of principiële adviesaanvragen ingediend. Bijvoorbeeld:

- het voorontwerp van wet 'houdende diverse bepalingen van burgerlijk recht' (61.997/4 - 299 artikelen);
- het voorontwerp van bestuursdecreet van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest (63.130/3 - 492 artikelen);
- het voorontwerp van decreet van de Vlaamse Gemeenschap 'betreffende het jeugddelinquentierecht' (62.779/3 - 44 artikelen);
- het voorontwerp van wet 'houdende oprichting van het Brussels International Business Court' (62.411/AV);
- het voorontwerp van wet 'betreffende de economische relance en de versterking van de sociale cohesie' (62.368/1-2-3-4 - 277 artikelen);
- het voorontwerp van wet 'betreffende de invoering van een mobiliteitsvergoeding' (62.233/1-3 - 35 artikelen);
- het voorontwerp van Vlaams decreet 'tot regeling van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid' (62.258/1 - 227 artikelen);
- het voorontwerp van wet 'op het statuut van en het toezicht op de betalingsinstellingen en de instellingen voor elektronisch geld, de toegang tot het bedrijf van de betalingsaanbieder en tot de activiteit van uitgifte van elektronisch geld en de toegang tot de betalingssystemen' (62.383/2 - 259 artikelen);
- het voorontwerp van gemeentedecreet van de Duitstalige Gemeenschap (62.534/4 - 207 artikelen);
- het ontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering 'houdende het administratief statuut en de bezoldigingsregeling van de ambtenaren van de instellingen van openbaar nut van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest' (62.721/4 - 495 artikelen).

In dit gerechtelijk jaar 2017-2018 werd ook het voorontwerp van Strafwetboek - Boek 2 ingediend (64.121/1 - 576 artikelen). Dit werd verder behandeld in 2018-2019.

Daarnaast zijn er ook de dossiers behandeld in verenigde kamers (en algemene vergadering) Wetgeving. Alhoewel dit aantal dossiers een klein – maar in 2017-2018 toch opnieuw sterk toegenomen³⁰ - percentage vormt van het totaal aantal adviesaanvragen, is het zowel op inhoudelijk als organisatorisch vlak complexer en vergt het doorgaans de inzet van meerdere auditeurs N/F.

Er moet nog worden opgemerkt dat de aanvragen om advies binnen dertig dagen het grootste deel van alle geregistreerde adviesaanvragen uitmaken, nl. 91%, en de aanvragen om advies

---

³⁰ Zie ook punt D.3.1.

binnen vijf dagen 6%. De rest zijn aanvragen om advies binnen 60 dagen (2%) en aanvragen waarvoor geen termijn geldt (1%)³¹.

De niet uit te roeien gewoonte van de regelgevers om voor de zomervakantie een verhoogd aantal adviesaanvragen door te sturen waarvoor dan wordt verwacht dat de adviezen klaarliggen tegen dat de regelgevers uit vakantie terugkomen heeft ook in het voorbije jaar 2017-2018 geleid tot een knelperiode in de loop van de maanden juli tot september, periode waarin ook het Auditoraat werkt met een lagere bezetting.

Zo werden er in juni 2018, 191 en in juli-augustus 2018, 380 adviesaanvragen ingediend of samen 571 op een totaal van 2223 in 2017-2018.

In 2017-2018 ligt het aantal verslagen wetgeving lager dan de ingekomen zaken. Dit heeft te maken met de toepassing van de zogenaamde “overlaat”procedure waarbij, in overleg met de kamers, wordt beslist in bepaalde adviesaanvragen die betrekking hebben op ontwerpen van reglementaire besluiten artikel 84, § 4, tweede lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State toe te passen en bijgevolg geen advies te geven of verslag op te stellen. Dit betrof in 2017-2018 in totaal 197 dossiers³². In 2016-2017 ging het slechts om 65 dossiers.

Uit punt A.3.4. blijkt dat de Nederlandstalige afdeling Wetgeving in 2017-2018 *de facto* tot 1 maart 2018 en van 1 april tot 1 juni 2018 met 13 auditeurs werkte, in maart en juni met 12 auditeurs en van 1 juli tot 31 augustus 2018 met 11 auditeurs. Onder meer om dit op te vangen werden in die zomermaanden *ad hoc* 7 dossiers toegewezen aan auditeurs bestuursrechtspraak. Aldus kan *de facto* gerekend worden met een gemiddelde bezetting van 12,5 auditeurs en werden gemiddeld 84,5 verslagen neergelegd per auditeur. Dit is meer dan in 2016-2017 waar via het voormeld systeem van wederzijdse bijstand wetgeving - bestuursrechtspraak met een effectief van 13 auditeurs werd gewerkt en gemiddeld 81 verslagen werden neergelegd per auditeur.

Op die manier kon de Nederlandstalige afdeling Wetgeving nog zo goed mogelijk zo veel mogelijk adviesaanvragen behandelen, zij het door, in overleg met de Kamers, ook gebruik te maken van de zogenaamde "overlaat" procedure. Tegelijk waren daardoor minder auditeurs inzetbaar in de afdelingen Bestuursrechtspraak (zie ook A.3.4.).

Bij de Franstalige afdelingen Wetgeving is het aantal auditeurs (12) constant gebleven, zoals bepaald in artikel 76, § 1, zesde lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State. De benoeming tijdens de periode 2017-2018 van een auditeur tot staatsraad werd gecompenseerd door de tijdelijke halftijdse aanstelling van twee auditeurs van een afdeling Bestuursrechtspraak teneinde dat vertrek op te vangen. Op die manier kunnen de afdelingen Wetgeving het hoofd bieden aan het aantal ingediende adviesaanvragen door gebruik te maken van de overlaatprocedure wanneer geen enkele andere oplossing mogelijk is. Dit zorgt anderzijds tevens voor een toename van de doorlooptijd van de zaken binnen de afdeling Bestuursrechtspraak.

---

³¹ Zie de gegevens in deel II - Werking van de Kamers – afdeling Wetgeving, sub A.3.; zie ook punten D.1.1. en D.3.1.

³² Daarnaast werden nog 10 adviesaanvragen door de adviesaanvrager ingetrokken.

C. Organisatie van het Auditoraat

C.1. De auditeurs

C.1.1. Organieke toestand op 1 september 2017

De <u>Franstalige afdelingen</u> : (44 auditeurs, de adjunct-auditeur-generaal niet inbegrepen) - afdeling I (wetgeving): 6 - afdeling II (algemene zaken): 6 - afdeling III (ruimtelijke ordening en milieu 1): 7 - afdeling IV (lokale besturen en ruimtelijke ordening en milieu 2): 6 - afdeling V (ambtenarenzaken): 6 - afdeling VI (vreemdelingenzaken en diverse aangelegenheden): 6 - afdeling VII (wetgeving): 6 - auditeur-generaal: 1	De <u>Nederlandstalige afdelingen</u> : (39 auditeurs, de auditeur-generaal [in functie] niet inbegrepen) ³³ - afdeling I (wetgeving): 12 - afdeling II (onderwijszaken en lokale besturen): 5 - afdeling III (leefmilieu <i>sensu lato</i>): 5 - afdeling IV (statuutzaken en vreemdelingenzaken): 4 - afdeling V (ruimtelijke ordening, monumenten en landschappen): 5 - afdeling VI (varia): 8
De 8,8 FTE Franstalige bestuurlijk attachés die aan het Auditoraat toegewezen zijn, waren verdeeld als volgt: - afdelingen I en VII (wetgeving): 1 - afdeling II (algemene zaken): 2 - afdeling III (ruimtelijke ordening en milieu 1): 0,8 - afdeling IV (lokale besturen en ruimtelijke ordening en milieu 2): 2 - afdeling V (ambtenarenzaken): 1 - afdeling VI (vreemdelingenzaken en diverse aangelegenheden): 2	De 4 – in feite 3,4 FTE Nederlandstalige bestuurlijke attachés van het Auditoraat waren toegewezen als volgt: - afdeling I (wetgeving): 1 - afdelingen II - 1, III - 0, IV - 1, V - 1 en VI - 0 (bestuursrechtspraak)

C.1.2. Evolutie en reële toestand in FTE

Voor de Nederlandstalige afdelingen

Op 1 juni respectievelijk 1 juli 2018 werd telkens een Nederlandstalig eerste auditeur-afdelingshoofd (wetgeving) in ruste gesteld. Dit leidt tot -0,42 FTE. Zij konden niet onmiddellijk worden vervangen. Daarnaast waren er in de Nederlandstalige afdelingen van het Auditoraat in 2017-2018 een aantal langdurige afwezigen om medische redenen. Enkel rekening houdend met afwezigheden om medische redenen van minstens één maand en een halftijdse afwezigheid om medische redenen gedurende meerdere maanden, gaat het om bijna

³³ Op 31 augustus 2017 bedroeg het aantal afdelingshoofden, eerste auditeurs, auditeurs en adjunct-auditeurs nog steeds 40; de adjunct-auditeur-generaal was op 1 augustus 2017 in ruste gesteld en de nieuwe auditeur-generaal legde de eed af op 11 september 2017.

-1,75 FTE in de afdelingen Bestuursrechtspraak³⁴. Op een organiek effectief van 39 auditeurs in het Nederlandstalig kader, ging het dus effectief slechts om 36,83 FTE³⁵.

Het voormelde systeem van wederzijdse bijstand bestuursrechtspraak-wetgeving³⁶, waarbij gedurende periodes van telkens 6 maanden 2 auditeurs bestuursrechtspraak in de afdeling Wetgeving en één auditeur wetgeving in de afdelingen Bestuursrechtspraak werken, werd ook een deel van het gerechtelijk jaar 2017-2018 verder gezet. Vanaf 1 april 2018 werd nog slechts één auditeur bestuursrechtspraak bijkomend toegewezen aan de Nederlandstalige afdeling Wetgeving en werd geen auditeur wetgeving toegewezen aan een afdeling Bestuursrechtspraak:

- afdeling V werkte via dit systeem wederzijdse bijstand bestuursrechtspraak-wetgeving van 1 september 2017 tot 28 februari 2018 *de facto* met 4 auditeurs;
- bijkomend werkte één auditeur van afdeling VI via dit systeem van 1 november 2017 tot 28 februari 2018 in de afdeling Wetgeving; één auditeur van de afdeling Wetgeving werkte in dezelfde periode in afdeling VI; aldus bleef afdeling VI *de facto* werken met 8 auditeurs;
- één auditeur van afdeling II werd vanaf 1 april 2018 bijkomend toegewezen aan de afdeling Wetgeving, aldus werkte deze afdeling vanaf 1 april 2018 *de facto* met 4 auditeurs;
- behalve in maart 2018 werkten de afdelingen Bestuursrechtspraak aldus *de facto* met 26 auditeurs;
- de afdeling Wetgeving werkte aldus *de facto* van 1 september 2017 tot 1 maart 2018 en van 1 april tot 1 juni 2018 steeds met 13 auditeurs.

Door inrustellingen werkte de afdeling Wetgeving in juni 2018 effectief met twaalf auditeurs en in juli en augustus 2018 met 11 auditeurs. Dit is -0,42 FTE. In die periode werden ook een aantal dossiers wetgeving behandeld door auditeurs bestuursrechtspraak.

Per 1 december 2017 werd ook de materie vreemdelingzaken toegewezen aan afdeling IV in plaats van III. Tegelijk ging een auditeur over naar afdeling IV.

Daarnaast is er de reeds vermelde impact van afwezigheden om medische redenen voornamelijk in de afdelingen Bestuursrechtspraak. Enkel rekening houdend met afwezigheden van minstens één maand en een halftijdse afwezigheid om medische redenen gedurende meerdere maanden, ging het in totaal om 20,5 maanden of bijna 1,75 FTE³⁷.

Op een theoretische bezetting van 39 auditeurs bestond de beschikbare bezetting dan uit 36,83 VTE

Voor de Franstalige afdelingen

De evolutie van de personeelsformatie binnen de Franstalige afdelingen gedurende het jaar 2017-2018 zag er als volgt uit:

---

³⁴ Zie ook punt A.3.

³⁵ En rekening houdend met alle afwezigheden om medische redenen (-2,11 FTE) 36,47 FTE.

³⁶ Zie ook punt A.3.4. en punten D.1.1. en D.3.1.

³⁷ Zie ook punt A.3.4.

- langdurig zieke VTE zonder vervanging: 12 maanden indisponibiliteit (cumul van twee situaties);
- pensionering zonder vervanging: 6 maanden indisponibiliteit;
- benoeming van staatsraden zonder vervanging: 12 maanden (cumul).

Uit het voorgaande kan worden afgeleid dat op een theoretische bezetting van 44 auditeurs, de beschikbare bezetting bestond uit 41,5 VTE.

C.2. De bestuurlijk attachés

In 2016-2017 werden de Nederlandstalige afdelingen van het Auditoraat nog bijgestaan door 5³⁸ bestuurlijk attachés. Zij staan onder meer in voor het voeren en beheer van de databanken. Een ervan was het ganse gerechtelijk jaar 2017-2018 in het regime “afwezigheid van lange duur wegens persoonlijke aangelegenheden”. Per 1 juni 2018 werd één bestuurlijk attaché N vanuit de Kamers gemuteerd naar het Auditoraat. Een aantal van deze attachés werken deeltijds. Aldus werd in 2017-2018 gedurende 9 maanden gewerkt met 3,4 FTE en vanaf 1 juni 2018 met 4,2 FTE.

Dit betekent dat *de facto* niet elke Nederlandstalige afdeling over een eigen bestuurlijk attaché kan beschikken. Aldus wordt de afdeling Wetgeving ondersteund door één bestuurlijk attaché (en 4 deskundigen documentatie; zie verder C.3.). In bestuursrechtspraak beschikten afdelingen II en V in 2017-2018 eveneens over een attaché. Dit was tot 19 januari 2018 eveneens het geval voor afdeling IV en daarna voor afdeling VI. Afdeling III heeft vanaf 1 juni 2018 opnieuw een bestuurlijk attaché. De (prioritaire) invoer van arresten afdelingen III, IV en VI werd, in de periode dat zij geen eigen attaché hebben, tussen de andere attachés verdeeld³⁹.

Binnen de Franstalige afdelingen van het Auditoraat is het aantal VTE attaché-juristen tijdens het jaar 2017-2018 afgenomen van 8,8 naar 6,8 zonder dat er ook maar in één vervanging is kunnen worden voorzien. Dat betekent dat de wettelijke opdracht om de databanken up-to-date te houden, uitgevoerd wordt door die personen die, als gevolg van de vermindering van het aantal personeelsleden, niet meer even intensief als voordien kunnen bijdragen tot de redactie van ontwerpverslagen voor de auditeurs. Aldus werden er het afgelopen jaar slechts 65 ontwerpverslagen opgesteld, in tegenstelling tot 93 tijdens het jaar voordien.

C.3. Andere medewerkers

Naast andere secretariaatsmedewerkers, worden de Nederlandstalige respectievelijk Franstalige afdelingen van het Auditoraat ook bijgestaan door telkens één documentalist. Zij helpen onder meer de databanken te beheren. De Franstalige respectievelijk Nederlandstalige afdeling Wetgeving wordt elk ook bijgestaan door 4 deskundigen documentatie. Zij staan, onder leiding van de auditeur die de adviesaanvraag onderzoekt, in voor de redactie van de wetgevingsnota.

Een van deze vier functies van deskundige documentatie werd in 2017-2018 in de Nederlandstalige afdeling Wetgeving *de facto* uitgeoefend door een adjunct-secretaris, die

³⁸ In 2014-2015 waren dit er nog 6.

³⁹ Zie over hun functie en de gevolgen van de onderbezetting, ook punt D.3.2.

vanaf 15 april 2018 wel zijn stage begon als deskundige documentatie. Een tweede van deze vier functies werd uitgeoefend door een opsteller. Dit vergt uiteraard meer begeleiding door de auditeurs en de bestuurlijk attaché verbonden aan de afdeling Wetgeving, en heeft aldus een impact op hun werklast en productiviteit.

D. Verslag over de uitvoering van de beleidsplannen van de auditeurs-generaal

D.1. Wegwerken van de achterstand en verkleinen van de doorlooptijd – wisselwerking tussen de afdeling Bestuursrechtspraak en de afdeling Wetgeving

D.1.1. Nederlandstalige afdelingen

In het beleidsplan 2012-2017 van de toenmalige adjunct-auditeur-generaal werd uitgaande van de vaststelling dat de achterstand in de afdelingen Bestuursrechtspraak zo goed als was weggewerkt, als één van de belangrijkste doelstellingen aangegeven het voorkomen dat er zich een nieuwe achterstand zou ontwikkelen.

Teneinde te voorkomen dat er zich een nieuwe achterstand zou opbouwen, werd in dat plan als doelstelling gesteld om de doorlooptijd van de zaken, d.w.z. de tijd die nodig is om een zaak te behandelen, zo kort mogelijk te houden. Daarbij werd vooropgesteld de termijn van 6 maanden voor het opstellen van een verslag die is vermeld in artikel 24, eerste lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State zo veel als mogelijk te bereiken, ook al is dat artikel nog niet in werking getreden.

Gelet op de voornoemde doelstelling werd de doorlooptijd speciaal gemonitord. Daarbij werd niet langer enkel gebruik gemaakt van een rekenkundig gemiddelde maar werd er ook gewerkt met een cumulatief percentage. Deze laatste berekeningswijze laat toe na te kijken met intervallen van een maand welk percentage van dossiers binnen dat tijdsbestek kon worden afgewerkt.

Specifiek inzake de afdeling Wetgeving vermeldde dit beleidsplan dat de afdeling Wetgeving met 12 auditeurs beschikt over een voldoende grote bezetting om een normale toevloed van adviesaanvragen te verwerken maar dat het uitzonderlijk kan voorkomen dat die bezetting niet volstaat en bijgevolg onderzocht zal moeten worden hoe er het best te werk gegaan wordt om een punctuele versterking van de afdeling Wetgeving te organiseren. Dit leidde uiteindelijk tot het voormelde systeem van wederzijdse bijstand tussen de afdeling Wetgeving en de afdelingen Bestuursrechtspraak.

Ook in het beleidsplan 2017-2022 van de huidige auditeur-generaal is een eerste doelstelling: “Ervor zorgen dat het Auditoraat, onafhankelijk van maar in constructieve samenwerking met de Raad in de strikte zin van het woord, via het dubbel onderzoek, op efficiënte, voldoende snelle en kwalitatieve wijze als korps verder kan blijven bijdragen tot het definitief oplossen van geschillen tussen burgers en overheden via de verslagen bestuursrechtspraak, en tot het voorkomen van geschillen en tot de totstandkoming van duidelijke wetgeving via de verslagen wetgeving”.

Een eerste subdoelstelling daarbij is het beheersen van de werklast, het voorkomen van stijging van de achterstand en het verbeteren van de doorlooptijd.

In 2016-2017 bedroeg de gemiddelde doorlooptijd in de Nederlandstalige afdelingen Bestuursrechtspraak in schorsingszaken en zaken ten gronde (zonder cassatie en procedures bij uiterst dringende noodzakelijkheid) ca 6 maanden. Dit is vergelijkbaar met de gemiddelde doorlooptijd in 2015-2016. Wel werd bij de berekening van de gemiddelde doorlooptijd (en het cumulatief percentage) in het werkingsverslag 2015-2016 van de Nederlandstalige afdelingen van het Auditoraat, anders dan in 2016-2017, geen rekening gehouden met de schorsingsverslagen. In 2017-2018 is deze gemiddelde doorlooptijd gestegen tot ca 7,5 maanden.

Via het cumulatief percentage blijkt dat in 2015-2016 de termijn van zes maanden werd gehaald in 63% van de zaken ten gronde, na negen maanden was in 78% van de zaken verslag opgesteld, 90% werd bereikt na 13 maanden.

In 2016-2017 werd de termijn van 6 maanden gehaald in 61,8% van de voormelde schorsingszaken en zaken ten gronde. Na 9 maanden was in 70,42% van die zaken verslag opgesteld. 90% werd dan bereikt na 17 maanden.

In 2017-2018 werd de termijn van 6 maanden nog slechts gehaald in 59,60% van die voormelde schorsingszaken en zaken ten gronde. Na 9 maanden was in 62,42% van die zaken verslag opgesteld. 90% wordt nu bereikt na 21 maanden.

Er moet aldus worden vastgesteld dat het aantal schorsingszaken en zaken ten gronde (zonder cassatie en procedures bij uiterst dringende noodzakelijkheid) dat binnen de zes maanden door de Nederlandstalige afdelingen van het Auditoraat werd afgehandeld opnieuw is verminderd ten opzichte van het jaar voordien. 90% wordt nu, vergeleken met 2016-2017, 4 maanden later bereikt, en vergeleken met 2015-2016 zelfs 8 maanden later⁴⁰.

Als de cassatieberoepen mee in rekening worden gebracht dan werd in 2017-2018 60,66% van de beroepen afgehandeld na 6 maanden. In 2016-2017 was dit nog 64,11% en in 2015-2016 66,41%. Na 9 maanden was in 2017-2018 dan 65,49% van de beroepen afgehandeld. In 2016-2017 was dit nog 72,74% en in 2015-2016 80,56%. 90% werd in 2017-2018 bereikt na 20 maanden. In 2016-2017 werd 90% bereikt na 17 maanden en in 2015-2016 na 13 maanden.

In 2017-2018 werd 95,83% van de cassatieberoepen afgewerkt binnen de 6 maanden. Dit is beter dan in 2016-2017. Toen bedroeg dit 91,82%. In 2015-2016 werd binnen 6 maanden wel reeds 97,27% van de cassatieberoepen afgehandeld en werd 90% bereikt na 4 maanden. In 2016-2017 werd binnen 4 maanden slechts 80% van de cassatieberoepen afgehandeld. In 2017-2018 was dit 81,25%.

Dit alles is uiteraard een bron van zorg.

Daarbij dient wel bedacht dat tegelijk bv. ook een groot aantal procedures bij uiterst dringende noodzakelijkheid – in totaal 234 - op zeer korte termijn werden behandeld, waaronder 122 overheidsopdrachten.

Ten slotte kan ook worden opgemerkt dat er op 1 september 2016 bij de Nederlandstalige afdelingen Bestuursrechtspraak van het Auditoraat nog 58 zaken aanhangig waren die werden ingediend voor 1 september 2014 (zonder onderzoeksverrichtingen). Op 1 september 2017

---

⁴⁰ In 2015-2016 werd, zoals al opgemerkt, wel geen rekening gehouden met de schorsingsverslagen.

waren er dit nog 21 en op 1 september 2018 nog slechts 7. Er waren op 1 september 2018 nog 191 zaken ingediend voor 1 september 2016 hangende.

In het lopende gerechtelijk jaar 2018-2019 werd reeds een inhaalplan uitgewerkt om in eerste fase tegen 31 oktober 2019 bij voorrang in al deze zaken verslag op te stellen, dit alles uiteraard onverminderd de behandeling van andere recentere dossiers en de behandeling van dossiers met onderzoeksverrichtingen.

Op 1 september 2018 waren er nog 13 onderzoeksverrichtingen hangende in zaken ingediend voor 1 september 2014. Op 1 september 2017 waren er dit 14 en op 1 september 2016 nog 28. Er waren op 1 september 2018 nog bijna 30 onderzoeksverrichtingen hangende in zaken ingediend voor 1 september 2016. Ook deze zaken maken deel van voormeld inhaalplan fase 1.

In verschillende van deze oude dossiers moet worden gewacht op uitspraken van andere rechtscolleges.

Krachtens artikel 20, § 4, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State moeten de cassatieberoepen binnen een termijn van zes maanden worden afgehandeld door de Raad van State. Vermits binnen die termijn zowel het Auditoraat verslag moet opmaken en de Raad een arrest moet vellen betekent dit dat er aan deze zaken voorrang wordt gegeven. In de regel slagen de Nederlandstalige afdelingen van het Auditoraat er in verslag op te maken binnen de drie maanden. In 2017-2018 werd de termijn van drie maanden gehaald in 68% van de zaken. Dit wil zeggen dat in 69 van de 102 cassatieberoepen binnen de drie maanden verslag werd opgesteld. In 2016-2017 was dit nog in 75% van de beroepen en in 2015-2016 nog in 86%. Wel is er in 2017-2018 vergeleken met 2016-2017 een lichte verbetering van het aantal cassatie-verslagen binnen 4 maanden (81,25 vergeleken met 80%).

Gemiddeld heeft elke auditeur bestuursrechtspraak op 31 augustus 2018 een werkvoorraad van 53 zaken (geteld op 27 auditeurs) wat een stijging met 12,8% is ten opzichte van het jaar 2016-2017 (47 zaken) (ook geteld op 27 auditeurs). In 2015-2016 bedroeg de werkvoorraad per auditeur, geteld op 28 auditeurs, nog slechts 43 zaken.

Dit is, zoals de globale stijging van het aantal hangende zaken en de stijging van de doorlooptijd, een bron van zorg. Tegelijk daalde in 2017-2018 immers het aantal ingekomen zaken. Het dalend aantal auditeurs laat aldus immers niet langer toe het aantal hangende zaken te doen dalen noch stabiel te houden, ook niet wanneer tegelijk het aantal inkomende zaken daalt.

Hierbij dient wel te worden bedacht dat het aantal inkomende zaken weliswaar daalt maar dat, gemiddeld, de zaken complexer lijken te worden. Ook de proceduristukken worden omvangrijker.

Weliswaar werd aan Nederlandstalige zijde, de bevoegdheid inzake bepaalde bestuursbeslissingen, bv. stedenbouwkundige vergunningen in het Vlaamse Gewest, toegewezen aan een bijzonder administratief rechtscollege, hetgeen mede de daling van het aantal nieuwe zaken verklaart, maar de Raad van State blijft bevoegd als cassatierechter en die zaken worden in principe bij voorrang behandeld en vergen een bijzondere inzet. Ook de complexiteit van het contentieux ruimtelijke uitvoeringsplannen mag niet worden onderschat.

Verder wordt de doorlooptijd van de zaken ten gronde ook beïnvloed door het aantal kort gedingen – in totaal 200 ingekomen vorderingen in 2017-2018. Onderzocht dient te worden of geen rationalisatie van dit contentieux nodig is.

Eerder werd reeds gewezen op de impact van nieuwe bevoegdheden zoals schadevergoeding tot herstel en vragen tot handhaving van de gevolgen.

Ook dient te worden benadrukt dat al deze zaken door de auditeurs als eerste moeten worden onderzocht, dat vaak de dossiers nog vervolledigd dienen te worden en dat zij bij dit alles bijna geen beroep meer kunnen doen op de medewerking van bestuurlijk attachés⁴¹, hetgeen onvermijdelijk een invloed heeft op de doorlooptijd binnen het Auditoraat.

In 2017-2018 werd in 67 (Nederlandstalige) zaken waarin eerder een verslag ten gronde artikel 12 van de Algemene Procedureregeling werd opgesteld, ook geen voortzetting gevraagd. Aan Franstalige zijde ging het om 84 zaken. Dit geeft een totaal van 151 zaken (N + F) die het Auditoraat (N + F) volledig ten gronde onderzocht en die de kamers doorgaans met een procedure-arrest kunnen beslechten. Daarnaast zijn er nog de gevallen waarin na dit “verslag artikel 12”, door de verzoekende partij afstand wordt gedaan of de verwerende partij de bestreden beslissing intrekt. In 2017-2018 werd aldus volgens gegevens van de griffie op een totaal van 955 uitgesproken eindarresten (N + F) voorafgegaan door een “verslag artikel 12” in 46 gevallen de intrekking van de bestreden akte vastgesteld, en in 41 gevallen een expliciete afstand van het annulatieberoep. Ook dit beïnvloedt uiteraard de doorlooptijd binnen het Auditoraat vergeleken met deze van de kamers.

Tenslotte wordt nogmaals verwezen naar de impact, in de afdelingen Bestuursrechtspraak, van een aantal langdurige afwezigheden om medische redenen, en van het systeem van wederzijdse bijstand bestuursrechtspraak – wetgeving (zie ook hierna)⁴².

In 2017-2018 werd voor bestuursrechtspraak gewerkt aan een digitalisering van de interne statistieken, hetgeen de monitoring van de zaken bevordert, werden bepaalde elektronische tools ontwikkeld zoals de elektronische ondertekening van verslagen waarvoor een proefproject loopt. Thans wordt ook een systeem van elektronische aanduiding van de auditeur ontwikkeld. Dit alles moet helpen het beheer van het Auditoraat te optimaliseren en zo ook de behandeling van zaken en de doorlooptijd.

Bij dit alles komt de grote bevraging en nood aan versterking van de afdeling Wetgeving – 1014 toegewezen adviesaanvragen in 2017-2018, waarvan 952 adviesaanvragen binnen 30 dagen, 46 binnen 5 dagen, 12 binnen 60 dagen, 2 zonder termijn en 2 toepassingen artikel 85bis, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State. Twaalf auditeurs moeten overeenkomstig artikel 76, § 1, laatste lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State bij voorrang toegewezen worden aan de afdeling Wetgeving, maar dit volstaat niet steeds om in alle zaken binnen de korte termijnen alle juridische en wetgevingstechnische problemen te identificeren en volledig te onderzoeken. Dit geldt des te meer wanneer het gaat om principiële of omvangrijke adviesaanvragen. In 2017-2018 werkte de afdeling Wetgeving daarom, via het voormelde systeem van wederzijdse bijstand bestuursrechtspraak-wetgeving (periodes van 6 maanden - 1 auditeur afdeling Wetgeving naar een afdeling Bestuursrechtspraak en twee auditeurs bestuursrechtspraak naar de afdeling Wetgeving)

---

⁴¹ Zie punt C.2. en punten D.2. en D.3.2.

⁴² Zie ook reeds punt A.3.4. en verder punt D.3.1.

grotendeels *de facto* met 13 auditeurs⁴³. Weliswaar wordt niet meer in alle ingekomen adviesaanvragen verslag opgesteld en advies gegeven.⁴⁴

De nood aan versterking van de afdeling Wetgeving is structureel maar niet steeds even acuut doorheen het jaar. Verhoging van het aantal auditeurs voor de afdeling Wetgeving kan, binnen het bestaande kader, uiteraard alleen maar door het aantal auditeurs voor de afdeling Bestuursrechtspraak te verminderen. Tegelijkertijd is duidelijk dat 27 en *de facto* grotendeels 26 auditeurs voor de afdeling Bestuursrechtspraak, aantal dat in 2017-2018, gelet op een aantal afwezigheden in feite maar theoretisch, nog beschikbaar was voor de bestuursrechtspraak, ontoereikend is om te voorkomen dat de doorlooptijd verder zal toenemen.⁴⁵

Reeds in de loop van het gerechtelijk jaar 2017-2018 werd, mede gelet op de grotere impact van dit systeem op de afdelingen Bestuursrechtspraak, geleidelijk afgestapt van het bestaande systeem van wederzijdse bijstand bestuursrechtspraak-wetgeving, en gewerkt aan een alternatief systeem in het licht van de alternatieven beschreven in het beleidsplan 2017-2022 dat enerzijds toelaat de afdeling Wetgeving *ad hoc* bij te staan vanuit de afdelingen Bestuursrechtspraak maar anderzijds de impact ervan voor de afdelingen Bestuursrechtspraak beperkt.

Ook voor de afdeling Wetgeving wordt nagedacht over een verdere digitalisering van statistieken en elektronische aanduiding. Er lopen proefprojecten maar een verdere uitwerking veronderstelt de bijstand van de informaticadienst.

In dit kader, en met het oog op het verminderen van de doorlooptijd, wordt ook overlegd over instructies om de deelname aan het onderzoek binnen de afdelingen Wetgeving-Bestuursrechtspraak, en de redactie van verslagen in wetgeving en bestuursrechtspraak beter te stroomlijnen en om door bepaalde weglatingen – bv. bij samenvattingen van procedurestukken in bestuursrechtspraak – tijd te winnen.

Bij dit alles stond in 2017-2018 voor alle afdelingen ook centraal het invullen van het wettelijk kader. Zo werd, bij de aankondiging van het vervroegd vertrek van twee eerste auditeurs-afdelingshoofden, in 2017-2018 zo spoedig mogelijk een auditoraatsexamen georganiseerd om de opengevallen plaatsen, na de aanwijzing van de twee nieuwe afdelingshoofden, zo spoedig mogelijk te kunnen invullen. Dit laatste kon echter pas gebeuren op 20 september 2018 en 15 maart 2019.

Een tweede en derde subdoelstelling in dit kader blijft het tegelijk verzekeren van een kwaliteitsvolle rechtsbescherming met een onafhankelijk Auditoraat als eerste onderzoeker.

Om dit te bereiken werd in 2017-2018 verder ingezet op het actueel houden van de databanken. Aangezien, zoals al opgemerkt⁴⁶, niet elke afdeling beschikt over een eigen attaché werd in die afdelingen gewerkt met een tijdelijk systeem van prioritaire invoer van bepaalde arresten of rechtspunten, vaak aangeduid door de auditeurs (en dus voor hen een extra werklast), door attachés van andere afdelingen.

---

⁴³ Zie hierover reeds punt B.2. en verder punt D.3.1.

⁴⁴ Zie daarover reeds punt B. 2.

⁴⁵ Zie daarover reeds punt A.3.4. en verder ook punt D.3.1.

⁴⁶ Zie punten C.2. en verder punt D.3.2.

Het Auditoraat bleef verder, ondanks de zaakdruk, enkele lunchseminaries organiseren en de nieuwsbrief bestuursrechtspraak maandelijks opmaken en verspreiden⁴⁷.

Belangwekkende arresten of wetgeving wordt in de mate van het mogelijke afzonderlijk gecommuniceerd, alsook informatie over belangrijke rechtspraak van bv. het Hof van Justitie van de Europese Unie, het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, het Grondwettelijk Hof en het Hof van Cassatie.

Mede op vraag van de korpschefs van het Auditoraat werkte de hoofdgriffier een elektronisch consulteerbare lijst uit met overzicht van hangende prejudiciële vragen bij het Hof van Justitie van de Europese Unie of het Grondwettelijk Hof, en van hangende attributieconflicten bij het Hof van Cassatie.

Verder werd overleg binnen de afdelingen, en tussen de Nederlandstalige en Franstalige afdelingen, over de rechtspraak en regelgeving in de hen toegewezen materie, of over algemene vragen, aangemoedigd. Bepaalde algemene rechtsvragen werden ook besproken tijdens het overleg met de afdelingshoofden.

Op vraag van de korpschefs van het Auditoraat, ontvangen de auditers thans ook de notulen van het kamervoorzittersoverleg wat betreft de voor het Auditoraat relevante punten.

Auditeurs kunnen ook blijven deelnemen aan studiedagen en colloquia. Gelet op de zaakdruk, wordt wel geprobeerd het aantal auditers dat een bepaalde studiedag of colloquium volgt te beperken. De informatie kan dan verder verspreid worden via een lunchseminarie of overleg binnen een afdeling.

Een objectief voor de volgende gerechtelijke jaren blijft het optimaliseren van de documentatiestromen binnen het Auditoraat (en ruimer, de ganse Raad van State).

D.1.2. Franstalige afdelingen

Op 29 februari 2012 was nog sprake van 1795 hangende zaken bij het Auditoraat. Op 1 juni 2006, dat is vóór de inwerkingtreding van de hervorming van 15 september 2006, ging het al om 3044 zaken, oude vreemdelingengeschillen niet inbegrepen. Op 1 september 2015 was het aantal hangende zaken teruggebracht tot 1414, een verbetering die grotendeels te danken is aan de tijdelijke toename van het aantal auditers met 6 leden per taalrol, waartoe bij de hervorming van 2006 werd besloten. Er moet worden opgemerkt dat de Raad van State tussen 2007 en 2012 ook alles in het werk heeft gesteld om de kolossale geaccumuleerde achterstand bij de vreemdelingengeschillen, oude procedure, weg te werken. Op 1 september 2016 was het aantal hangende zaken echter opnieuw gestegen tot 1525, en op 1 september 2017 tot 1542 zaken, een lichte stijging met 17. Zoals reeds gezegd,⁴⁸ ligt de oorzaak van die zorgwekkende situatie in het feit dat de nog beschikbare middelen voor de geschillenberechting zijn verminderd.

Op 1 september 2018 waren er al 1696 hangende zaken.

Tot die hangende zaken behoren de 98 dossiers van de Vlaamse Gemeenschap en de Franse Gemeenschap over de radiofrequenties, dossiers die pas in mei 2019 zijn gesloten na het

---

⁴⁷ Zie ook punt D.5.

⁴⁸ Zie ook punt A.3.3.

sluiten van een samenwerkingsakkoord en het aannemen van de instemmingswetten en -decreten. In de periode 2017-2018 hebben die dossiers gezorgd voor een kunstmatige verhoging van het aantal hangende zaken, aangezien de gemeenschappen wensten dat ze niet werden onderzocht zolang het samenwerkingsakkoord in voorbereiding was. Het juiste aantal hangende zaken is dus ongeveer 1600.

Het beleidsplan van de huidige adjunct-auditeur-generaal voorziet in vier hoofdthema's voor de bestuursrechtspraak en drie voor de wetgeving.

Wat betreft de afdelingen Bestuursrechtspraak, houdt het **eerste hoofdthema** in dat men ernaar streeft de personeelsbezetting en de capaciteit te handhaven, maar in 2017-2018 zijn, door de overstap van drie auditeurs naar de Raad en één pensionering, vier auditeurs vertrokken. Doordat de uitbreiding van het kader niet is verlengd en vanwege het budgettaire keurslijf waarin de Raad van State zit, zijn die vier collega's niet vervangen, zodat het onmogelijk was om 32 auditeurs in de afdeling Bestuursrechtspraak te behouden. Vanwege de wettelijk voorgeschreven vervanging van de vacant geworden betrekking in de afdeling Wetgeving is dat aantal op 28 teruggevallen, maar in werkelijkheid zijn het er eerder 27, aangezien 1 VTE auditeur langdurig afwezig is.

De rationalisering van de zittingen is in de loop van 2017-2018 onderzocht en zou in 2019 concreet moeten worden ingevoerd.

Ook de uniformisering van de procedures in kort geding is onderzocht; er lijkt een consensus in de maak die moet leiden tot een concreet voorstel aan de volgende federale regering.

In het kader van het **tweede hoofdthema** – de verhoging van de werkcapaciteit – is een module voor de elektronische ondertekening en verzending van de verslagen en voor het kopiëren onderzocht en daarna uitgewerkt. Een speciale module voor de elektronische aanwijzing is momenteel in ontwikkeling in een algemenere toepassing (ProAdmin+A). Het onderzoek van de meerwaarde van het werk van de auditeur in uiterst formele procedures en de oprichting van een werkgroep “vereenvoudiging” houden verband met een algemenere hervorming van de wetgeving die op de Raad van State toepasselijk is. Het was niet mogelijk de attaché-juristen hier meer bij te betrekken, omdat hun aantal is verminderd. De deelname aan de interne commissies van de Raad van State is herzien: er zijn nu vervangers voor de vaste titularissen van de functies om de werklast van die laatsten te verlichten. Ook de voortgang van de dossiers onder de regeling van de uiterst dringende noodzakelijkheid is in het Auditoraat gestandaardiseerd.

Het **derde hoofdthema**, dat bestaat in de vaststelling en de behandeling van de bijzondere prioriteiten, valt onder de ontwikkeling van de bijzondere wijze van aanwijzing die hierboven is aangehaald, en zal de eerste auditeurs-afdelingshoofden meer responsabiliseren.

De prioritaire zaken worden driemaal per jaar gemonitord tijdens een functioneringsgesprek met de eerste auditeurs-afdelingshoofden en tijdens gesprekken tussen de afdelingshoofden en de korpschefs.

De overdracht van de dossiers die de behandelingsduur moest verminderen of synergieën moest creëren, is onmogelijk gebleken doordat het aantal personeelsleden is verminderd en doordat een VTE aan afdeling VII Wetgeving is toegewezen. Daardoor is de capaciteit van afdeling VI, die van die overdracht zou profiteren, gedaald. De attaché-juristen zijn evenmin

kunnen betrokken worden bij de behandeling van die dossiers omdat ook hun aantal is verminderd.

Het **vierde hoofdthema** – het inzetten van werkrachten van de afdelingen Wetgeving in de afdelingen Bestuursrechtspraak – kon niet worden uitgewerkt vanwege de werklast van die afdelingen.

Over het algemeen blijft de toestand van de Franstalige afdelingen nog altijd ongunstiger dan die van de Nederlandstalige afdelingen: op 1 september 2018 was er immers een verschil van 273 hangende zaken, een cijfer dat ten opzichte van het voorgaande jaar trouwens stabiel is gebleven. Een en ander valt te verklaren doordat de Franstalige afdelingen de laatste zes jaar meer verzoekschriften hebben ontvangen.

De structurele achterstand van de afdelingen Bestuursrechtspraak bedraagt 1700 te verrichten prestaties, waarbij wordt gezorgd voor een nagenoeg perfect evenwicht tussen de inkomende dossiers en de ongeveer 1975 uitgaande prestaties. Dat betekent dat jaarlijks een achterstand van 275 prestaties wordt ingelopen.

De duur voor de behandeling van de annulatieberoepen in het Auditoraat is ook een bron van bezorgdheid: vanwege de huidige capaciteit van de afdelingen Bestuursrechtspraak van het Auditoraat kan in slechts 59% van de gevallen een verslag in een zaak ten gronde binnen zes maanden worden ingediend. In het jaar 2017-2018 duurde het gemiddeld 264 dagen, of ongeveer 9 maanden, om een verslag ten gronde in te dienen.

Wat de behandelingstermijn van de dossiers betreft, blijkt op basis van een cumulatief percentage vergelijkbaar met het model dat gehanteerd wordt bij de Nederlandstalige afdelingen, dat voor het opmaken van een verslag ter afsluiting van een zaak in 80% van de gevallen een termijn van 7,5 maanden nodig is tussen het ogenblik waarop het dossier voor verslag aan het Auditoraat wordt gezonden en het ogenblik waarop het verslag daadwerkelijk wordt ingediend.

Het lijkt niet mogelijk die termijn, die dicht bij de termijn van zes maanden ligt die in artikel 24, tweede lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State vermeld staat, in te korten. De redenen daarvan zijn, eens te meer, enerzijds de nagenoeg recurrente aanwas van de binnenkomende dossiers en anderzijds de dalende personeelsbezetting van de afdelingen Bestuursrechtspraak. Bovendien is een VTE auditeur aan de afdelingen Wetgeving toegewezen waardoor de behandelingstermijn onvermijdelijk langer wordt.

Voorts valt op te merken dat ook het percentage korte gedingen stijgt (+ 4%), zelfs wanneer men de piek van de beroepen ingesteld door studenten die niet werden toegelaten tot een hogere opleidingscyclus buiten beschouwing laat. Het kort geding slurpt een groot deel van de beschikbare tijd op en zou moeten worden gerationaliseerd zodat men echt op de zaken ten gronde kan focussen. De verzoeken om schadevergoeding tot herstel en om “handhaving van de gevolgen” vertragen de behandeling van de dossiers ten gronde eveneens.

In tegenstelling tot de gang van zaken in het Vlaams Gewest, worden er in het Franstalige landsgedeelte geen administratieve rechtscolleges met een bijzondere bevoegdheid opgericht: deze uiteenlopende evolutie leidt voor de betreffende aangelegenheden tot een groter aantal cassatieberoepen (met filterprocedure) aan Nederlandstalige kant, terwijl er aan Franstalige kant veeleer meer beroepen tot nietigverklaring zijn (met eventueel procedures in kort geding,

een verzoek om schadevergoeding tot herstel of een verzoek om handhaving van de gevolgen).

Vanwege de werklast van de afdeling Wetgeving in het jaar 2017-2018 konden sommige collega's die aan de afdeling Wetgeving waren toegewezen, geen noemenswaardige ondersteuning bieden aan de afdeling Bestuursrechtspraak. Er zijn namelijk slechts 4 verslagen Bestuursrechtspraak ingediend, naast de 14 verslagen "Bestuursrechtspraak" die zijn opgesteld door de Duitstalige collega toegewezen aan de afdeling Wetgeving. Omgekeerd zijn twee auditeurs van de afdeling Bestuursrechtspraak halftijds aan de afdelingen Wetgeving toegewezen.

Tot slot kan worden opgemerkt dat de werklast per auditeur bij de afdeling Bestuursrechtspraak op 1 september 2018 neerkwam op 70 dossiers per persoon, tegenover 48 een jaar eerder. De evolutie van het aantal hangende zaken moet in het oog gehouden worden. Doordat een einde is gemaakt aan de tijdelijke verhoging van het aantal auditeurs, waarin artikel 123, § 1, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State voorziet, is de werklast per persoon onvermijdelijk gestegen toen collega's zijn vertrokken, en dreigt dus opnieuw een achterstand te ontstaan.⁴⁹

Wat betreft de afdelingen Wetgeving van het Auditoraat is de eerste doelstelling – het personeelsbestand handhaven – bereikt doordat een collega die staatsraad is geworden, vervangen is door twee collega's van de Bestuursrechtspraak die elk voor 50% bij de afdeling Bestuursrechtspraak zijn tewerkgesteld, zodat de capaciteit van de afdelingen Bestuursrechtspraak met 1 eenheid is verminderd. De **tweede doelstelling** – het toewijzen van de prioritaire taken – is bereikt door de **overlaatprocedure** die wordt opgestart wanneer met de beschikbare personeelsbezetting van de afdelingen Wetgeving niet meer op iedere adviesaanvraag kan worden ingegaan. In totaal zijn in de betreffende periode 128 adviesaanvragen niet toegewezen. In het betreffende jaar is een begin gemaakt met een grondig onderzoek van de mogelijkheden om de **derde doelstelling** – de verhoging van de capaciteit in de afdeling Wetgeving – te realiseren.

D.1.3. Cassatieberoepen

Er kan worden opgemerkt dat sinds de hervorming van 15 september 2006 bij het Auditoraat het aantal cassatieberoepen in vreemdelingenzaken relatief laag is gebleven. Alles samen maken de toelaatbare cassatieberoepen in administratieve zaken in 2017-2018 7,5% uit van het totaal aantal cassatieberoepen en beroepen tot nietigverklaring vergeleken met 7,1% in 2016-2017. Wel is er een stijging van de toelaatbare cassatieberoepen niet –vreemdelingen. Opgemerkt wordt dat deze dossiers met voorrang worden behandeld.

Zie over de doorlooptijden reeds punt D.1.1.

D.2. Het verzorgen van de databanken - verzekeren van de alimentatie en de verbetering van de databanken - tijdelijke documentaire middelen over de toepassing van de nieuwe procedures en bevoegdheden

In de beleidsplannen 2012-2017 van de toenmalige auditeurs-generaal en opnieuw in de beleidsplannen 2017-2022 van de huidige auditeurs-generaal wordt het belang onderstreept van de kwaliteit van de databanken die de rechtspraak van de Raad van State ontsluiten voor

---

⁴⁹ Zie *infra* punt D.3.1.

het grote publiek en de adviezen van de Raad op een systematische wijze ter beschikking stellen van de auditeurs en de staatsraden. Het beheer van die databanken behoort tot de wettelijke opdracht van het Auditoraat krachtens artikel 76, § 2 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.

Het op peil houden van de databanken vereist een continue inspanning en aanpassing. Zo heeft het van kracht worden van de nieuwe procedures en bevoegdheden ingevolge de wet van 20 januari 2014 tot gevolg dat ook de databankstructuur aangepast moest worden. Dit was bv. ook het geval bij de inwerkingtreding van de nieuwe overheidsopdrachtenwet 2016 (en de uitvoeringsbesluiten). Voor deze taken wordt het Auditoraat bijgestaan door twee documentalistinnen en verschillende bestuurlijke attachés-juristen. Samen zorgen zij voor de structuur en de inhoud van de databanken.

Voor de databanken “Audidoc” en “Jurisprudence”, die de rechtspraak van de Raad van State bevat, houdt dit in de eerste plaats in dat zij de arresten analyseren en een voorstel doen voor invoering in de databanken. Dit vereist niet alleen het selecteren in de arresten van de interessante passages mede in functie van de bestaande rechtspraak maar ook het toewijzen van deze passages aan de trefwoorden van de databank. Naast het analyseren en invoeren van de geselecteerde passages zijn deze juristen ook verantwoordelijk voor de constante verbetering van de databankstructuur en de aanpassing aan de nieuwe wetgeving. Deze taken vereisen dus niet alleen een goede kennis van de rechtspraak maar ook een grondig inzicht in de trefwoordenstructuur van de databank. Ze worden uitgevoerd onder de controle van de leden van het Auditoraat.

Omwille van het feit dat deze documentaire opdracht ook een kennis van de rechtspraak in het betreffende domein vereist, is het noodzakelijk om per afdeling over minimum één bestuurlijk attaché te beschikken die zich dan kan inwerken in de materies die door die afdeling worden behandeld.

Dit alles geldt dienovereenkomstig voor *Capita selecta*, een databank met de adviespraktijk.

Uiteraard moet worden gegarandeerd dat voldoende personeelsleden, documentalistinnen en juristen, met deze taak zijn belast, omdat die documentaire middelen anders onbruikbaar dreigen te worden⁵⁰. Deze documentaire middelen zijn trouwens de basis voor Juridict, de website met arresten beschikbaar voor het publiek.

Zoals al vastgesteld in punt C.2. waren er in 2017-2018 langs Nederlandstalige kant opnieuw niet voldoende bestuurlijk attachés werkzaam in het Auditoraat om elke afdeling Bestuursrechtspraak/Wetgeving een eigen bestuurlijk attaché toe te wijzen. Aan Franstalige kant krijgen de auditeurs minder ondersteuning bij het opstellen van ontwerpverslagen in eenvoudige zaken, doordat de attaché-juristen die de Raad van State hebben verlaten, niet vervangen zijn.

Over documentatie en vorming in het algemeen, zie ook D.1.1., D.3.2. en D.5.

---

⁵⁰ Zie ook punt D.3.2.

D.3. Weerslag van de werklust op de ter beschikking gestelde middelen

D.3.1. Het aantal auditeurs en hun affectatie

De in artikel 123 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State bedoelde tijdelijke kaderuitbreiding was bedoeld om de achterstand in de afdeling Bestuursrechtspraak weg te werken of te voorkomen en om het hoofd te kunnen bieden aan de werklust in de afdeling Wetgeving. In totaal ging het op het Auditoraat om 12 betrekkingen, zes van elke taalrol. Herhaald wordt dat dit “achterstandskader” langs Nederlandstalige kant volledig is uitgedoofd sinds 1 augustus 2017. Aldus bestaat sinds dan het Auditoraat aan Nederlandstalige kant sinds 1 augustus 2017 nog slechts uit één (adjunct) auditeur-generaal en 39 afdelingshoofden, eerste auditeurs, auditeurs en adjunct-auditeurs. Dit is het wettelijk kader. In 2017-2018 werd gedurende 3 maanden gewerkt met één niet ingevulde functie en gedurende twee maanden met twee niet ingevulde functies binnen het wettelijk kader. Op 1 september 2018 telde het uitbreidingskader aan Franstalige kant nog maar één enkele persoon.

Het dient nogmaals onderstreept dat de afdeling Wetgeving ingevolge de zesde staats hervorming, meer bepaald de grote overdracht van bevoegdheden aan de Gewesten en de Gemeenschappen, jaren geconfronteerd wordt met een groter aantal adviesaanvragen dan voorheen. In zeer veel dossiers moest de bevoegdheid grondiger worden onderzocht, rezen er nieuwe knelpunten en moest nieuwe adviespraktijk worden ontwikkeld. Dit leidde tot meer werk voor de auditeurs in de eigen dossiers en tot een groot aantal Verenigde Kamers -in 2013-2014 87, in 2014-2015 62, in 2015-2016 71, in 2016-2017 52 en in 2017-2018 terug 80. Daarnaast waren er in 2017-2018 6 algemene vergaderingen wetgeving. Deze vergen een grondigere voorbereiding en de inzet van 2 auditeurs.

Het aantal adviesaanvragen is bovendien één zaak, de inhoud van de voorgelegde teksten is een andere. Zo lijkt de omvang van de voorgelegde teksten, gerekend aan de hand van het aantal artikelen die de teksten bevatten, in beduidende mate toe te nemen. Daarnaast is er de steeds toenemende impact van internationaal en Europees recht, hetgeen het onderzoek van de adviesaanvragen⁵¹ complexer maakt.

Tevens moet worden vastgesteld dat de wettelijke ingrepen om de pieken beter te spreiden (termijn van 60 dagen, termijnverlenging in de zomer) niet voldoende effect blijken te hebben. Slechts in 2% van de adviesaanvragen werd het advies gevraagd op een termijn van 60 dagen⁵².

De blijkbaar niet te veranderen manier van de regelgevers om net voor de verlofperiodes massaal adviesaanvragen door te sturen met de verwachting dat de Raad van State deze aanvragen tijdens de vakantieperiode zal behandelen, gecombineerd met de dwingende adviestermijn vergt een bijzonder grote inzet van de leden van het Auditoraat en vergroot nog de werkdruk omdat er net in die periode niet op volle kracht kan worden gewerkt. Het hoeft geen betoog dat dit het risico meebrengt van een noodgedwongen summierder onderzoek met een gevaar voor een verlies aan kwaliteit van de verslagen. Een betere spreiding in de tijd bij het indienen van de adviesaanvragen zou de kwaliteit van de verslagen ten goede komen en dus een win-win situatie vormen voor de adviesaanvragers en voor de Raad van State. Het kan ook ertoe bijdragen dat inzake ontwerpen van reglementaire besluiten minder vaak een termijnverlenging moet worden gevraagd, hetgeen extra administratief werk meebrengt voor

⁵¹ Uiteraard geldt dit vaak ook voor dossiers bestuursrechtspraak.

⁵² Zie de gegevens in deel II - Werking van de Kamers – afdeling Wetgeving, sub A.3.; zie ook reeds punt B.2.

de adviesaanvragers en de Raad in zijn geheel. Onder meer deze pieken in het aantal in adviesaanvragen hebben ook tot gevolg dat inzake wetgevende ontwerpen de termijn soms niet nageleefd kan worden, en dat, inzake ontwerpen van reglementaire besluiten, de adviesaanvragen soms van de rol werden afgevoerd overeenkomstig artikel 84, §4, tweede lid, gecoördineerde wetten op de Raad van State.

Artikel 76 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, zoals het is gewijzigd bij de wet van 2 april 2003, bepaalt dat per taalrol 12 leden van het Auditoraat bij voorrang worden aangesteld bij de afdeling Wetgeving. Gelet op al het voorgaande, gelet op het opnieuw hoger aantal adviesaanvragen in 2017-2018 en afgaande op de ervaring dat er steeds nog meer aanvragen zijn naarmate de zittingsperiode haar einde nadert, lijkt men te mogen stellen dat dit aantal ontoereikend is. Dat geldt des te meer daar de progressieve vermindering van het aantal bestuurlijk attachés die de noodzakelijke updates doen van onze documentaire bronnen, de leden van het Auditoraat ertoe verplicht ook op dat vlak werk over te nemen om de kwaliteit van het werk en de snelheid waarmee het moet worden verricht, te kunnen waarborgen. Evenwel bemoeilijken de niet-samendrukbare noden van de afdelingen Bestuursrechtspraak ieder streven naar structurele versterking van de afdeling Wetgeving.

Zo zijn bijvoorbeeld de gevolgen die het wegvallen van 6 auditeurs heeft op de werking van de Nederlandstalige afdelingen van het Auditoraat, zoals reeds eerder, ook in 2017-2018 opnieuw duidelijk. Het behoud in de afdeling Wetgeving van zo veel mogelijk 12 en zelfs 13 auditeurs, wat ook in 2017-2018 als noodzakelijk werd gezien, gaat ten koste van het aantal auditeurs dat in de afdelingen Bestuursrechtspraak te werk kan worden gesteld en dus ten koste van het aantal zaken bestuursrechtspraak dat behandeld kan worden en de doorlooptijd⁵³.

Het verleden heeft uitgewezen dat het niet vanzelfsprekend is en zelfs contraproductief om auditeurs simultaan in de beide afdelingen te laten functioneren. Vanwege de vertraging in de behandeling van de dossiers “bestuursrechtspraak”, die samengaat met het groeiende aantal dringende adviesaanvragen bij de afdeling Wetgeving, hebben de toenmalige auditeurs-generaal in de jaren tachtig immers afdelingen ingevoerd in het Auditoraat bestemd voor enerzijds de bestuursrechtspraak en anderzijds de wetgeving. Vandaar dat de leden van het Auditoraat van dan af ofwel in de afdeling Wetgeving, ofwel in een afdeling Bestuursrechtspraak zijn tewerkgesteld.

Daarbij komt dat de benadering van een dossier bestuursrechtspraak en een dossier wetgeving fundamenteel van elkaar verschilt. Waar bij een dossier bestuursrechtspraak het onderzoek in de regel bepaald wordt door de middelen die de partijen aanvoerden, is het bij een adviesaanvraag in de afdeling Wetgeving de taak van de auditeur om zelf op zoek te gaan naar de problemen van o.m. bevoegdheid van de steller en overeenstemming met hogere rechtsnormen, nu ook steeds meer van supranationaal recht, die de voorgelegde teksten stellen. Daarbij dient ook gebruik gemaakt van andere databanken dan in de bestuursrechtspraak.

Overgaan van een afdeling Bestuursrechtspraak naar de afdeling Wetgeving en *vice-versa* vergt dus een zekere studie- en inwerktijd alvorens een normaal rendement kan worden bereikt.

---

⁵³ Zie ook punt D.1.

Gelet op de verwachte grotere bevraging van de afdeling Wetgeving en de zeer grote fluctuaties daarvan over het jaar enerzijds en het kleinere aantal auditeurs dat beschikbaar blijft voor de afdelingen Bestuursrechtspraak anderzijds dient er aandacht te worden gegeven aan de mogelijkheid om te kunnen beschikken over auditeurs die kunnen bijspringen de enen in de wetgeving, de anderen in de bestuursrechtspraak.

Daarom werd in de Nederlandstalige afdelingen een systeem uitgewerkt, dat startte vanaf 1 september 2016, dat moest toelaten om polyvalente auditeurs op te leiden, d.w.z. auditeurs die vertrouwd zijn met zowel de taak van een auditeur in de afdeling Bestuursrechtspraak als met deze van een auditeur in de afdeling Wetgeving. Concreet zouden telkens in cycli van zes maanden twee auditeurs bestuursrechtspraak overgaan naar de afdeling Wetgeving en één auditeur wetgeving naar de afdeling Bestuursrechtspraak. In het Activiteitenverslag 2015-2016 en ook in 2016-2017 werd reeds opgemerkt dat het onvermijdelijk is dat dit op korte termijn zal wegen op de productiviteit en op het globale resultaat van de Nederlandstalige afdelingen van het Auditoraat want drie leden zullen zich in een nieuwe werkwijze moeten inwerken maar tegelijk de hoop uitgesproken dat dit op langere termijn zal renderen omdat meer en meer auditeurs polyvalent inzetbaar zullen zijn.

Herhaald wordt dat in de loop van het gerechtelijk jaar 2017-2018 de doorlooptijd in de afdelingen Bestuursrechtspraak weer stijgt. Het blijkt aldus niet mogelijk met een effectief van 27 – *de facto* veeleer 26 – auditeurs bestuursrechtspraak de stijging van de doorlooptijd tegen te gaan. Anderzijds worden de 12 – ook in 2017-2018 *de facto* grotendeels 13 (12 – 1 + 2) – auditeurs wetgeving bijna structureel overbevraagd. Het systeem van wederzijdse bijstand bestuursrechtspraak-wetgeving toegepast in 2016-2017 en deels nog in 2017-2018 biedt inderdaad het voordeel meer polyvalente auditeurs op te leiden zodat auditeurs flexibeler ingezet kunnen worden. Anderzijds blijkt dit systeem een grotere impact te hebben op de productiviteit in de afdelingen Bestuursrechtspraak dan in de afdeling Wetgeving. Dit systeem werd in de loop van dit gerechtelijk jaar 2017-2018 dan ook herzien, te meer daar er reeds een groot aantal auditeurs zijn met ervaring in beide afdelingen. Meer structurele oplossingen dringen zich echter op.

Ten slotte zou het trouwens opportuun zijn na te gaan of er zo voor de wetgeving als voor de bestuursrechtspraak en zonder onderscheid tussen de Franstalige en Nederlandstalige afdelingen van het Auditoraat, momenteel genoeg auditeurs zijn om de leden van de Raad voldoende in staat te stellen te functioneren. In het wettelijk kader zijn er in theorie 44 staatsraden voor 80 auditeurs, hetzij een verhouding van 1,8⁵⁴, die afwijkt van de gebruikelijke verhouding van 2. Er moet dus een nieuw evenwicht worden gevonden.

D.3.2. Het ondersteunend personeel⁵⁵

Zoals reeds gezegd is het de taak van de bestuurlijk attachés om, naast de documentalist, de databanken die de Raad van State ter beschikking stelt te voeden en te beheren.

Daarnaast kunnen de bestuurlijk attachés de leden van het Auditoraat ook bijstaan bij het opstellen van de verslagen.

Aan Nederlandstalige kant beschikte het Auditoraat tijdens het besproken gerechtelijk jaar 2017-2018 grotendeels slechts over 4 effectief werkzame bestuurlijk attachés, dit wil zeggen

---

⁵⁴ Zie ook punt D.8.

⁵⁵ Zie ook C.2.-3. en D.3.2.

nog één minder dan in 2016-2017. In werkelijkheid ging dit om 3,4 FTE tot 1 juni 2018 en, na de mutatie van één attaché vanuit de Kamers, vanaf 1 juni 2018 opnieuw om 4,2 FTE. Van deze vier en sinds 1 juni 2018 vijf attachés is één attaché toegewezen aan de afdeling Wetgeving waar zij zich voornamelijk bezighoudt met de interne databank “*capita selecta*” en met het bijstaan van de auditeurs wetgeving en ook bijspringt voor het opstellen van de documentaire nota’s ten behoeve van de auditeurs en de staatsraden wetgeving indien de deskundigen documentatie het werk niet aankunnen. De overige attachés staan in principe in voor het voeden en onderhouden van de databank bestuursrechtspraak en, indien de tijd het toelaat, kunnen zij steun verlenen aan de auditeurs bestuursrechtspraak bij het opstellen van hun verslagen.

Doordat het ter beschikking stellen van de rechtspraak aan de hand van een databank een wettelijke taak is van het Auditoraat worden de bestuurlijk attachés daarvoor prioritair ingezet. Reeds in het activiteitenverslag van 2014-2015 werd gesteld dat de toenmalige bezetting nauwelijks toeliet om de databank Audidoc up to date te houden. Er werd toen aangegeven dat voorrang wordt gegeven aan de invoer maar dat sommige deeltaken, zoals het onderhoud van de databank, noodgedwongen op een laag pitje moesten worden gezet en de taak van bijstand aan de auditeurs om dezelfde reden in de meeste gevallen beperkt is gebleven tot punctuele opzoeken. Het bijkomende vertrek van nog een bestuurlijk attaché sinds 2015-2016 heeft deze situatie alleen maar acuter gemaakt. Aldus werd in het activiteitenverslag 2015-2016 opnieuw aangegeven dat het aantal bestuurlijke attachés ontoereikend is om tegelijkertijd de invoer van de arresten in de databanken te verzorgen en deze databank ook te onderhouden, d.w.z. het continue werk van het bewaken van de interne consistentie en de noodzakelijke periodieke opkuis van de invoeringen. Vooral dat laatste kan niet op alle domeinen meer gebeuren met de vereiste frequentie en grondigheid. Op termijn riskeert dit de kwaliteit van de databank aan te tasten. Die toestand is niet verbeterd in 2016-2017 en, gelet op het feit dat tot 1 juni 2018 *de facto* werd gewerkt met 4 attachés (in feite 3,4 FTE) evenmin in 2017-2018. Pas vanaf 1 juni 2018 kon worden gewerkt met 5 attachés (in feite 4,2 FTE).

In 2017-2018 hebben de 3 (in feite 2,6 FTE) en vanaf 1 juni 2018 4 (in feite 3,4 FTE) bestuurlijk attachés verbonden aan de afdelingen Bestuursrechtspraak 816 arresten/beschikkingen ingevoerd in de databank Audidoc. In 2016-2017 was dit nog 944 arresten/beschikkingen en in 2015-2016 1191. Dan waren echter het ganse gerechtelijk jaar 5 attachés verbonden aan het Auditoraat waarvan 4 aan de afdelingen Bestuursrechtspraak. Deze opdracht vertegenwoordigt 76,4% van hun tijdsgebruik (365,5 dagen op een totaal van 478,5 dagen) zodat er slechts 23,6% of net iets minder dan één vierde van hun tijd overblijft om steun te verlenen aan de auditeurs bij de behandeling van de dossiers.

De afdeling Wetgeving wordt ondersteund door één bestuurlijk attaché (in feite 0,8 FTE) en vier deskundigen documentatie (niveau 2+ - zie echter punt C.3. en hierna voor de effectieve samenstelling), wat absoluut noodzakelijk is gezien de zware bevraging van de afdeling Wetgeving. Door deeltijds werken gaat het samen op 31 augustus 2018 in werkelijkheid ook slechts om 4,6 FTE.

Twee deskundigen documentatie verlieten op 1 januari resp. 1 april 2018 definitief de Raad. Eerder waren zij reeds vanaf 1 januari 2017 respectievelijk 1 april 2017 afwezig wegens stage. Een adjunct-secretaris, die weliswaar slaagde voor het statutair examen deskundige documentatie en zijn stage in deze functie begon in april 2018 na het definitief vertrek van één van de twee voormelde deskundige documentatie, en een opsteller, voeren sindsdien het werk uit van een deskundige documentatie. Dit vergt uiteraard meer begeleiding door de

bestuurlijk attaché en de auditeurs, en heeft aldus een impact op hun werklast en productiviteit. Gelet op het grote aantal adviesaanvragen en de noodzaak tijdig documentatienota's ter beschikking te kunnen stellen aan de betrokken auditeur en staatsraden, dient *de facto* ook de bestuurlijk attaché verbonden aan de afdeling Wetgeving een groot deel van haar werktijd te besteden aan de redactie van deze nota's. Het gaat om 75,8% van haar werktijd (125 dagen op een totaal van 165 dagen). Er blijft voor haar dan ook weinig tijd voor het werken aan de databank "Capita selecta" (40 dagen of 24,2%). Gelet op het belang hiervan voor de werking van de afdeling Wetgeving, zeker wanneer bijstand dient te worden verleend door auditeurs bestuursrechtspraak, wordt thans een deel van de invoer gedaan door een klerk-typist en dit op basis van een selectie door de auditeurs wetgeving. Dit vergt een extra inzet van hen terwijl een controle dient te worden uitgevoerd door de bestuurlijk attaché en de twee auditeurs die waken over de eenvormigheid.

Vastgesteld dient aldus te worden dat de bestuurlijk attachés in de afdelingen Bestuursrechtspraak een groot deel van hun werktijd besteden aan de invoer van arresten en beschikkingen in de databank Auditoraat, terwijl de bestuurlijk attaché in de afdeling Wetgeving een groot deel van haar werktijd in feite dient te besteden aan het begeleiden van de redactie of de redactie van de documentatienota's en dus nog weinig tijd kan besteden aan de databank wetgeving. Samen besteden zij 63% van hun werktijd (405,5 dagen op een totaal van 643,5 dagen) aan het bijhouden van de databanken. Van de resterende 238 dagen (of 37%) worden 125 dagen, of 52,5%, besteed aan documentatienota's, in feite het werk van een deskundige documentatie (niveau 2+).

Zoals reeds in het activiteitenverslag van 2015-2016 en opnieuw in 2016-2017 werd gesteld door de korpschef van de Nederlandstalige afdelingen van het Auditoraat is het huidige aantal bestuurlijk attachés nog steeds ontoereikend om tegelijkertijd de invoer van de arresten in de databanken te verzorgen en deze databank ook te onderhouden, dit wil zeggen het continue werk van het bewaken van de interne consistentie en de noodzakelijke periodieke opkuis van de invoeringen, en andere bijstand aan de auditeurs te bieden. Vooral dat onderhoud kan niet op alle domeinen meer gebeuren met de vereiste frequentie en grondigheid. Op termijn zal dit, indien er geen mouw kan aan gepast worden, de kwaliteit van de databank aantasten. Daarnaast is er weinig of geen ruimte voor bijstand aan de auditeurs, hetgeen een impact heeft op de termijn waarbinnen dossiers bestuursrechtspraak of wetgeving kunnen worden onderzocht. Ook het feit dat er geen attaché per afdeling is, beïnvloedt negatief de werking. Dit belet ook verdergaande specialisatie. Omgekeerd blijkt uit dit overzicht dat er vaak ook onvoldoende deskundigen documentatie zijn om tijdig de documentatienota's te kunnen opstellen. Een tijdige en volledige documentatienota is nochtans een voorwaarde voor het efficiënt kunnen werken van de afdeling Wetgeving⁵⁶.

De situatie aan Franstalige kant was tot nu toe minder zorgwekkend, maar doet thans vragen rijzen. De 5,8 VTE bestuurlijke attachés aangesteld bij de afdeling Bestuursrechtspraak hebben in de loop van het jaar 2017-2018 geholpen bij het opstellen van 977 samenvattingen (tegen 1.049 in 2016-2017) en 65 verslagen (tegen 93 een jaar eerder).

Er moet opgemerkt worden dat de redactie van samenvattingen gepaard gaat met het selecteren van arresten, het toewijzen van trefwoorden en het updaten van rubrieken.⁵⁷

---

⁵⁶ Zie over dit alles verder punt D.7.

⁵⁷ Hiervoor zijn zin voor analyse en grote nauwkeurigheid vereist. Omwille van het groot aantal onderzochte arresten en behandelde materies dient hieraan veel tijd besteed te worden. Vooral aan de arresten die uitgesproken worden inzake ruimtelijke ordening, stedenbouw, milieu en bescherming van het erfgoed moet bijzonder veel tijd besteed worden.

De voortgang van arresten die in de databank “Jurisprudence” ingevoerd moeten worden is herzien met het oog op een efficiëntere manier van werken en aan de auditeurs en de attachés-juristen zijn precieze doelstellingen opgelegd in verband met de termijn voor de verwerking van documentatie in een poging de databank “*Jurisprudence*” zo goed en snel mogelijk up-to-date te houden. Het is duidelijk dat de bestuurlijk attachés door de niet-vervanging van de attachés-juristen minder zullen kunnen meewerken aan het opstellen van verslagen en aan het ontwikkelen van de databanken “Jurisprudence” zelf.

Sinds het begin van het gerechtelijk jaar 2017 wordt de databank “*Capita selecta*”, die de voornaamste “legisprudentie” van de afdeling Wetgeving bevat, aan Franstalige kant weer gevoed en de voorheen niet-ingevoerde adviezen zijn ingevoerd waardoor er geen achterstand meer is.⁵⁸

Wel is er een zekere achterstand in invoer aan Nederlandstalige kant. Dit is enerzijds het gevolg van de overbevraging van de auditeurs, die prioriteit geven aan het onderzoek van de adviesaanvragen, en anderzijds van het feit dat de enige bestuurlijk attaché van de afdeling Wetgeving, gelet op het grote aantal adviesaanvragen, regelmatig de deskundigen documentatie moet bijspringen bij de redactie van de wetgevingsnota’s.

De vermindering van het aantal bestuurlijk attachés aangesteld bij het Auditoraat brengt, zoals al opgemerkt in eerdere activiteitenverslagen, niet alleen met zich dat de auditeurs minder hulp krijgen bij het opstellen van verslagen. Ze brengt ook de update van de eigenlijke databanken in gevaar, tenzij aan de leden van het Auditoraat gevraagd wordt zich meer bezig te houden met documentatie ten koste van hun hoofdplicht en *a fortiori* van de occasionele bijstand die zij verlenen aan hun collega’s aangesteld bij de afdeling Wetgeving of, omgekeerd, bij de afdeling Bestuursrechtspraak.

D.4. Relaties met de pers en de rechtzoekenden- de persmagistraten bij het Auditoraat

In de beleidsplannen van de (vroegere) auditeurs-generaal werd de noodzaak opgenomen van het oprichten van een persdienst teneinde de communicatie met de pers en de rechtzoekende te professionaliseren en te verbeteren.

In uitvoering daarvan werd in het Auditoraat, zoals in de Raad, een persdienst opgericht. Vier auditeurs, twee Franstaligen en twee Nederlandstaligen volgden daartoe een mediatraining die specifiek voor de persmagistraten van de Raad van State werd georganiseerd.

Het is hun taak om als persmagistraten van het Auditoraat op te treden indien er naar de pers toe moet worden bericht over een verslag van een van zijn leden.

Vermits de verslagen van het Auditoraat niet openbaar zijn en alleen worden megedeeld aan de partijen zal een publieke reactie vanwege de persmagistraten van het Auditoraat alleen reactief kunnen zijn, d.w.z. alleen mogelijk zijn indien en wanneer partijen het verslag in de pers hebben gebracht.

Ook zal er pas moeten gereageerd worden wanneer de inhoud van het verslag manifest verkeerd wordt voorgesteld. Daarbij is het de bedoeling het publiek correct voor te lichten over de inhoud van het auditoraatsverslag.

---

⁵⁸ Zie daarover punt D.7.

Gelet op deze beperkingen eigen aan de taak van de leden van het Auditoraat hebben de persmagistraten van het Auditoraat slechts in enkele gevallen moeten tussenkomen.

Er bestaan eveneens synergieën met de persmagistraten van de Raad. Volgens ons verdient het aanbeveling die samenwerking aan te moedigen en uit te breiden, wat aan de reeds bestaande verbondenheid binnen de instelling ten goede zal komen.

Op initiatief van de Association of the Councils of State and Supreme Administrative Jurisdictions of the European Union (ACA), werd sinds enkele jaren een forum geactiveerd waarop leden van de vereniging juridische vraagstellingen en antwoorden kunnen uitwisselen. Twee van de vier persmagistraten van het Auditoraat fungeren als aanspreekpunt voor dit forum bij de Belgische Raad van State. Zij ontvangen de vragen en zorgen ervoor dat ze indien mogelijk vanuit de Belgische Raad van State ook een antwoord krijgen en dat dit op het forum wordt gepost.

D.5. Vorming en informatie

In hun beleidsplannen beklemtoonden de auditeurs-generaal het belang van vorming. Ondanks de budgettaire beperkingen kon tijdens het onderzochte gerechtelijk jaar ingegaan worden op de verzoeken om colloquia en andere studiedagen bij te wonen over onderwerpen in verband met de activiteiten van de Raad van State.

Hoewel minder vaak, konden de opleidingen in het kader van de “Middagen van het Auditoraat” ook in 2017-2018 toch doorgaan onder impuls van de collega’s die er de bezielers van zijn. Het ging om de volgende uiteenzettingen:

- 11 december 2017 “Tips en weetjes over het Hof van Justitie, zijn werking en de samenwerking met de nationale rechter: een persoonlijk verslag naar aanleiding v/e "Erasmus" uitwisselingsprogramma georganiseerd door ACA-Europe” door Inge Vos, auditeur;
- 26 februari 2018 “Le Règlement européen sur la protection des données et le secteur public” door Elise Degrave, lector Univ. Namen;
- 23.04.2018 “Recente evoluties inzake delegaties van regelgevende bevoegdheid” door Jeroen Van Nieuwenhove, staatsraad.

Zie hierboven eerder ook D.1., D.2. en D.3.2.

D. 6. Verhouding binnen het Auditoraat en tussen de Raad en het Auditoraat

In de beleidsplannen van de auditeurs-generaal wordt gewezen op het belang van een goede verstandhouding en samenwerking binnen het Auditoraat en tussen de Raad en het Auditoraat met respect voor ieders autonomie. Het zorgt ervoor dat de Raad van State zijn rechtsprekende en adviserende taken goed kan vervullen. De korpschefs dienen daarop toe te zien en zij moeten de toon aangeven.

Zo werden in 2017-2018 binnen het Auditoraat regelmatig afdelingsvergaderingen georganiseerd en ook overleg met de afdelingshoofden, en werd gecommuniceerd over algemene beleidspunten. Tevens werd, naast kleinere recepties ter gelegenheid van een

vertrek of benoeming, door de Vriendenkring van het Auditoraat, ook een team-building activiteit georganiseerd voor alle leden en administratieve medewerkers van het Auditoraat.

Regelmatige korpschefsoverleg zoals in 2017-2018 is een belangrijk instrument voor de goede samenwerking en verstandhouding tussen het Auditoraat en de Raad.

D.7. Bijzondere situatie van de documentalist en de deskundigen documentatie aangesteld bij het Auditoraat

Luidens artikel 76, § 2, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, worden “de leden van het Auditoraat (...) ermee belast de documentatie betreffende de rechtspraak (...) van de Raad van State in de vorm van geautomatiseerde bestanden bij te houden, te bewaren en ter beschikking te stellen”.

Krachtens deze bepaling zijn twee documentalist van niveau 1 (1 N en 1 F), onder andere ermee belast de gegevensbanken “Audidoc” en “Jurisprudence” voor de afdeling Bestuursrechtspraak en “*Capita selecta*” voor de afdeling Wetgeving te ontwikkelen en te onderhouden.

Overigens heeft de hervorming van de afdeling Wetgeving, bij de wet van 2 april 2003, er inzonderheid toe geleid dat het Auditoraat belast wordt met het verzamelen en het analyseren van alle documentatie die nodig is voor het onderzoek van de adviesaanvragen. Voor deze taak, die aan het “onderzoek” van de aanvragen voorafgaat, beschikt het Auditoraat sindsdien over 8 deskundigen documentatie van niveau 2+ (4 N en 4 F).

In de loop van 2015-2016 konden de acht betrekkingen van deskundige documentatie en de twee betrekkingen van documentalist, die eerder contractueel werden ingevuld, op statutaire basis ingevuld worden. Na het vertrek van twee van de acht deskundigen-documentatie (1 N, 1 F) werden wervingsexamens georganiseerd om deze twee daardoor opnieuw vacant geworden betrekkingen opnieuw te bezetten. Twee laureaten van deze examens konden in de loop van november en december 2016 starten zodat de afdeling Wetgeving opnieuw door acht deskundigen documentatie kon worden bijgestaan, wat gezien de zware bevraging van de afdeling, absoluut noodzakelijk is.

In de loop van 2017 namen 2 van deze deskundigen documentatie N (resp. op 1 januari 2017 en 1 april 2017) verlof voor stage. Zij werden vervangen door een adjunct-secretaris (niveau 2+), die weliswaar is opgenomen in de statutaire werfreserve deskundigen-documentatie, en een opsteller (niveau 2). Beide deskundigen-documentatie traden na hun verlof voor stage uit dienst. De eerste vacante plaats werd inmiddels ingevuld door de volgende laureaat van het wervingsexamen die op 15 april 2018 zijn stage begon. De tweede vacante plaats werd voorlopig, om budgettaire redenen, niet ingevuld door de laatste laureaat van het wervingsexamen deskundige documentatie. Die functie blijft waargenomen door een opsteller.

Uiteraard vergt dit extra begeleiding door de auditeurs en de bestuurlijk attaché N toegewezen aan de afdeling Wetgeving, hetgeen ten koste gaat van de specifieke taken van de auditeurs en de bestuurlijk attachés verbonden aan deze afdeling⁵⁹.

---

⁵⁹ Zie reeds punten C.4., D.2. en D.3.2.

D.8. Eindbeschouwing

Zoals de korpschefs van het Auditoraat reeds opmerkten in de vroegere activiteitenverslagen, dient thans opnieuw vastgesteld dat momenteel het Auditoraat niet langer beschikt over voldoende middelen om zijn wettelijke taken met de nodige snelheid te vervullen, zowel in de wetgeving als in de bestuursrechtspraak. Deze vaststelling ontslaat er het Auditoraat zeker niet van om zich op zijn prioritaire taken te concentreren, noch om voortdurend zijn werkmethodes aan te passen teneinde een beter rendement te bereiken. Zoals de vroegere auditeurs-generaal zijn ook de huidige korpschefs van het Auditoraat zich ten volle bewust van de budgettaire eisen waarmee de overheid wordt geconfronteerd en het belang van voldoende snelle beslechting van bestuursgeschillen en een kwalitatieve preventieve rechtsbescherming via adviesverlening. Zij menen dat daartoe, voor de goede werking van het Auditoraat en aldus ook de Raad, minstens opnieuw gekomen moet worden tot de verhouding van 2 auditeurs per staatsraad en dit bij voorkeur via een wijziging van artikel 69 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.

**IV. BEHEER VAN DE RAAD VAN STATE EN
ZIJN INFRASTRUCTUUR IN HET LICHT VAN
DE UITVOERING VAN HET BELEIDSPLAN VAN
DE EERSTE VOORZITTER**

A. Personeel

A.1. Ambtsdragers

A.1.1. Bezetting

Artikel 69 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State bepaalt dat de Raad van State is samengesteld uit:

- 44 leden, zijnde een eerste voorzitter, een voorzitter, 14 kamervoorzitters en 28 staatsraden;
- het auditoraat, samengesteld uit een auditeur-generaal, een adjunct-auditeur-generaal, 14 eerste auditeurs-afdelingshoofden en 64 eerste auditeurs, auditeurs of adjunct-auditeurs;
- het coördinatiebureau, samengesteld uit 2 eerste referendarissen-afdelingshoofden en 2 eerste referendarissen, referendarissen of adjunct-referendarissen;
- de griffie, samengesteld uit een hoofdgriffier en 25 griffiers.

In 2006 is dat kader van de Raad van State tijdelijk uitgebreid met 6 staatsraden (3 van elke taalrol), 12 leden van het auditoraat (6 van elke taalrol) en 6 griffiers (3 van elke taalrol).

De wet van 20 januari 2014 heeft voorzien in de verlenging van deze tijdelijke uitbreiding van het kader tot 31 december 2015.

Met betrekking tot de personeelsuitgaven heeft de federale regering de volgende besparingsmaatregelen opgelegd: een besparing van 4 % in het jaar 2015 en telkenmale 2 % in de daaropvolgende jaren tot en met 2019. Tijdens een overleg dat op 21 januari 2015 heeft plaatsgevonden tussen de korpschefs en de minister van Binnenlandse Zaken is nagedacht over de manier waarop die besparingen dienden te worden uitgevoerd. Gedurende dit overleg is onder meer overeengekomen dat de tijdelijke uitbreiding van het kader na 31 december 2015 niet zou worden verlengd.

De niet-hernieuwing van het tijdelijk uitbreidingskader vanaf 1 januari 2016 heeft de niet-vervanging tot gevolg van 6 staatsraden, 12 auditeurs en 6 griffiers zodra deze de Raad van State verlaten.

a) Samenstelling contingent ambtsdragers en mandaathouders (31/12/2018)

AMBTSDRAGERS	Wettelijk kader		Bezetting		Vacatures	
	F	N	F	N	F	N
Eerste voorzitter & Voorzitter	1	1	1	1		
Kamervoorzitter	7	7	7	7		
Staatsraad	14	14	12	16	2 (*)	-2
Totaal Raad	22	22	20	24	2	-2
Hoofdgriffier	1		1			
Griffier	12	13	12	14		-1
Totaal griffie	13	13	13	14		-1
Eerste referendaris-afdelingshoofd	1	1	1	1		
Eerste referendaris, referendaris, adjunct-referendaris	1	1	1	1		
Totaal coördinatiebureau	2	2	2	2		
Auditeur-generaal & Adjunct-auditeur-generaal	1	1	2	1	-1	
Eerste auditeur-afdelingshoofd	7	7	7	6		1 (*)
Eerste auditeur, auditeur, adjunct- auditeur	32	32	32	31		1 (*)
Totaal auditoraat	40	40	41	38	-1	2
Assessor	5	5	4	4	1 (*)	1 (*)
Totaal ambtsdragers	82	82	80	82	2	
Beheerder		1		1		
Stafdirecteur	1	1	1	1		
Algemeen totaal	83	84	81	84	2	

(*) zie verder punt c).

b) *Bewegingen ambtsdragers en mandaathouders 2018*

In deze bewegingen wordt een onderscheid gemaakt tussen de in- en uitstroom (IN/OUT) in en naar de Raad van State en de doorstroming binnen de Raad van State.

OUT	Datum vertrek		IN	Datum in	
AMBTSDRAGERS					
Eerste auditeur-afdelingshoofd (N)	31.05.2018	1	Adjunct-auditeur (N)	20.09.2018	1
Kamervoorzitter (F)	31.05.2018	1			
Eerste auditeur-afdelingshoofd (N)	30.06.2018	1			
Staatsraad (N)	31.07.2018	1			
Staatsraad (F)	16.09.2018	1			
Eerste auditeur-afdelingshoofd (N)	31.12.2018	1			
Totaal		6			1

DOORSTROMING BINNEN DE RAAD				
AMBTSDRAGERS				Aantal
	Staatsraad		Kamervoorzitter	2
	Eerste auditeur		Staatsraad	3
	Eerste auditeur		Eerste auditeur-afdelingshoofd	3
	Auditeur		Eerste auditeur	12

c) *Vacatures ambtsdragers en mandaathouders (31/12/2018)*

	Vacatures
AMBTSDRAGERS	
Staatsraad	2
Eerste auditeur-afdelingshoofd	1
Adjunct-auditeur	1
Assessor	2
TOTAAL	6

De benoemingsprocedure voor de 2 vacatures van staatsraad in het Franstalige kader werd opgestart in de loop van 2018. Er werden oproepen tot de kandidaten gepubliceerd in de Staatsbladen van 28 mei 2018 en 16 oktober 2018.

Het ambt van eerste auditeur-afdelingshoofd is pas sinds 31 december 2018 vacant.

Het ambt van adjunct-auditeur is vacant tot de indiensttreding van de persoon die als eerste gerangschikt was voor het vergelijkend wervingsexamen voor auditeur.

Er werd voor gekozen om voorlopig niet te voorzien in de 2 vacante betrekkingen van assessor (1N en 1F) en om de daardoor vrijgekomen budgettaire middelen aan te wenden om voor zeer specifieke adviesaanvragen gespecialiseerde juristen als “experten” te kunnen aanstellen middels het voeren van een overheidsopdracht.

A.1.2. Voortgezette nationale opleidingen

Zoals aangegeven in de beleidsplannen van de korpschefs, blijft de voortgezette opleiding van de magistraten een essentieel aandachtspunt en moet de deelname aan interne of externe opleidingen, seminars of colloquia in de mate van het mogelijke worden aangemoedigd. Dat is het geval geweest in 2018, in de loop van dit jaar hebben een aantal magistraten kunnen deelnemen aan de volgende opleidingen:

Nationale opleidingen

- 2018: taal cursus Nederlands LAN 371 (IGO)
- 25.01.2018: Omgevingsvergunning (Vanden Broele)
- 09.02.2018: Wapenwetgeving (Politeia)
- 23.02.2018: Update Gemeenterecht 2017-2018 (Die Keure)
- 04.05.2018: Onderwijscontentieux (Die Keure)
- 07.05.2018: Droits des obligations (Université Liège)
- 08.05.2018: Arbeidsrecht (KUL)
- 08.05.2018: Omgeving TeRecht jaarboek 2017 (Larcier)
- 15.05.2018: Over de staat van de rechtsstaat (vzw 400)
- 05.06.2018: Bestuurlijke handhaving "Hoe door de bomen het bos nog zien?" (Die Keure)
- 08.06.2018: Onderwijscontentieux - Hoger Onderwijs (Die Keure)
- 12.06.2018: Het private beheer van openbare diensten (Die Keure)
- 15.06.2018: La réforme du Code bruxellois de l'aménagement du territoire (Larcier)
- 01.07.2018: Opleiding vertrouwenspersoon NL/FR (Mensura)

20.09.2018: Procederen voor de Raad van State anno 2018 (Die Keure)
20.09.2018: La demande d'indemnité réparatrice (Barreau de Liège)
25.10.2018: De aanbestedende overheid gunningscriteria (Larcier)
25.10.2018: LDR-opleiding: Betonstop is geen bouwstop (2Mpact)
13.11.2018: Het administratief cassatieberoep bij de Raad van State (Die Keure)
14.11.2018: Ruimte voor handhaving (2Mpact)
23.11.2018: Justitie: digitale big bang? (IGO)
29.11.2018: Debat omtrent de rol en de (on)wenselijkheid van bepaalde magistratenprofielen in een beproefde welvaartsstraat (Larcier)
04.12.2018: Le RGPD/GDPR après sa mise en application concrète (Larcier)
07.12.2018: De vereiste van legaliteit/l'exigence de légalité (Larcier)

A.1.3. Onderhouden en verstevigen van de internationale relaties

Wij kunnen heel veel nut halen uit internationale relaties, onder meer via verenigingen als de “Association des Conseils d’État et des Juridictions administratives suprêmes de l’Union européenne” (ACA-Europe) en de “Association Internationale des Hautes Juridictions Administratives” (AIHJA), maar ook uit bilaterale contacten met de hoge administratieve rechtscolleges van de ons omringende landen en uit contacten met Europese hoge rechtscolleges.

In 2018 heeft de Raad van State volop ingezet op deelname aan internationale activiteiten en samenwerking, zoals blijkt uit het hiernavolgende overzicht.

a) ACA-Europe

In 2018 werden er, in samenwerking met ACA-Europe, door de leden van deze organisatie één colloquium en twee seminaries georganiseerd over diverse onderwerpen.

De aanwezigheid van de eerste voorzitter op dergelijke ontmoetingen is belangrijk, met het oog op het leggen en onderhouden van de nodige contacten met zijn buitenlandse collega's. Op 14 mei 2018 vond in Den Haag in het kader van de jaarlijkse algemene vergadering, waarvan de eerste voorzitter statutair deel uitmaakt, het 26^e colloquium van ACA-Europe plaats met als thema “*Une exploration de la technologie et du droit*”. Voor de Raad van State namen de heer R. Stevens, eerste voorzitter, de heer L. Vermeire, auditeur-generaal en de heer Fr. Vanneste, auditeur (die samen met de heer Th. Maes, auditeur, verslaggever was) deel aan dit colloquium.

Op 18 en 19 oktober 2018 is in Tallinn een seminarie gehouden met als thema “*Procédure régulière*”. De heer R. Stevens, eerste voorzitter, en mevrouw P. Vandernacht, kamervoorzitter (tevens verslaggever), hebben aan dit seminarie deelgenomen.

Ten slotte is van 2 tot 4 december 2018 in Keulen een seminarie georganiseerd omtrent “*Les procédures applicables à l’édiction des décisions administratives individuelles*”. De heer R. Stevens, eerste voorzitter, die tevens verantwoordelijk is voor de afdeling Bestuursrechtspraak, en de heer P. Lefranc, staatsraad (eveneens verslaggever) hebben aan dit seminarie deelgenomen.

Een andere samenwerkingsvorm betreft de mogelijkheid om stages te volgen in het buitenland via ACA-Europe. Zo heeft de heer C. Adams, staatsraad, van 15 tot en met 26 oktober 2018 stage gelopen bij het Bundesverwaltungsgericht van Duitsland en heeft de heer B. Cuvelier,

eerste auditeur-afdelingshoofd, van 29 oktober tot en met 9 november 2018 in het kader van het uitwisselingsprogramma voor rechters, gefaciliteerd door ACA-Europe, stage gelopen bij de Raad van State van Frankrijk. Bovendien hebben mevrouw K. Leus en de heer Fr. Gosselin, staatsraden, evenals mevrouw I. Leysen en de heer L. Jans, eerste auditeurs, van 19 tot 30 november 2018 een bezoek gebracht aan het Hof van Justitie van de Europese Unie in Luxemburg.

b) Europa - Europees Hof voor de Rechten van de Mens - Hof van Justitie van de Europese Unie

De Raad van State is gesitueerd te midden van een grote Europese regio en wordt vaak geconfronteerd met (soms zeer complexe) Europese regelgeving, zowel binnen de afdeling Bestuursrechtspraak als binnen de afdeling Wetgeving. Goede contacten met de verscheidene Europese instanties en met de hoogste Europese rechtscolleges (het Hof van Justitie van de Europese Unie (HJEU) en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM)) zijn dan ook noodzakelijk.

Naar aanleiding van de plechtige opening van het gerechtelijk jaar bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, op 26 januari 2018, heeft dit Hof een seminar omtrent "*Het gezag van de rechterlijke macht*" georganiseerd.

Voor de Raad van State namen de Eerste Voorzitter R. Stevens en de Auditeur-generaal L. Vermeire deel aan dit seminar.

Voorts kan nogmaals verwezen worden naar het initiatief dat het EHRM en het HJEU in de loop van 2017 elk op hun beurt genomen hebben voor het op punt stellen en/of het (verder) uitbouwen van een eigen netwerk voor de uitwisseling van informatie, respectievelijk het *Réseau des cours supérieures* en het *Justitieel Netwerk van de Europese Unie*. De Raad van State is tot deze netwerken toegetreden. Staatsraad Frédéric Gosselin fungeert als contactpersoon tussen de Raad van State en deze netwerken.

Het *Réseau des cours supérieures* bij het EHRM werd opgericht om een efficiënte uitwisseling van informatie omtrent de rechtspraak over het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en daarmee verwante onderwerpen tussen het Hof en de hoogste nationale rechtscolleges die lid zijn van dit netwerk te verzekeren.

Voor meer informatie omtrent dit netwerk:

<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=court/network&c=fre>

Het *Justitieel Netwerk van de Europese Unie* bij het HJEU is een netwerk dat werd opgericht om de uitwisseling van informatie en de dialoog tussen het HJEU enerzijds en de grondwettelijke hoven en de hoogste rechtscolleges van de lidstaten van de EU anderzijds te bevorderen. De Raad van State trad in 2018 tot dit netwerk toe. Alle leden van de Raad en van het Auditoraat kunnen toegang krijgen tot het extranet van dit netwerk.

Op 30 november 2018 nam de Eerste Voorzitter in Wenen ook deel aan de "*Conference on the effectiveness of justice systems*", een evenement dat georganiseerd werd door het Oostenrijkse Voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie in samenwerking met de Europese Commissie.

Op de conferentie is de balans opgemaakt van de inspanningen die in heel Europa geleverd zijn ter bevordering van de onafhankelijkheid, de kwaliteit en de doeltreffendheid van de rechtsstelsels en is onderzocht hoe de Europese Unie die inspanningen kan blijven ondersteunen.

c) De vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland (VVSBRN)

De VVSBRN heeft als doel het door rechtsvergelijking verkrijgen van dieper inzicht in elk van beide rechtsstelsels en het daardoor, waar mogelijk, komen tot verbetering van het eigen recht.

De VVSBRN vergaderde op 23 en 24 november 2018 te Utrecht. De preadviezen van de afdeling Publiekrecht handelden over “Burgerparticipatie in de democratische rechtsstaat”.

Voor de Raad van State nam de Eerste Voorzitter deel aan deze vergadering.

d) Raad van State als gastinstelling

De Raad van State trekt niet enkel zelf naar het buitenland, maar fungeert ook als gastinstelling voor andere leden van hoge (administratieve) rechtscolleges.

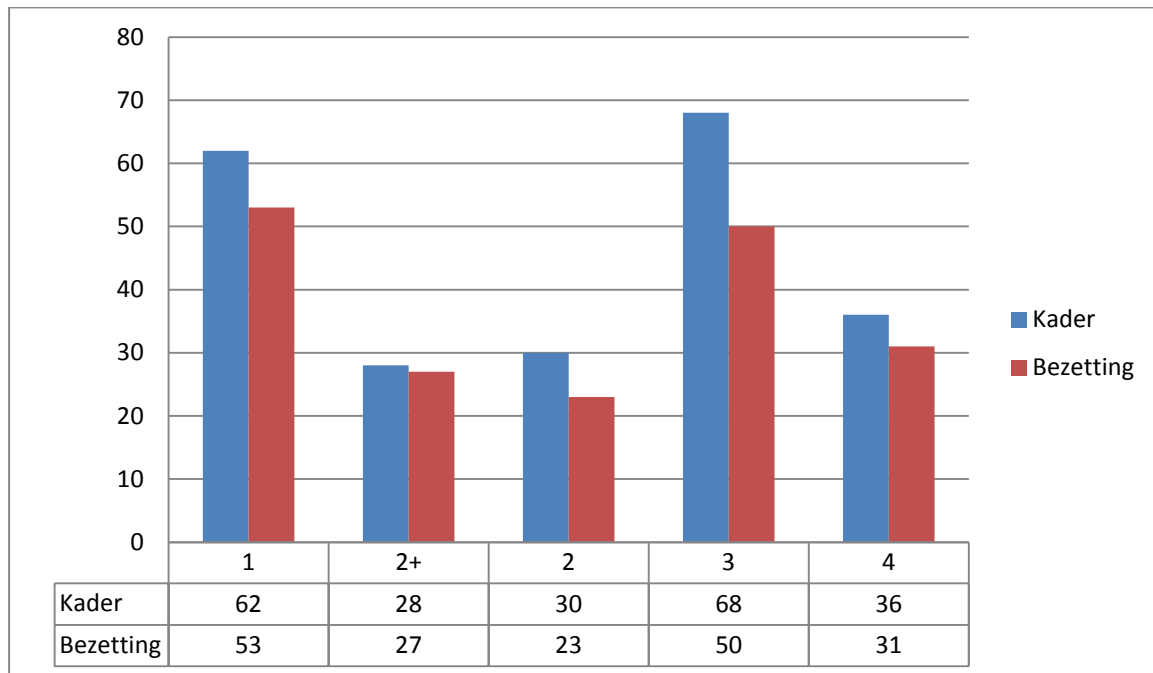
In de loop van 2018 ontving de Raad van State een Griekse magistraat in het kader van een stage.

A.2. Administratief personeel

A.2.1. Bezetting

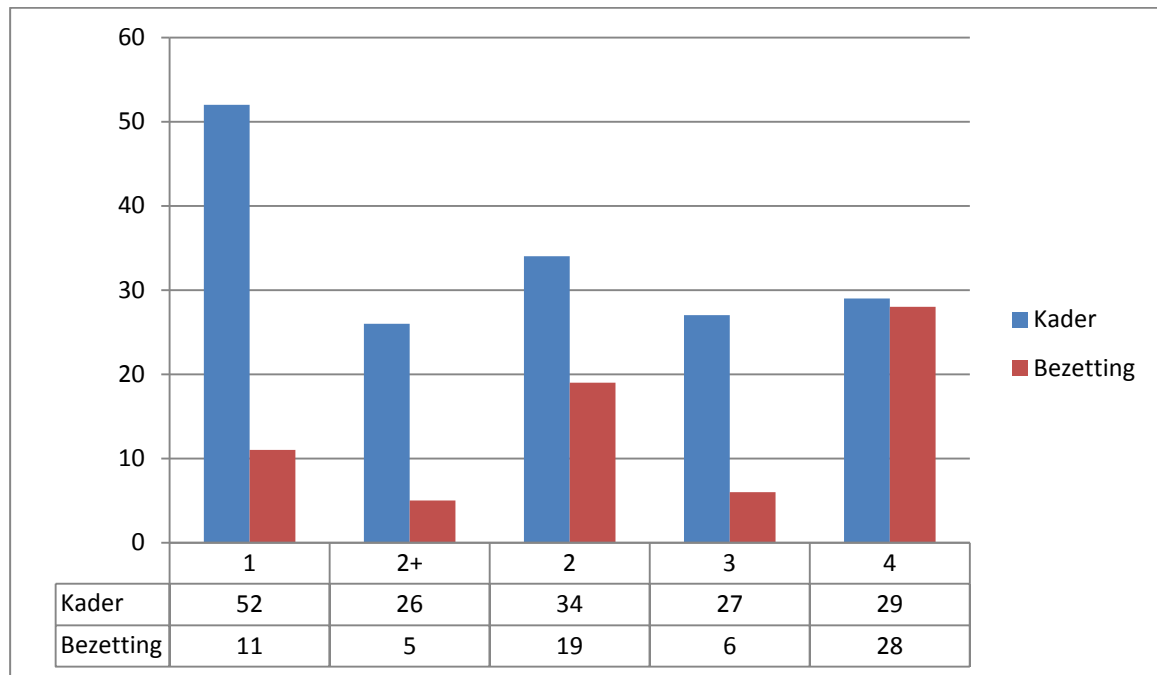
Het administratief personeel bestaat uit 184 statutaire medewerkers (op een kader van 224 betrekkingen) en 69 contractuele medewerkers, te weten 49 contractuele personeelsleden en 20 leden van het schoonmaakpersoneel.

a) Kader / bezetting statutair personeel (31/12/2018)

Stat. 2018	1	2+	2	3	4	Tot.
Kader	62	28	30	68	36	224
Bezetting	53	27	23	50	31	184

b) *Kader / bezetting contractueel personeel (31/12/2018)*

Ctr. 2018	1	2+	2	3	4	Totaal kader	Totaal bezetting
Kader	52	26	34	27	29	168	
Bezetting contr.	11	5	19	6	28*		69
Totaal						168	69

*waaronder 20 poetsmedewerkers

c) *Bewegingen administratief personeel 2018*

Zoals bij de ambtsdragers wordt ook hier een onderscheid gemaakt tussen de in- en uitstroom (IN/OUT) van medewerkers en de doorstroom (BEVORDERINGEN) naar een hogere graad.

OUT	Datum vertrek		IN	Datum in	
STAT. PERS					
Receptionist	28.02.2018	1			
Deskundige documentatie	31.03.2018	1	Deskundige documentatie	15/04/2018	1
Bestuurlijk attaché	31.07.2018	1			
Hoofdklerk-typist	31.07.2018	2			
Bestuurlijk attaché	19.09.2018	1			
Hoofdklerk-typist	31.10.2018	1			
Hoofdklerk-typist	26.12.2018	1			
Totaal		8			1
OUT	Datum vertrek		IN	Datum in	
CONTR. PERS					
Attaché-informaticus	16.02.2018	1			
Bestuurlijk attaché	07.04.2018	1			
Adjunct-secretaris	14.04.2018	1			
Opsteller	30.04.2018	1			
Klerk-typist	31.08.2018	1			
Poetsmedewerker	31.08.2018	1			
Poetsmedewerker	14.10.2018	1	Poetsmedewerker	01.12.2018	1
TOTAAL		7			1

BEVORDERINGEN				
STAT. PERS				Aantal
	Bestuurlijk attaché		Hoofdsecretaris	1
	Hoofdklerk-typist		Opsteller	4

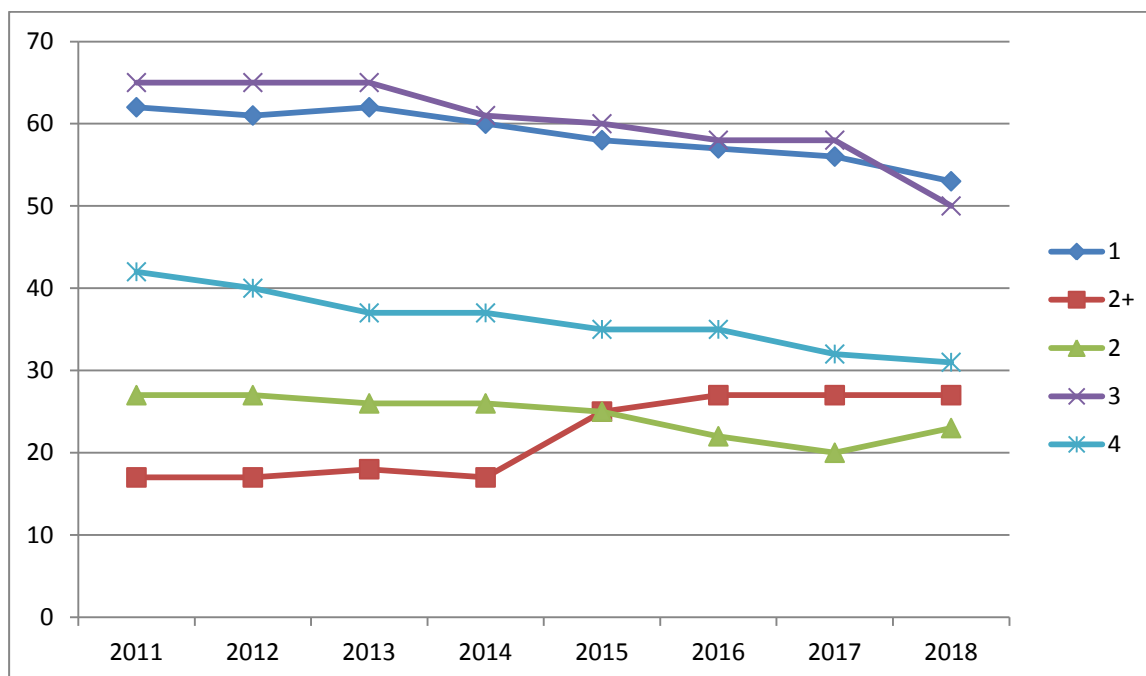
d) Vacatures statutair personeel (31/12/2018)

Raad van State	Kader		Bezetting		Vacante betrekkingen	
	Fr	NI	Fr	NI	Fr	NI
STAT. 31/12/2017						
Niveau 1						
Attaché-informaticus	1	1	1	2	0	-1
Taalattaché	9	9	9	8	0	1
Hoofdsecretaris	3	3	2	3	1	0
Documentalist	3	3	3	3	0	0
Bestuurlijk attaché	15	15	13	9	2	6
TOTAAL niv 1	31	31	28	25	3	7
Niveau 2+						
Adjunct-secretaris	5	5	5	5	0	0
programmeur	1	1	1	1	0	0
Directiesecretaris	4	4	4	4	0	0
Deskundige documentatie	4	4	4	3	0	1
TOTAAL niv 2	14	14	14	13	0	1
Niveau 2						
Opsteller	13	15	10	12	3	3
Technicus informatica	2	0	1	0	1	0
TOTAAL niv 2	15	15	11	12	4	3
Niveau 3						
Klerk-typist	32	32	21	25	11	7
Technicus	2	2	2	2	0	0
TOTAAL niv 3	34	34	23	27	11	7
Receptionist	18	18	13	18	5	0
TOTAAL niv 4	18	18	13	18	5	0
Eindtotaal						
	112	112	89	95	23	18
		224		184		41

e) *Sterke daling van het aantal personeelsleden sedert 2011*

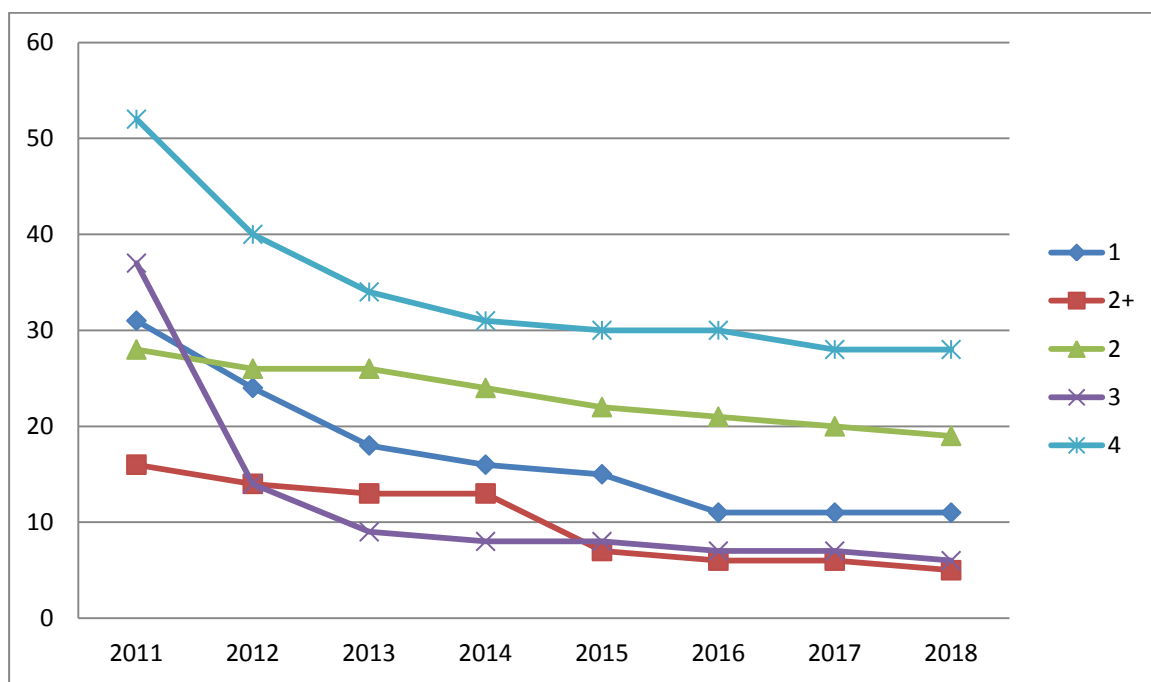
De daling van het aantal administratieve personeelsleden heeft zich voortgezet in 2018, en dit ten gevolge van de opgelegde besparingen.

Evolutie bezetting statutair administratief personeel van 2011 tot 2018 per niveau

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	62	61	62	60	58	57	56	53
2+	17	17	18	17	25	27	27	27
2	27	27	26	26	25	22	20	23
3	65	65	65	61	60	58	58	50
4	42	40	37	37	35	35	32	31
Tot. Stat	213	210	208	201	203	199	194	184

Evolutie bezetting contractueel administratief personeel van 2011 tot 2018 per niveau

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	31	24	18	16	15	11	11	11
2+	16	14	13	13	7	6	6	5
2	28	26	26	24	22	21	20	19
3	37	14	9	8	8	7	7	6
4	52	40	34	31	30	30	28	28
Tot. Contr.	164	118	100	92	82	75	72	69

A.2.2. Initiatieven ter verbetering van het humanresourcesbeleid

a) *Visienota personeelsbeleid*

In opdracht van de korpsoversten werd in 2017 door de beheerder een ‘visienota personeelsbeleid 2017-2020’ opgesteld. In de visienota worden de beleidsprioriteiten voor de periode 2017-2020 vastgelegd. De visienota moet een richtinggevend kader bieden voor het operationeel personeelsbeleid. Alle operationele beslissingen ongeacht of het algemene regelingen dan wel individuele beslissingen betreft, moeten genomen worden rekening houdend met de algemene beleidsprioriteiten zoals uiteengezet in de visienota. Daarnaast geeft de visienota een duidelijk overzicht van de taken/projecten die door de beheerder en de stafdirecteurs in de loop van de komende 2 tot 3 jaar moeten worden gerealiseerd ter uitvoering van het visieplan.

Rekening werd gehouden met enerzijds de externe factoren die het personeelsbeleid bepalen, zoals de budgettaire restricties waaraan de Raad van State onderworpen is, het implementeren bij de Raad van State van het Persopoint-project en de nakende beslissingen inzake de infrastructuur waarover de Raad van State in de toekomst zal kunnen beschikken en daarmee samenhangend de introductie van nieuwe methodes voor de arbeidorganisatie zoals telewerk en de new way of working.

Anderzijds zijn een aantal interne beleidsopties geformuleerd waarvan de belangrijkste inzake het administratief personeel, in een eerste fase, het voorstel is tot herziening van het statuut en van het arbeidsreglement waarbij tevens een aanpassing van de arbeidstijdregeling door het eventueel invoeren van nieuwe modellen voor de organisatie van het werk, zoals telewerk, zal worden onderzocht. In een tweede fase is beslist een gedetailleerde taakomschrijving te geven en werklasmeting te doen van alle diensten om een nieuw evaluatiesysteem op te zetten.

In de loop van januari en februari van 2018 hebben de beheerder en de stafdienst P&O contact opgenomen met de FOD Binnenlandse Zaken, de FOD Financiën en het Vlaams Parlement met de bedoeling de *best practices* te bepalen om een nieuw arbeidsreglement vast te stellen.

In de maanden daarop is aan nieuwe ontwerp teksten gewerkt.

Het ontwerp van nieuw statuut strekt inzonderheid tot het optimaliseren van de aanwervingsprocedures, het harmoniseren van de niveaus en de graden met die van het federaal openbaar ambt, het invoeren van een nieuw evaluatiesysteem en voorts tot het moderniseren van de organisatie van het werk, met name door de invoering van telewerk, het beperken van het systeem voor de werktijdregistratie en het invoeren van specifieke voorzieningen voor het gebruik van de nieuwe technologieën.

Die projecten passen in de algemene hervorming van het openbaar ambt en de harmonisering van de processen in verband met de invoering van een centraal beheer door PersoPoint.

Ze zijn op 18 december 2018 voorgelegd aan de algemene vergadering van de Raad van State, die twee van haar leden ermee belast heeft de teksten grondig te onderzoeken.

b) Voortgezette opleidingen

Zoals voor de ambtsdragers moet erop worden toegezien dat het administratief personeel over maximale mogelijkheden kan beschikken en wordt aangemoedigd om opleidingen te volgen die voor het werk bij de Raad van State nuttig kunnen zijn.

Behalve de *opleidingen* aangeboden door het OFO zijn in 2018 de volgende opleidingen gevolgd:

- 2018 : Vita Nova Supra AED
- 21.06.2018-29.06.2018 : Rustpensioenen van het ambtenarenstelsel (PDOS)
- 20.09.2018 : Procederen voor de Raad van State anno 2018 (Die Keure)

c) PersoPoint

Op 6 oktober 2016 hebben de korpschefs de beheerder en zijn diensten de opdracht gegeven hun volledige medewerking te verlenen aan de overdracht van de personeels- en loonadministratie van de Raad van State aan PersoPoint. Op termijn houdt deze overdracht in dat de personeelsdienst van de Raad van State prioriteit kan geven aan de verbetering van het humanresourcesbeleid.

De initiële planning voorzag in een eerste fase voor de periode 15 april 2018- 31 juni 2018 in de voorbereiding van de overdracht in samenwerking met PricewaterhouseCoopers (PwC). In deze eerste fase zal het huidig beheer van de personeelsdossiers vergeleken worden met de behandeling ervan in de toekomst. Voor de Raad van State heeft Persopoint deze eerste fase verlegd naar de periode september 2018 – februari 2019.

De beheerder en de stafdirecteur P&O hebben in 2018 regelmatig deelgenomen aan de vergaderingen van het beheerscomité en de klantenmeetings georganiseerd door Persopoint. Om zoveel mogelijk praktische en concrete informatie te verkrijgen, heeft de stafdirecteur P&O ook deelgenomen aan bepaalde vergaderingen over de technische integratie en functionele workshops.

Het project is op 13 september 2018 officieel van start gegaan met een *Kick-Offvergadering*, gevolgd door een informatiesessie op 17 september 2018 ten behoeve van de stafdienst P&O.

Het bedrijf PwC, dat van PersoPoint de opdracht had gekregen de analysefase te begeleiden, heeft tijdens de maand oktober de medewerkers van de stafdienst P&O geïnterviewd met het oog op het maken van een fit-gap-analyse ten einde een idee te krijgen van de verschillen tussen de procedés die bij de Raad van State gevolgd worden en die welke in de toekomst door PersoPoint toegepast zullen worden.

PwC heeft begin november 2018 een eerste versie van die fit-gap-analyse afgegeven en de eindversie is na overleg met PersoPoint en de Raad van State in december 2018 afgerond.

In samenwerking met PwC zijn in november en december 2018 verscheidene workshops georganiseerd (milestone planning, risicoanalyse, minimumvoorwaarden) met het oog op het voorbereiden van de overgangsfase en het opstellen van een overgangspan alsook van een veranderings- en communicatieplan.

De effectieve migratie van de personeelsdossiers van de Raad van State naar Persopoint is gepland voor 1 juli 2020.

d) Overdracht van het beheer van de dossiers van de ambtsdragers

Het beheer van de dossiers van de ambtsdragers was voorheen in handen van de FOD Binnenlandse zaken. In het kader van de integratie van de FOD Binnenlandse Zaken in PersoPoint, heeft die gevraagd dat de Raad van State dat beheer voortaan op zich neemt.

De respectieve stafdiensten P&O van de FOD Binnenlandse Zaken en van de Raad van State hebben daartoe verschillende vergaderingen georganiseerd om de noodzakelijke kennisoverdracht te verwezenlijken en ervoor te zorgen dat de overgang in de beste omstandigheden verloopt.

De dossiers van de ambtsdragers zijn in november van 2018 feitelijk overgebracht naar de Raad van State. Sindsdien verzorgt de stafdienst P&O van de Raad van State dus het beheer van de administratieve situatie van de ambtsdragers, met inbegrip van de mutaties die daarmee gepaard gaan.

e) ArnoWeb

De stafdienst P&O beheert sinds verscheidene jaren de gegevens van het volledige personeelsbestand van de Raad van State met de beheertool Arno HR.

In oktober van 2018 is de applicatie ArnoWeb online gezet om alle personeelsleden, met inbegrip van de ambtsdragers, de mogelijkheid te bieden hun persoonsgegevens rechtstreeks te raadplegen en te wijzigen.

B. Begroting 2018

De begroting 2018 is de vijfde begroting die werd opgesteld en uitgevoerd in het licht van de besparingsmaatregelen die de Ministerraad op 15 oktober 2014 heeft genomen:

- wat betreft de personeelskosten gaat het om een lineaire besparing van 4%, door te voeren in 2015, en van 2% voor elk jaar van 2016 tot 2019. Deze besparingen worden toegepast op het geheel van de basisallocaties met code 11.xx (behalve 11.05). Met andere woorden: de besparingsmaatregelen worden toegepast op de drie contingenten personeelsleden, inclusief het bijzonder korps van ambtsdragers van de Raad van State;

- wat betreft de werkingskosten, worden deze onderworpen aan een lineaire besparing van 20% in 2015 en van 2% voor elk jaar van 2016 tot 2019;

- wat betreft de investeringskosten, worden deze onderworpen aan een lineaire besparing van 22% in 2015, van 3% voor elk jaar van 2016 tot 2018 en van 2% in 2019.

B.1. Toegekende vastleggingskredieten – beschikbare kredieten en kredietverbruik

B.1.1. Toegekende kredieten

In de aangepaste begroting 2018 werd in zijn geheel 37.945 Keur uitgetrokken voor het beheer van de Raad van State. Het verbruik van dit budget werd aangerekend op de volgende basisallocates (in k€):

Basisallocatie	Omschrijving	Initieel krediet	Aangepast krediet
13.59.01.111103	bezoldiging statutair personeel	10.378	10.410
13.59.01.111104	bezoldiging contractueel personeel	3.299	3.169
13.59.03.111103	bezoldiging ambtsdragers	22.280	22.387
13.59.01.111145	sociaal dienstbetoon	33	32
13.59.02.121101	werkingskosten	1.527	1.412
13.59.02.121104	werkingskosten ICT	225	247
13.59.02.742201	investeringskosten	49	48
13.59.02.742204	investeringskosten ICT	240	240
Totaal		38.035	37.945

Het initiële krediet werd in de loop van 2018 een keer aangepast: tijdens de begrotingscontrole vond er op voorstel van de Raad van State een herverdeling tussen basisallocaties plaats zoals uit voorgaande tabel blijkt.

B.1.2. Beschikbare kredieten - verbruikte kredieten en saldo

Onderstaande tabel (in k€) geeft per basisallocatie de verbruikte kredieten weer en de bijbehorende saldi ten opzichte van de aangepaste kredieten.

basisallocatie	Omschrijving	aangepast krediet	Verbruik	saldo
13.59.01.111103	bezoldiging statutair personeel	10.410	10.395	15
13.59.01.111104	bezoldiging contractueel personeel	3.169	2.754	415
13.59.03.111103	bezoldiging ambtsdragers	22.387	22.257	130
13.59.01.111145	sociaal dienstbetoon	32	22	10
13.59.02.121101	werkingskosten	1.412	1.362	50
13.59.02.121104	werkingskosten ICT	247	236	11
13.59.02.742201	investeringen	48	27	21
13.59.02.742204	investeringen ICT	240	200	40
Totaal		37.945	37.253	692

Het saldo van 692Keur vindt in hoofdorde zijn oorzaak in de opgelegde blokkeringen. Deze blokkeringen hebben als doel het organiseren van een onderbenutting van de toegekende kredieten. In 2018 werd een bijkomende blokkering opgelegd op het totaal van de personeelskredieten (35.966Keur) van 2% hetgeen een onderbenutting van €719 Keur met zich bracht. Op het einde van het budgettaire jaar werden deze blokkeringen opgeheven hetgeen resulteerde in een saldo van 692Keur.

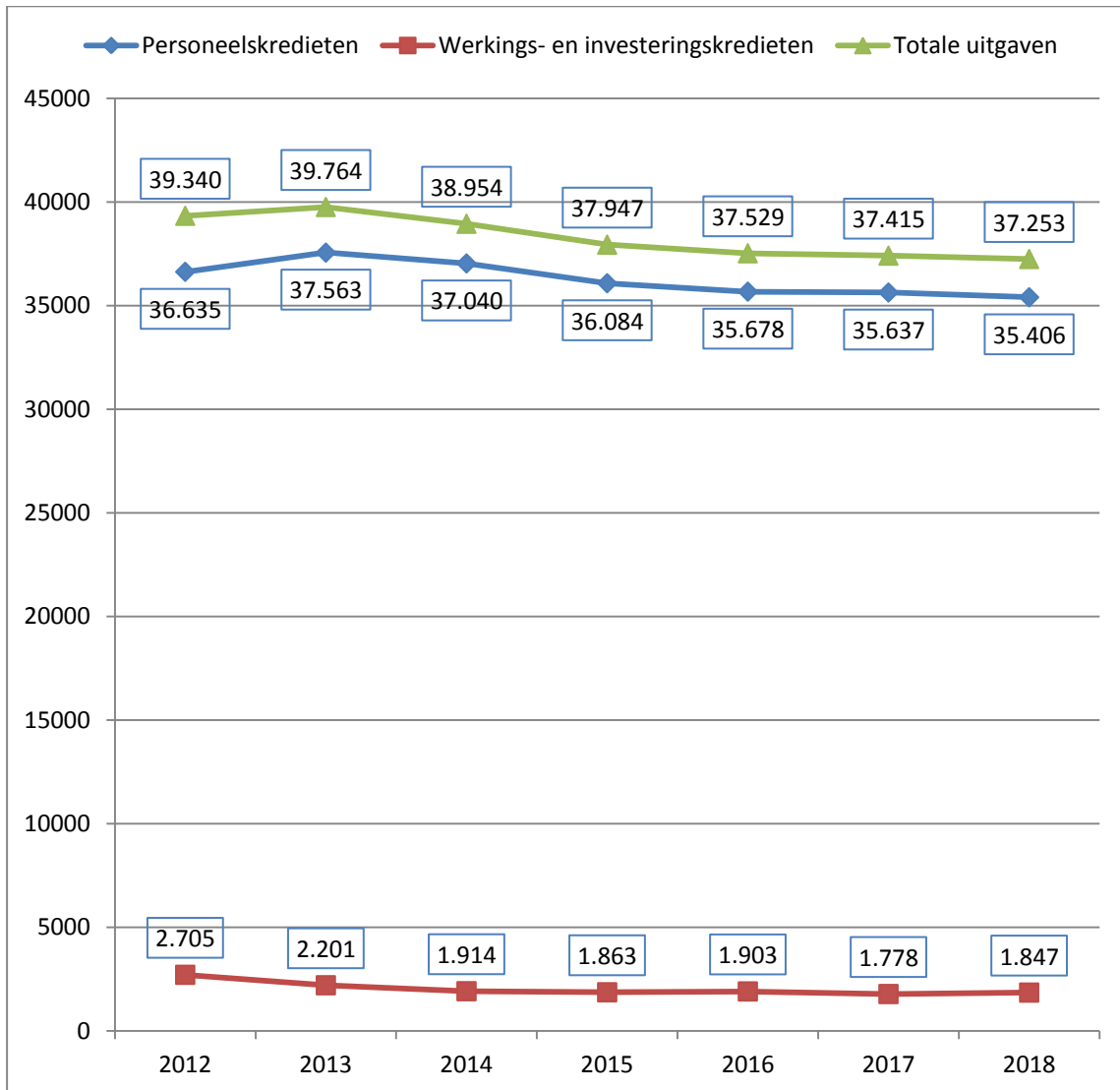
B.1.3. Evolutie van de beschikbare kredieten en het verbruik

a) Evolutie van de beschikbare kredieten in k€

Bovenstaande grafiek geeft de (dalende) evolutie weer van de beschikbare kredieten. Hieruit blijkt de structurele daling van de werkings- en investeringskredieten waardoor het aandeel van de personeelskredieten in het totaal van de beschikbare kredieten in de loop van de vijf laatste gerechtelijk jaren is toegenomen van 92,9% in 2010 tot 94,78% in 2018.

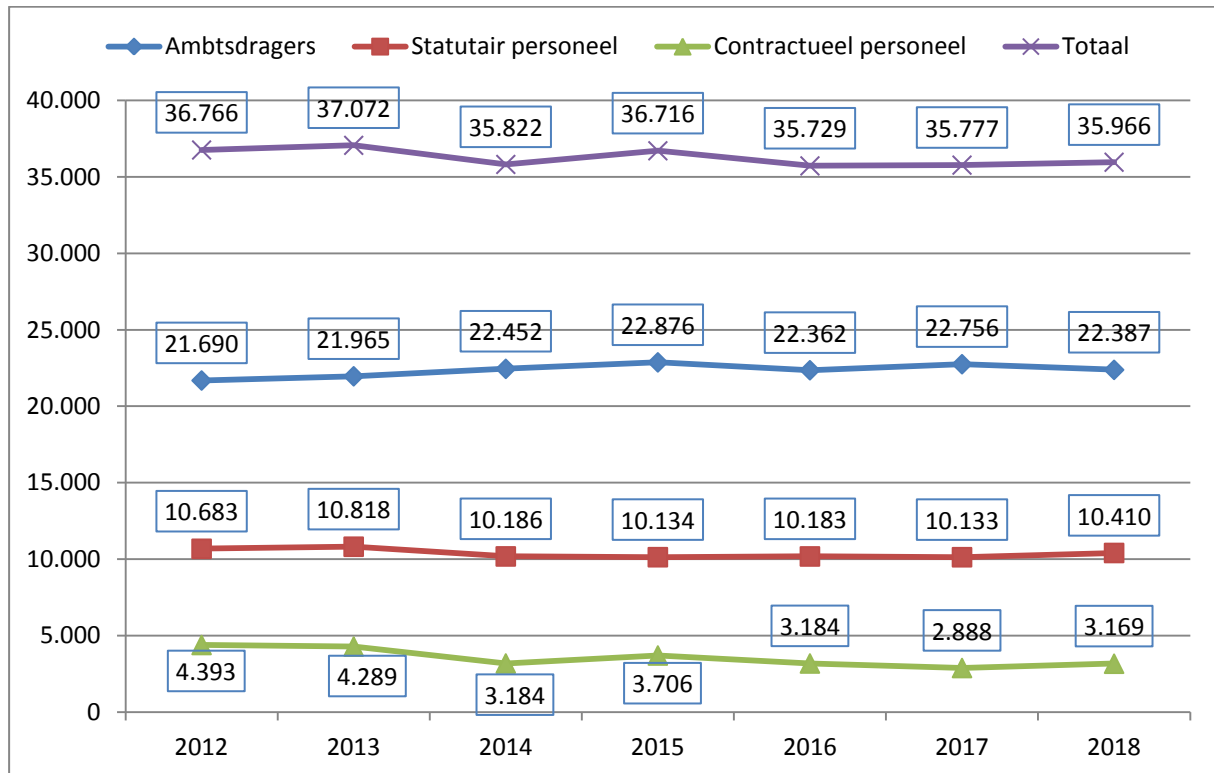
b) Evolutie van de verbruikte kredieten in k€

B.2. De personeelskredieten

Onderstaande grafiek geeft de evolutie van de personeelskredieten in k€ weer. Bij de interpretatie ervan dient rekening te worden gehouden met het feit dat deze kredieten de verhoging van de lonen door indexering dienen op te vangen.

Evolutie van de beschikbare personeelskredieten

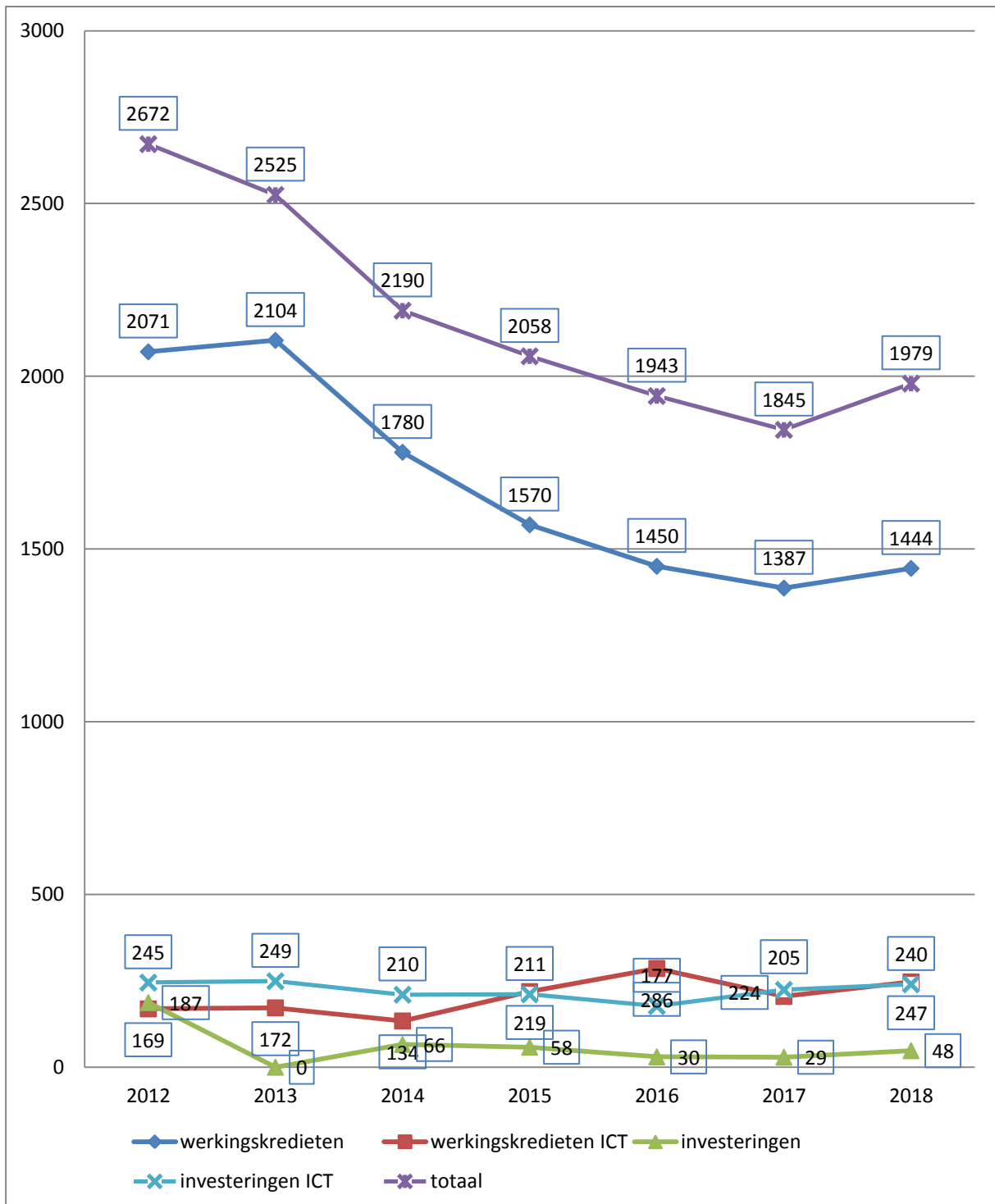
B.3. Werkings- en investeringskredieten

Op het gehele beschikbare budget van 37.945Keur kon in de begroting 2018 slechts 1.979Keur euro worden uitgetrokken als werkings- en investeringsmiddelen, ofwel 5,2%. Ter vergelijking in 2014 bedroeg dit krediet nog 2.549Keur, ofwel 6,43% van het budget 2014. De daling in reële budgettaire termen bedraagt sinds 2014 570Keur of meer dan 20%.

De Raad van State heeft aan deze structurele vermindering van de werkings- en investeringsmiddelen enkel het hoofd kunnen bieden door alle bestedingen en investeringen zeer grondig door te lichten en daar waar mogelijk te besparen door ofwel het voeren van een beleid tot wijziging van het bestedingspatroon, ofwel door het voeren voor bepaalde uitbestede opdrachten van overheidsopdrachten waardoor contracten konden worden afgesloten tegen betere voorwaarden.

In onderstaande grafiek wordt een evolutie gegeven van de beschikbare werkings- en investeringskredieten. Om een realistisch beeld te schetsen van de evolutie van deze kredieten worden de administratieve blokkeringen in rekening gebracht. De budgettaire praktijk leert immers dat slechts zeer uitzonderlijk een blokkering van deze kredieten kan worden opgeheven.

Evolutie van de beschikbare werkings- en investeringskredieten in k€

C. Infrastructuur

De kantoren van de Raad van State liggen momenteel verspreid over 6 gebouwen:

- Gebouw Wetenschapsstraat 33 (W33): 1.845 m² nuttige oppervlakte (394 m² kelderverdieping);
- Gebouw Wetenschapsstraat 35 (W35): 836 m² nuttige oppervlakte (211 m² kelderverdieping);
- Middengebouw (MG): 1.166 m² nuttige oppervlakte (261 m² kelderverdieping);
- Gebouw Jacques de Lalaingstraat (JDL): 3.561 m² nuttige oppervlakte (1.816 m² kelderverdieping);
- Gebouw Aarlenstraat 94 (AAR 94): 3.768 m² nuttige oppervlakte (232 m² kelderverdieping);
- Gebouw Wetenschapsstraat 37 (W37): 3.494 m² nuttige oppervlakte (20 gehuurde parkings op verdieping -3).

Behalve het gebouw W37 zijn alle gebouwen in staatseigendom. Het huurcontract W37 liep ten einde op 31 mei 2017. Na aandringen van de Raad van State heeft de Regie der Gebouwen het huurcontract van het gebouw Wetenschapsstraat 37 verlengd tot 1 mei 2020.